

PAULA KARHUNEN

Tanssin ja teatterin koulutuksesta työelämään

Kyselytutkimus ammatillisen ja ammattikorkeakoulu- tutkinnon suorittaneista

Finnish dance and theatre graduates on the labour market. Survey
on graduates from secondary and polytechnic level education

TILASTOTIETOA TAITEESTA N:o 36
FACTS ABOUT THE ARTS No. 36

Taiteen keskustoimikunta
Arts Council of Finland
2006

© Paula Karhunen ja Taiteen keskustoimikunta

Kansi: Kari Piippo

Taitto: Jussi Hirvi

ISBN 952-5253-58-9

ISSN 0788-0278

F.G. Lönnberg

Helsinki 2006

Alkusanat

Nyt ilmestyvä julkaisu on toinen osaraportti vuoden 2004 lopulla toteutetusta kyselystä, joka oli osoitettu musiikin, tanssin ja teatterin ammatillisen toisen asteen ja ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneille. Musiikkialaa koskeva julkaisu ilmestyi tammikuussa 2005 ja nyt käsillä oleva raportti paneutuu tanssi- ja teatterialalle vuosina 1999–2004 koulutettujen tilanteeseen. Samalla se päättää Taiteen keskustoimikunnan tutkimusyksikössä viime vuosien aikana toteutetun kyselytutkimusten sarjan.

Kyselytutkimuksen avulla on mahdollista saada sellaista tietoa, mitä virallinen tilastointi ei kerro. Paljon avokysymyksiä sisältävä lomake luo myös vuorovaikutusta tutkijan ja tutkittavien välille. Kiitän kaikkia kyselyyn vastanneita siitä, että he uhrasivat aikaansa lomakkeen täyttämiseen ja kertoivat sellaista, jota lomakkeessa ei varsinaisesti kysytty. Olen pyrkinyt dokumentoimaan vastaukset mahdollisimman tarkasti, niin että vastaajien tunnelmat tulisivat esille.

Vaikka tutkija vastaakin itse johtopäätöksistään, on niitä hyvä myös testata muilla alan asiantuntijoilla. Olen saanut käsikirjoitusvaiheessa paljon arvokkaita kommentteja, jotka ovat vieneet tutkimusta eteenpäin. Näistä kiitän Taiteen keskustoimikunnan tutkijakollegoita, Merja Heikkistä, Sari Karttusta ja Kaija Rensujeffia. Niin ikään tärkeitä huomioita ovat esittäneet ylitarkastaja Jukka Katajisto opetushallituksesta, hallitusneuvos Kaija Suorsa-Aarnio opetusministeriöstä, koulutusjohtaja Marja Louhija Helsingin ammattikorkeakoulu Stadiasta, valtion tanssitaide-toimikunnan jäsen, tutkija Tiina Suhonen sekä tanssinopettaja Merja Snellman. Kiitokset heille!

Kiitän myös niitä oppilaitoksia, jotka antoivat kyselyä varten tiedot tutkinnon suorittaneista ja siten mahdollistivat tutkimuksen toteutumisen.

Helsingissä, tammikuussa 2006

Paula Karhunen

Sisällys

Taulukkuuettelo	6
Tutkimuksen tavoite	9
<hr/>	
Tanssin ja teatterin ammatillinen koulutus	12
<hr/>	
Tanssialan kysely	18
<hr/>	
Valmistuneet	18
Ammatillinen koulutus	21
Koulutuksen määrä ja koulutusvalinnat	21
Näkemykset tanssialan koulutuksesta	23
Jatkokoulutussuunnitelmat	33
Työmarkkinat	34
Opiskeluaikainen työssäkäynti	34
Työtilanne ja työhistoria	35
Työttömyys ja työllistyminen	41
Näkemykset työtilanteesta	46
Apuhahat	52
Johtopäätökset	53
<hr/>	
Teatterialan kysely	57
<hr/>	
Valmistuneet	57
Ammatillinen koulutus	58
Koulutuksen määrä ja koulutusvalinnat	58
Näkemykset teatterialan ammattikorkeakoulutuksesta	60
Jatkokoulutussuunnitelmat	70
Työmarkkinat	71
Opiskeluaikainen työssäkäynti	71
Työtilanne ja työhistoria	72
Työttömyys ja työllistyminen	78
Näkemykset alan työtilanteesta	82
Apuhahat	89
Johtopäätökset	91
<hr/>	
Lähteet	94
English Summary	95
Liitteet	104

Taulukkoluetelo

Taulukoissa käytetyt merkinnät

- Ei tapauksia
- .. Tietoa ei ole saatavissa tai sitä ei julkaista tapausten vähäisen määrän vuoksi (< 5 henkilöä)

Taulukot

Taulukko 1.	Tanssin ammatilliset oppilaitokset vuosina 1990 ja 2005	13
Taulukko 2.	Tanssin ammatillisesta koulutuksesta vuosina 2000–2004 valmistuneet koulutusasteittain	13
Taulukko 3.	Tanssialan koulutus oppilaitoksittain tanssilajin mukaan (ilman Teatterikorkeakoulua)	14
Taulukko 4.	Teatterialan ammatillinen koulutus 1990 ja 2005	15
Taulukko 5.	Teatterialan ammatillisesta koulutuksesta vuosina 2000–2004 valmistuneet koulutusasteittain	16
Taulukko 6.	Tanssialan perusjoukko ja vastaajat	19
Taulukko 7.	Tanssialan vastaajat ammattiryhmittäin ja tutkintonimikkeittäin	20
Taulukko 8.	Muut kuin kyselyssä käsitellyt opinnot	21
Taulukko 9.	Tanssialan vastaajien syyt koulutuspaikan valintaan	22
Taulukko 10.	Tanssialan vastaajien hakeminen tutkimuksen kohteena olevaan oppilaitokseen	22
Taulukko 11.	Tanssialan vastaajien koulutusodotukset	23
Taulukko 12.	Tanssialan vastaajien koulutusodotusten toteutuminen	24
Taulukko 13.	Tanssialan vastaajien näkemykset koulutukseen sisältyvistä osa-alueista	26
Taulukko 14.	Tanssialan vastaajien näkemykset koulutuksen työelämäyhteyksistä	27
Taulukko 15.	Tanssialan vastaajien näkemykset koulutuksen ansioista	28
Taulukko 16.	Tanssialan vastaajien näkemykset koulutuksen puutteista	29
Taulukko 17.	Tanssialan vastaajien näkemyksiä koulutuksen kehittämisestä	30
Taulukko 18.	Tanssialan vastaajien näkemykset koulutuksen hyödystä työllistymisen kannalta	32
Taulukko 19.	Tanssialan vastaajien perustelut koulutuksen hyödyllisyydelle	32
Taulukko 20.	Tanssialan vastaajien jatkokoulutussuunnitelmat	34
Taulukko 21.	Tanssialan vastaajien opiskeluaikainen työssäkäynti	35
Taulukko 22.	Tanssijoiden työtilanne kyselyhetkellä	36
Taulukko 23.	Tanssinopettajien työtilanne kyselyhetkellä	37
Taulukko 24.	Tanssialan vastaajien työsuhde (määräaikainen/vakinainen)	37
Taulukko 25.	Tanssialan vastaajien työsuhde (koko/osa-aikainen)	37
Taulukko 26.	Tanssialan vastaajien pääasialliset työnantajat	38
Taulukko 27.	Tanssialan vastaajien näkemykset työn ja koulutuksen vastaavuudesta	39

Taulukko 28. Tanssialan vastaajien pääasiallinen toimeentulolähde	40
Taulukko 29. Tanssialan vastaajien työskentely ulkomailla valmistumisen jälkeen	41
Taulukko 30. Tanssialan vastaajien työttömyys tutkinnon suorittamisen jälkeen	42
Taulukko 31. Tanssialan vastaajien työttömyysjaksojen kokonaispituus (vastaajien oma arvio)	42
Taulukko 32. Tanssialan vastaajien työllistymisvaikeudet	43
Taulukko 33. Tanssialan vastaajien työllistymisvaikeuksien syyt	44
Taulukko 34. Tanssialan vastaajien työllistymistä edistäneet asiat	44
Taulukko 35. Tanssialan vastaajien rekrytoituminen nykyiseen työpaikkaan	45
Taulukko 36. Tanssialan vastaajien työssä tärkeänä pitämät asiat	46
Taulukko 37. Tanssialan vastaajien arvio alan työtilanteesta yleisesti kyselyhetkellä	46
Taulukko 38. Tanssialan vastaajien arvio alan tulevasta kehityksestä	48
Taulukko 39. Tanssialan vastaajien näkemys omasta työtilanteestaan	50
Taulukko 40. Tanssialan vastaajien apurahat	52
Taulukko 41. Teatterialan perusjoukko ja vastaajat	58
Taulukko 42. Teatterialan vastaajien muut kuin kyselyssä käsitellyt opinnot	59
Taulukko 43. Teatterialan vastaajien perustelut koulutuspaikan valintaan	59
Taulukko 44. Teatterialan vastaajien hakeminen tutkimuksen kohteena olevaan oppilaitokseen	60
Taulukko 45. Teatterialan vastaajien koulutusodotukset	61
Taulukko 46. Teatterialan vastaajien koulutusodotusten toteutuminen	62
Taulukko 47. Teatterialan vastaajien näkemykset koulutukseen sisältyvistä osa-alueista	64
Taulukko 48. Teatterialan vastaajien näkemykset koulutuksen yhteyksistä työelämään	65
Taulukko 49. Teatterialan vastaajien näkemykset koulutuksen ansioista työllistymisen kannalta	65
Taulukko 50. Teatterialan vastaajien näkemykset koulutuksen puutteista työllistymisen kannalta	66
Taulukko 51. Teatterialan vastaajien esittämiä koulutuksen kehittämisen aihepiirejä	68
Taulukko 52. Teatterialan vastaajien näkemykset koulutuksen hyödyistä työllistymisen kannalta	69
Taulukko 53. Teatterialan vastaajien perustelut koulutuksen hyödyllisyydelle	69
Taulukko 54. Teatterialan vastaajien jatkokoulutussuunnitelmat	71
Taulukko 55. Teatterialan vastaajien opiskeluaikainen työssäkäynti	72
Taulukko 56. Teatterialan vastaajien opiskeluaikainen työala	72
Taulukko 57. Teatterialan vastaajien työtilanne ja työala kyselyhetkellä	73
Taulukko 58. Teatterialan vastaajien työsuhde (määräaikainen/vakinainen)	74
Taulukko 59. Teatterialan vastaajien työsuhde (koko/osa-aikainen)	74
Taulukko 60. Teatterialan vastaajien pääasialliset työnantajat	75
Taulukko 61. Teatterialan vastaajien näkemykset työn ja koulutuksen vastaavuudesta	75
Taulukko 62. Teatterialan vastaajien pääasiallinen toimeentulolähde	77
Taulukko 63. Teatterialan vastaajien työskentely ulkomailla	77
Taulukko 64. Teatterialan vastaajien työttömyys tutkinnon suorittamisen jälkeen	78
Taulukko 65. Teatterialan vastaajien työttömyysjaksojen kokonaispituus	78

Taulukko 66. Teatterialan vastaajien työllistymisvaikeudet	79
Taulukko 67. Teatterialan vastaajien työllistymisvaikeuksien syyt	80
Taulukko 68. Teatterialan vastaajien näkemykset työllisyyttä edistäneistä tekijöistä	80
Taulukko 69. Teatterialan vastaajien rekrytoituminen nykyiseen työpaikkaan	81
Taulukko 70. Teatterialan vastaajien työssä tärkeänä pitämät asiat	81
Taulukko 71. Teatterialan vastaajien arvio oman alan työtilanteesta yleisesti	82
Taulukko 72. Teatterialan vastaajien arvio oman alan työtilanteesta tulevaisuudessa	84
Taulukko 73. Teatterialan ohjaajien näkemys omasta työtilanteestaan	86
Taulukko 74. Teatterialan vastaajien apurahat	89

Tutkimuksen tavoite

Loppuvuodesta 2004 Taiteen keskustoimikunnan tutkimusyksikössä toteutettiin kyselytutkimus musiikin, tanssin ja teatterin toisen asteen ja ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneille. Kysely kohdistettiin vuosina 1999–2004 valmistuneille. Musiikkia koskeva osuus on raportoitu aiemmin¹, ja nyt käsillä oleva raportti keskittyy tanssi- ja teatterialan koulutettujen tilanteeseen.

Esittävän taiteen ammatillisen koulutuksen suorittaneille suunnattu kysely on osa projektia, jossa on tutkittu suomalaisen taidealan koulutuksen tilannetta ja vaikuttavuutta. Projektin tavoitteena on ollut selvittää koulutuksen määrää ja viime vuosien muutoksia sekä sitä, kuinka ammatillisen taidealan koulutuksen saaneet sijoittuvat työmarkkinoille ja työskentelevätkö he taiteen parissa vai jollakin muulla alalla. Projektiin liittyvien kyselyiden tavoitteena on ollut tuottaa tietoa, joka perustuu tutkinnon suorittaneilta saatuun aineistoon ja näkemyksiin, ei pelkästään rekistereihin ja tilastoihin.

Teatteri- ja tanssialan koulutuksesta on olemassa tilasto- ja muuta tutkimustietoa, mutta sen yksityiskohtaisuuden tasossa on vielä toivomisen varaa. Esimerkiksi Tilastokeskuksen sijoittumispalvelun tiedot hyödyttävät jo melko kattavasti tiedontarpeita, mutta niiden kautta ei ole mahdollista saada tietoa esimerkiksi valmistuneiden työllistymisalasta. Lisäksi palvelun tiedot perustuvat rekistereihin (esimerkiksi valtion, kuntien ja yksityisen sektorin työ- ja palvelussuhderekistereihin), jolloin on mahdollista, että freelancetyö jää kirjautumatta. Niin ikään sijoittumispalvelun tietojen keräämisaika (vuoden viimeinen viikko) on esittävien taiteilijoiden kohdalla ongelmallinen, sillä kyseisenä ajankohtana ei freelancetyötä juuri ole.

Tanssialan kokonaistilannetta on selvitetty viime vuosina melko kiitettävästi, ja alan ongelmat ovat hyvin tiedossa. Taiteen keskustoimikunnassa on tutkittu tanssitaiteilijoiden asemaa sekä 1990-luvun puolivälissä että 2000-luvulla². Opetusministeriö julkisti vuonna 1999 ”Tanssin tila ja tulevaisuus” – selvityksen, ja Laura Jännes selvitti vuonna 1998 tanssitaiteilijoiden työllistymistä Teatterikorkeakoulun julkaisussa ”Tanssiko muka työtä?”. Tanssin vapaan kentän kehittämishankkeen loppuraporttina julkaistiin vuonna 2003 Koskelan ja Rekolan selvitys ”Askel tulevaisuu-

1 Karhunen 2005.

2 Karhunen – Smolander 1995, Rensujeff 2003.

teen”. Tuoreimpia alan tilannetta kartoittavia julkaisuja ovat Sari Lakson tanssitaiteilijain liiton jäsenille toteuttama kysely (Kutsumuksen hinta, 2005) sekä musiikki-, teatteri- ja tanssialan koulutustoimikunnan tanssijaoston loppuvuodesta 2005 julkaisema ”Tanssi ammatiksi?” -raportti. Julkaisut käsittelevät erityisesti alan rahoitukseen, tanssin esitystoimintaan sekä freelancereina toimivien tanssitaiteilijoiden asemaan liittyviä ongelmia. Kyseiset julkaisut myös toteavat tanssialan – pitkälti koulutuksen ansiosta – menneen paljon eteenpäin viime vuosina ja yleisön kiinnostuksen erityisesti nykytanssia kohtaan lisääntyneen.

Teatterialan koulutettujen työllisyydestä tai alan työmarkkinoista on sitä vastoin olemassa suhteellisen vähän tutkimustietoa. Kaija Rensujeffin eri taiteenaloja koskeva työmarkkina-asemaa ja tulonmuodostusta koskeva selvitys on kattavin julkaisu viime vuosien tilanteesta. Sen mukaan näyttämötaiteilijoiden (ml. kaikki alan taiteelliset ammattikunnat) asema työmarkkinoilla on huonontunut suhteellisesti eniten verrattuna 1990-luvun alun tilanteeseen. Syynä tähän on pääasiassa freelancereiden osuuden lisääntyminen.³ Koulutusyksiköiden omien selvitysten lisäksi ei teatterialan uutta ammattikuntaa, teatteri-ilmaisun ohjaajia, ole tätä ennen tutkittu perusteellisemmin.

Tutkimuksen tavoitteena on täydentää olemassa olevia tietolähteitä sekä koota uutta, aiemmin julkaisematonta tietoa. Erityisen tärkeänä tutkimushankkeen kuluessa on pidetty sitä, että tietoa voidaan saada koulutetuilta itseltään, jolloin on mahdollista muodostaa hieman monipuolisempi kuva kuin pelkästään rekisteripohjaiseen tilastointiin tukeuduttaessa.

Nyt raportoitava projekti on keskittynyt toisen asteen ammatilliseen koulutukseen ja ammattikorkeakoulutukseen. Yliopistokoulutus on jätetty kyselyn ulkopuolelle. Tämä johtuu mm. resursseista, sillä jo tässä laajuudessa lomakkeen muotoileminen ja postikyselyn toteuttaminen on ollut haasteellinen tehtävä. Lisäksi Taiteen keskustoimikunnassa on jo aikaisemmin (1990-luvun puolivälissä) toteutettu kaikkia taideyliopistoja koskevat kyselyhankkeet. Nyt meneillään olevassa projektissa haluttiin keskittyä niihin koulutusasteisiin, joista tietoa ei vielä samassa määrin ole olemassa. Niin ikään taideyliopistoihin perustetut rekrytointipalvelut, opetusministeriön Kota-tietokanta sekä muut tiedonkeräämismenetelmät ovat viimeisen kymmenen vuoden aikana kehittyneet, joten taideyliopistoista valmistuneiden tilanteesta tietoa on saatavissa ilman erilliskyselyjä. Taideyliopistojen tilannetta tullaan kartoittamaan olemassa olevien lähteiden pohjalta Taiteen keskustoimikunnan koulutusprojektin loppuraportissa, joka ilmestyy vuoden 2006 aikana.

Tutkimuksen aineisto kerättiin lomakkeella, joka sisälsi sekä valmiiksi muotoiltuja monivalintakysymyksiä että avokysymyksiä (lomake liitteessä 1). Avovastausten avulla oli mahdollista tarkentaa valintakysymyksissä annettuja vastauksia sekä saada hieman laajempi kuva sekä vastaajien työ-

3 Rensujeff 2003: 74–75.

tilanteesta että koulutusnäkemyksistä. Lomakkeen kysymykset käsittelevät henkilötietojen lisäksi vastaajien koulutushistoriaa, työtilannetta, työhistoriaa, työllistymisvaikeuksia, työttömyyttä ja työllistymistapoja. Niin ikään lomakkeen kysymykset kartoittavat näkemyksiä koulutuksen sisällöstä, koulutuksen hyödyistä ja puutteista sekä yleensä kehittämistarpeista.

Raportissa on käytetty laajasti vastaajien avovastauksia. Pääsääntö vastausten lainaamisessa on ollut se, ettei niitä ole erityisesti valikoitu ”edustavuuden” perusteella, vaan on haluttu pikemminkin tuoda esiin vastauksien koko kirjo, myös keskenään ristiriitaiset mielipiteet.

Tuloksia ei käsitellä oppilaitoksittain, sillä yksittäisten oppilaitosten tulosten ja vaikuttavuuden arviointi on koulutusviranomaisten tehtävä. Tässä julkaisussa tavoitteena on keskittyä alalle valmistuneiden ammattilaisten tilanteeseen yleisemmin ammattiryhmänä.

Tanssin ja teatterin ammatillinen koulutus

Tanssi

Tanssialan ammatillista koulutusta on voinut Suomessa saada vuosikymmenien ajan, mutta pitkään koulutus oli suunnattu vain klassisen baletin tanssijoille ja sitä ylläpitivät yksityiset tanssikoulut. 1980-luvulla aloitettiin nykytanssin koulutus Teatterikorkeakoulussa sekä käynnistettiin tanssinopettajakoulutus Kuopion konservatoriossa.⁴ Nykyisin tanssin ammattiin johtavaa koulutusta annetaan ammatillisella toisella asteella, ammattikorkeakouluissa sekä yliopistossa (Teatterikorkeakoulu). Ammatillisella toisella asteella suoritetaan tanssialan perustutkinto⁵. Toisella asteella koulutetaan nykyisin tanssijoita, mutta tutkimusjoukossa on mukana myös joidakin kansantanssin ja kilpatanssin opettajia, jotka ovat suorittaneet toisen asteen tutkinnon. Ammatillinen perustutkinto valmentaa sekä ammattiin että jatko-opintoihin. Toisen asteen koulutusyksiköitä tanssin alalla on tällä hetkellä (vuonna 2005) viisi.

Ammattikorkeakoulussa suoritettava tanssialan tutkinto on tanssinopettaja (AMK), ja sen voi suorittaa kolmessa ammattikorkeakoulussa.

Tanssialan yliopistollinen tutkinto (tanssitaiteen kandidaatti, tanssitaiteen maisteri) suoritetaan Teatterikorkeakoulussa. Tanssitaiteen laitos perustettiin Teatterikorkeakouluun vuonna 1983. Tanssipedagogiikka eriytyi vuonna 1996, jolloin tanssi- ja teatteripedagogiikan laitos perustettiin.

Tanssin – kuten muidenkin taidealojen – koulutus on laajentunut viimeisen 15 vuoden aikana, mutta edelleen puhutaan koulutusyksiköiden ja tutkinnon suorittaneiden osalta hyvin pienistä määristä. Kaikkiaan yhdeksässä (9) oppilaitoksessa/koulutusyksikössä yliopisto mukaan lukien voi tällä hetkellä saada tutkintoon johtavaa koulutusta tanssin alalla. (Taulukko 1.) Tutkintojärjestelmän ulkopuolella tanssia voi opiskella harrastuksena tanssioppilaitoksissa sekä ammatilliseen koulutukseen valmentavana viidessä kansanopistossa.

4 Repo 1989: 44 – 49.

5 Tanssialan perustutkinto on mahdollista suorittaa myös näyttötutkintona.

Taulukko 1. Tanssin ammatilliset oppilaitokset vuosina 1990 ja 2005

	1990	2005
Toinen aste	1	5
Ammattikorkeakoulu	–	3
Yliopisto/Teatterikorkeakoulu*	1	1
Yhteensä (lkm)	2	9

* Tanssitaiteen laitos sekä tanssi- ja teatteripedagogiikan laitos.

Lähde: Koulutus. Education in Finland 1991.

Tilastokeskuksen sijoittumispalvelun sekä tutkimuksessa mukana olevien oppilaitosten antamien tietojen mukaan tanssialan ammattilaisia valmistui vuosien 2000–2004 aikana kaikkiaan noin 200 henkilöä. Lukumäärä sisältää kuitenkin jonkin verran päällekkäisyyksiä, sillä osa toiselta asteelta valmistuneista on ehtinyt kyseisinä vuosina suorittaa myös ammattikorkeakoulu- tai yliopistotutkinnon. Nykyisin valmistuu vuosittain noin 40 tanssin ammattilaista, joista puolet on koulutukseltaan tanssinopettajia. (Taulukko 2.)

Taulukko 2. Tanssin ammatillisesta koulutuksesta vuosina 2000–2004 valmistuneet koulutusasteittain

	2000	2001	2002	2003	2004	Yhteensä (lkm)
Toinen aste*	2	24	21	15	17	79
Ammattikorkeakoulu	14	9	1	34	13	71
Teatterikorkeakoulu **	15	2	10	13	13	53
Yhteensä (lkm)	31	35	32	62	43	203

* Perustutkinnot.

** Ylemmät korkeakoulututkinnot.

Lähde: Tilastokeskus: sijoittumispalvelu⁶, oppilaitosten toimittamat tiedot.

Tanssialan ammatillisista koulutusyksiköistä useimmat keskittyvät nykytanssiin, jota voi opiskella kaikkiaan kuudessa oppilaitoksessa⁷. Näistä kolmessa koulutetaan tanssijoita ja muissa tanssinopettajia. Kaikki tanssijan koulutusta antavat oppilaitokset ovat toisen asteen oppilaitoksia. Tanssinopettajakoulutusta annetaan kaikissa tanssilajeissa, mutta kilpatanssinopettajaksi voi kouluttautua vain yhdessä oppilaitoksessa (Oulun seudun ammattikorkeakoulu, aiemmin Oulun konservatorio) ja kansantanssin-

6 Tutkinnon suorittaneiden määrä perustuu Tilastokeskuksen tutkintorekisteriin. Joissakin tapauksissa tutkintorekisterin tiedot ja oppilaitoksen tätä kyselyä varten antamat tiedot poikkeavat hieman toisistaan. Oppilaitoksen antamia tietoja on käytetty ensisijaisesti aina niissä tapauksissa, kun ne ovat olleet käytettävissä.

7 Tampereen konservatorion verkkosivujen mukaan oppilaitoksessa opetetaan jazz- ja populaaritanssia.

opettajaksi kahdessa oppilaitoksessa. Tanssijan koulutusta klassisessa baletissa annetaan vain Suomen Kansallisopperan balettioppilaitoksessa.

Taulukko 3. Tanssialan koulutus oppilaitoksittain tanssilajin mukaan (ilman Teatterikorkeakoulua)

	Klassinen baletti	Nykytanssi	Kansantanssi	Kilpatanssi
Tanssijakoulutus				
Keskuspuiston ammattiopisto, Helsinki*		x		
Lapin ammattiopisto**			x	
Pohjois-Karjalan ammattiopisto		x		
Suomen Kansallisopperan balettiopl	x			
Tampereen konservatorio***		x	x	
Turun konservatorio		x		
Pedagogikoulutus				
Oulun seudun amk	x		x	x
Savonia amk	x	x		
Turun amk		x		

* Kyseessä on Orton invalidisäätiön ylläpitämä ammatillinen erityisoppilaitos.

** Koulutuksen järjestää Lapin urheiluopisto.

*** Nykytanssilla tarkoitetaan tässä jazz- ja populaaritanssia.

Lähde: Oppilaitosten verkkosivut.

Teatteri

Teatterialan taiteellisiin ammatteihin on voinut Suomessa saada koulutusta jo 1900-luvun alkupuolelta saakka. Pitkään alan ainoat oppilaitokset olivat Teatterikorkeakoulu edeltäjineen sekä 1960-luvulta lähtien Tampereen yliopiston näyttelijäntöyön laitos.⁸ Koulutuksen laajeneminen yliopistojen ulkopuolelle – opistotasolle ja sittemmin ammattikorkeakouluihin – on liittynyt alalle syntyneisiin uusiin ammattikuntiin, kuten valo- ja äänisuunnittelijoihin, sekä tässä raportissa käsiteltäviin teatteri-ilmaisun ohjaajiin⁹.

Teatterikorkeakoulun ja Tampereen yliopiston näyttelijäntöyön laitoksen lisäksi teatterialan ammatilliseen tutkintoon johtavaa koulutusta voi nykyisin saada neljässä ammattikorkeakoulussa¹⁰, joissa voi suorittaa teatteri-ilmaisun ohjaajan (dramainstruktör) tutkinnon. Toisen asteen tutkintoon

8 Karhunen 1993: 75. Lavastajia ja pukusuunnittelijoita koulutetaan Taideteollisessa korkeakoulussa.

9 Mukaan lukien sirkuksen, performanssin, nukketeatterin ja musiikkiteatterin suuntautumisvaihtoehdot teatteri-ilmaisun ohjaajan tutkintoon tähtäävässä koulutuksessa.

10 Turun ammattikorkeakoulussa, Helsingin ammattikorkeakoulu Stadiassa, Svenska Yrkehögskolanissa ja Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulussa.

johtavaa ammatillista perusopetusta annetaan vain teatteriteknisissä ammateissa.

Yliopistotasolla teatterialan koulutusta annetaan näyttelijän, ohjaajan, dramaturgin ja valo- ja äänisuunnittelijan ammatteihin. Teatterikorkeakoulussa koulutetaan nykyisin myös teatteri-ilmaisun opettajia (pedagogiikan laitoksella).

Kuten muidenkin taidealojen, myös teatterialan koulutus on laajentunut viimeisen 15 vuoden aikana. Vuonna 1990 alalle kouluttavia oppilaitoksia oli vain kaksi, nykyisin tutkintoon johtavaa koulutusta voi saada kuudessa oppilaitoksessa ja lisäksi Teatterikorkeakouluun on tullut uusia koulutusohjelmia. Tutkintoon johtavien koulutusyksiköiden lisäksi koulutusta draaman, näyttelijäntyön ja musiikkiteatterin aloilla annetaan kaikkiaan 18 kansanopistossa. Teatteri onkin kansanopistojen suosituin taideaine kuvataiteen ohella. Kansanopisto-opinnot eivät varsinaisesti valmista ammattiin vaan antavat pohjan jatko-opinnoille. Teatterialalla on myös yksityisiä oppilaitoksia (Tampereen komediateatterin oppilaskoulu, Musiikkiteatterin ilmaisun koulu – Musti), joissa ei kuitenkaan voi suorittaa virallista ammatillista tutkintoa, vaan nekin toimivat lähinnä ammattiopintoihin valmentavina.

Taulukko 4. Teatterialan ammatillinen koulutus 1990 ja 2005

1990	2005
Teatterikorkeakoulu	Teatterikorkeakoulu
– Näyttelijät	– Näyttelijät
– Tanssijat, koreografit, tanssinopettajat	– Tanssijat, koreografit
– Ohjaajat, dramaturgit	– Ohjaajat, dramaturgit
– Valo- ja äänisuunnittelijat	– Valo- ja äänisuunnittelijat
	– Tanssi- ja teatteripedagogit
Tampereen yliopisto/Näty	Tampereen yliopisto/Näty
– Näyttelijät	– Näyttelijät
	Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu
	– Teatteri-ilmaisun ohjaajat
	Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia
	– Teatteri-ilmaisun ohjaajat
	Svenska Yrkeskögskola
	– Teatteri-ilmaisun ohjaajat
	Turun ammattikorkeakoulu*
	– Teatteri-ilmaisun ohjaajat
	– Nukketeatteri
	– Sirkus
	Lahden käsi- ja taideteollinen oppilaitos
	– Sirkus

* Turun ammattikorkeakoulussa oli aiemmin myös musiikkiteatterin suuntautumisvaihtoehto, josta valmistuneet ovat tässä kyselyssä mukana. Nukketeatterin ja sirkuksen suuntautumisvaihtoehtoissa opiskelevat ovat viralliselta nimikkeeltään teatteri-ilmaisun ohjaajia. Ammattitehtävät voivat olla taiteellisia tai esimerkiksi harrastajien ohjaukseen liittyviä.

Vaikka alan koulutusyksiköt ovat lisääntyneet, on teatterialalle valmistuvien määrä edelleen melko vähäinen verrattuna muihin taidealoihin¹¹. Vuosien 2000–2004 aikana alalle on tullut runsaat 300 uutta ammattilaista. Koulutettujen lukumäärässä on kuitenkin jonkin verran päällekkäisyyttä, sillä kyseisinä vuosina osa on ehtinyt suorittaa useamman tutkinnon. Nykyisin arviolta 80–90 henkilöä valmistuu vuosittain teatterialan taiteellisiin ammatteihin. Noin puolet heistä on näyttelijöitä, ja toiseksi suurin ryhmä ovat teatteri-ilmaisun ohjaajat. Myös heistä osa toimii näyttelijän ammatissa. (Taulukko 5.)

Ammattikorkeakoulujen esittävän taiteen koulutusohjelmien opiskelijamäärät ovat tasaantumassa, vaikka valmistuneita seuraavien parin vuoden aikana tulee vielä olemaan nykyistä enemmän. Neljästä ammattikorkeakoulusta kahdessa (Turun ammattikorkeakoulu ja Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia) opiskelijamäärät ovat lievästi pienentyneet parin viimeisen vuoden aikana.¹²

Taulukko 5. Teatterialan ammatillisesta koulutuksesta vuosina 2000–2004 valmistuneet koulutusasteittain

	2000	2001	2002	2003	2004	Yhteensä
Toinen aste*	–	–	–	–	–	–
Ammattikorkeakoulu**	8	18	44	45	38	153
Teatterikorkeakoulu ***	38	42	36	49	30	195
Näty, Tre yo***	–	8	1	–	12	21
Yhteensä	46	68	81	94	80	369

* Sirkusalan koulutusta järjestetään Lahden käsi- ja taideteollisessa oppilaitoksessa kokeiluna. Valmistuneita ei vielä ole.

** Teatteri-ilmaisun ohjaaja (AMK), muu teatteri-tanssialan AMK.

*** Ylemmät korkeakoulututkinnot. TeM näyttelijä, ohjaaja, dramaturgi, valo- ja äänisuunnittelija, muu pääaine-ryhmä. Ei sisällä tanssialan tutkintoja.

Lähde: Tilastokeskus: sijoittumispalvelu, Kota-tietokanta sekä oppilaitosten toimittamat tiedot.

Tässä raportissa tarkasteltavien teatteri-ilmaisun ohjaajien koulutus alkoi 1990-luvun alussa Turun ammattikorkeakoulussa (tuolloin Turun taiteen ja viestinnän oppilaitos). Koulutuksen tavoitteena oli tuottaa koulutettuja ammatillaisia koulujen ilmaisutaidon opettajiksi sekä harrastajakentän tarpeisiin. Teatteri-ilmaisun opettajien koulutus käynnistettiin viestintäkulttuurialan koulutuksen organisoinnin yhteydessä. Vuonna 1990 ilmestyneessä mietinnössä esitettiin, että alan koulutus tulee aloittaa kokeiluna vuonna 1992. Koulutustarvetta perusteltiin mm. sillä, että teatterialalla ei

11 Esimerkiksi viestinnän, kuvataiteen ja musiikin aloille koulutettavien määrä on huomattavasti suurempi. Ks. esim. Karhunen – Niininen 2003.

12 Vuoden 2000 syksyllä ammattikorkeakoulujen esittävän taiteen koulutusohjelmissa oli yhteensä 221 opiskelijaa ja vuoden 2005 syksyllä opiskelijoita oli 343. Opetushallitus: opetus- ja kulttuuritoimen rahoitusjärjestelmän raportit.

tuolloin ollut lainkaan pedagogista koulutusta ja opettajien puute nähtiin merkittäväksi esteeksi teatterin harrastustoiminnan ja teatterikasvatuksen kehittämiseksi.¹³

Nykyisin teatteri-ilmaisun ohjaajakoulutusta annetaan neljässä ammattikorkeakoulussa, joissa opintojen sisältö – ja sitä kautta tulevat työtehtävät – on painottunut hieman eri tavoin. Helsingin ammattikorkeakoulu Stadiassa koulutus on keskittynyt soveltavaan draamaan ja yhteisöteatteriin. Turun ammattikorkeakoulun opetus on suuntautunut enemmän esittävään taiteeseen ja Turussa voi erikoistua myös nukketeatteriin ja sirkukseen. Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulussa teatteri-ilmaisun ohjaajien koulutuksen keskeisiä osa-alueita ovat ohjaajantyö ja opettaminen, mutta opintoihin sisältyy myös yhteisöteatteria. Svenska yrkeshögskolanissa opiskelijat oppivat niin toimimista ammattiteatterissa kuin harrastajien parissa draamapedagogeina.¹⁴

13 Opetusministeriö 1990: 75.

14 Tiedot opintojen suuntautumisesta kyseisten oppilaitosten verkkosivuilta.

Tanssialan kysely

Valmistuneet

Tutkimuskohteena ovat vuosina 1999–2004 tanssialan tutkinnon toisella asteella ja ammattikorkeakoulussa suorittaneet. Tutkinnon suorittaneiden tiedot (nimi, koulutusohjelma, valmistumisvuosi, henkilötunnus) saatiin oppilaitosten tutkintorekistereistä¹⁵. Tietopyyntökirje osoitettiin kaikkiaan kahdeksalle (8) tanssialan oppilaitokselle¹⁶, joista kolme oli ammattikorkeakouluja ja viisi toisen asteen oppilaitoksia. Valmistuneita koskevat tiedot saatiin viideltä oppilaitokselta, kaikkiaan 177 henkilön osalta.¹⁷ Henkilöiden osoitteet päivitettiin Väestörekisterikeskuksen osoitepalvelun avulla. Osoitetietoja ei saatu ulkomailla asuvilta, kuolleilta tai niiltä, jotka ovat kieltäneet tietojensa antamisen. *Kaikkiaan lomakkeita lähetettiin 162 ja niitä palautui 115 (vastausprosentti 71 %).*

Aineiston edustavuuden varmistamiseksi taulukossa 6 verrataan kyselyn perusjoukkoa (N = 162) ja vastaajia (N = 115). Kaikkien tarkasteltujen muuttujien osalta vastaajien ja perusjoukon osuudet vastaavat toisiaan, eikä aineistossa ole havaittavissa vinoumia. Vastaajat muodostavat näin ollen edustavan joukon kyseisinä vuosina tanssialan ammatillisen koulutuksen suorittaneista. Sekä perusjoukon että vastaajajoukon osalta voidaan kuitenkin puutteena pitää sitä, että tutkimusaineistoon ei saatu mukaan Turun konservatoriosta valmistuneiden tietoja. Nykytanssijoiden osalta nämä tiedot olisivat mahdollisesti monipuolistaneet kuvaa. Ei kuitenkaan ole syytä olettaa, että esimerkiksi työllisyystilanteen osalta kyseiset tiedot olisivat muuttaneet tuloksia.¹⁸

Vastaajista suuri enemmistö on naisia. Miehiä on vain 15 prosenttia, joten raportin taulukoissa tuloksia ei käsitellä erikseen sukupuolen mukaan. Keski-ikältään tanssialan koulutetut ovat 26-vuotiaita. Kyse on siis sekä iältään että ammatilliselta kokemukseltaan hyvin nuorista ammattilaisista. Ylioppilastutkinnon suorittaneita on enemmistö. Yli 60 prosentilla vastaa-

15 Ks. liite 2, kirje oppilaitoksille.

16 Lapin ammattiopiston koulutus ei ollut vielä käynnistynyt.

17 Tutkimuksessa mukana olevat oppilaitokset ovat Suomen Kansallisopperan balettioppilaitos, Pohjois-Karjalan ammattiopisto, Oulun seudun ammattikorkeakoulu, Savonia ammattikorkeakoulu sekä Turun ammattikorkeakoulu. Keskuspuiston ammattioppilaitoksesta ja Tampereen konservatoriosta ei vielä kyselyhetkellä ollut valmistuneita. Turun konservatoriosta tietoja ei saatu.

18 Tilastokeskuksen sijoittumispalvelun tietojen mukaan vuosina 2000–2003 Turun konservatoriossa tanssialan perustutkinnon suorittaneita oli kaikkiaan 13 henkilöä. Heistä 5 eli 38 prosenttia oli työttömänä vuoden 2003 lopussa. Vuoden 2004 tietoja sijoittumispalvelussa ei vielä ole.

jista on toisen asteen ammatillinen tutkinto ja runsaalla kolmanneksella ammattikorkeakoulututkinto. Kymmenesosa jälkimmäisistä on suorittanut tutkintonsa aikuis- tai muuntokoulutuksena. Tanssialan vastaajista yli puolet asuu Etelä-Suomen läänissä, ja pääkaupunkiseudulla asuvia on runsaat 40 prosenttia.

Taulukko 6. Tanssialan perusjoukko ja vastaajat

	Perusjoukko %	Vastaajat %
Naisia	86	85
Miehiä	14	15
Toisen asteen tutkinto	59	62
Ammattikorkeakoulututkinto	41	38
Aikuis/muuntokoulutuksessa	..	10
Ruotsinkielisiä	2	2
Valmistumisvuosi		
1999	1	1
2000	19	15
2001	21	21
2002	21	22
2003	23	23
2004	14	18
Ei tietoa	1	–
Asuinlääni		
Etelä-Suomi	54	54
Itä-Suomi	17	15
Länsi-Suomi	21	23
Oulu	7	7
Lappi
Pääkaupunkiseutu	44	44
<i>N</i>	162	115

Kyselylomakkeen tietojen analysoimiseksi vastaajat luokiteltiin koulutuksen perusteella toisensa poissulkeviin ryhmiin (tanssijat, tanssinopettajat), vaikka käytännön työelämässä tanssijat sekä tanssivat että opettavat, ja tanssinopettajat vastaavasti sekä opettavat että tanssivat. Ryhmien käsittely erikseen kuitenkin selventää kuvaa esimerkiksi työtilanteesta, sillä työmarkkinat ovat tanssijoille ja tanssinopettajille hyvin erilaiset.

Tanssilaji (klassinen – nykytanssi) on myös merkittävä tekijä selvittäessä alan työllistymistä tai toimeentuloa, sillä nykytanssijoiden ja klassisen baletin tanssijoiden työllisyystilanne eroaa ratkaisevasti toisistaan. La-

jijakaumaa käsitellään raportissa silloin, kun tuloksissa on havaittavissa eroja.

Taulukko 7. Tanssialan vastaajat ammattiryhmittäin ja tutkintonimikkeittäin

	Tanssialan perustutkinto (lkm)	AMK-tutkinto (lkm)	Yhteensä (lkm)	%-osuus
Tanssija	54	–	54	47
<i>Nykytanssi</i>	28			
<i>Klassinen baletti</i>	26			
Tanssinopettaja	17	44	61	53
<i>Kansantanssi</i>	4	10		
<i>Kilpa- ja seurataanssi</i>	5	–		
<i>Ei eritelty</i>	8	34		
%-osuus	62	38		100
Yhteensä (lkm)	71	44	115	

Tanssialan perustutkinnon on suorittanut 62 prosenttia vastaajista, heistä suurin osa on tanssijoita. Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneita on runsas kolmannes ja kaikki ovat tanssinopettajia. Tanssijoiden ryhmässä on suurin piirtein sama määrä klassisen baletin ja nykytanssin edustajia. Miehiä oli tanssijoiden joukossa 17 prosenttia, suurin osa heistä klassisen baletin tanssijoita. Tanssijat olivat hiukan nuorempia kuin tanssinopettajat. Tanssijoiden keski-ikä oli 25 vuotta ja klassisen baletin tanssijoiden vain 22 vuotta (tanssinopettajat 28 v.). Pääkaupunkiseudulla asuvien osuus oli tanssijoiden keskuudessa 63 prosenttia, ja klassisen baletin edustajista valtaosa (yli 90 %) asui pääkaupunkiseudulla, joka on heille ainoa mahdollinen työskentelyalue Kansallisoopperan sijainnin vuoksi. Tanssijoista neljännes oli suorittanut lukion ammatillisten opintojen yhteydessä.

Tanssinopettajien ryhmästä enemmistö oli ammattikorkeakoulutettuja. Mukana oli kuitenkin muutamia henkilöitä, jotka olivat suorittaneet opettajan tutkinnon toisella asteella (aik. opistoaste). Pääkaupunkiseudulla asuvia oli vain 28 prosenttia. Tanssinopettajista yli 90 prosenttia oli suorittanut ylioppilastutkinnon. Miesten osuus tanssinopettajista oli 13 prosenttia.

Ammatillinen koulutus

Koulutuksen määrä ja koulutusvalinnat

Tanssialan ammatti – kuten musiikinkin – edellyttää usein pitkiä, jo lapsuudessa alkavia opintoja. Varsinaista tutkintoon johtavaa koulutusta alalla on kuitenkin huomattavasti vähemmän kuin esimerkiksi musiikissa. Tämä näkyy myös kyselyn tuloksissa, joiden mukaan tutkimuksen kohteena olevan koulutuksen lisäksi noin viidesosalla tanssialan vastaajista oli aiempia tutkintoon johtavia opintoja mutta kukaan heistä ei ollut aiemmin opiskellut tanssialaa. Opintojaan oli jatkanut noin kolmannes vastaajista, tanssinopettajista useampi kuin tanssijoista (38 % vs. 20 %). Tanssinopettajista suurin osa jatkoi opintojaan tanssialalla, tanssijoista vain muutama henkilö. Kukaan kyselyhetkellä opiskelevista nykytanssijoista ei opiskellut tanssialaa. (Taulukko 8.)

Runas kymmenesosa (16 %) tanssin vastaajista oli suorittanut jonkin muun tutkinnon kyselyhetkeen mennessä. Vain muutamalla henkilöllä suoritettu tutkinto oli tanssialan tutkinto.

Taulukko 8. Muut kuin kyselyssä käsitellyt opinnot (kysymys no 6)*

	Tanssijat %	Tanssinopettajat %	Toinen aste %	Amk %	Kaikki %
Aiemmat opinnot	17	25	17	27	21
<i>Tanssiala</i>	–	–	–	–	–
<i>Muu ala</i>	17	25	17	27	21
Myöhemmät opinnot	20	38	24	39	30
<i>Tanssiala</i>	..	21	8	20	13
<i>Muu ala</i>	18	17	16	19	17
Muita opintoja yhteensä	33	49	37	50	42
Vastaajia (lkm)	54	61	71	44	115

* Kyseessä on tutkintoon johtava koulutus.

Tanssialan vastaajien perustelut koulutuspaikan valintaan liittyivät useimmiten oppilaitoksen suuntautumiseen tai maineeseen. Erityisesti tämä korostui tanssijoiden vastauksissa, sillä esimerkiksi Kansallisoopperan balettioppilaitos on ainoa klassisen baletin tanssijoita kouluttava oppilaitos. Yli puolet kaikista vastaajista ja tanssijoista peräti 70 prosenttia piti oppilaitoksen suuntautuneisuutta syynä koulutusvalintaansa. (Taulukko 9.)

Taulukko 9. Tanssialan vastaajien syyt koulutuspaikan valintaan* (kysymys no 7)

	Tanssijat %	Tanssinopettajat %	Toinen aste %	Amk %	Kaikki %
Oppilaitoksen suuntautuminen ja maine	70	51	68	48	60
Kiinnostus/halu tanssialalle	24	31	27	29	27
Jatko harrastukselle	22	15	23	12	19
Oppilaitoksen sijainti	..	25	..	33	16
Muu	..	15	7	17	11
Vastaajia (lkm)	54	59	71	42	113

* Prosenttien yhteenlaskettu summa ei ole 100, sillä vastaajat ilmoittivat useita yllämainittuja syitä.

Miksi valitsit kyseisen opiskelupaikan?

- Halusin opiskella tanssia ja saada siitä tulevan ammattini. Oppilaitosesitteiden ja pääsykoekokemusten perusteella kyseinen oppilaitos vaikutti kiinnostavalta ja hyvältä. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Halusin opiskella tanssinopettajaksi ja X:n pääsin. *Nainen, tanssinopettaja, toinen aste*
- Jo lapsuudessa syntynyt unelma balettianssijan ammatista edellytti hakeutumista kyseiseen oppilaitokseen ja myöhemmin 3-vuotiseen ammattikoulutukseen. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Halusin opiskella tanssia. *Mies, tanssija, toinen aste*
- Harrastus muuttui ammattiin johtavaan koulutukseen, joka tällöin tuntui olevan tärkeintä elämässäni ja halusin tanssijaksi. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Tanssiharrastus lapsesta asti. Ainut ala mikä kiinnosti. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Koulu vaikutti hyväntasoiselta. *Mies, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Koulutusmahdollisuus ainoastaan kyseisessä oppilaitoksessa. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Koulutusohjelman monipuolisuuden vuoksi. Myös maantieteellinen sijainti & ”huhupuheet” koulusta vaikuttivat valintaani. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Halusin jatkaa tanssin parissa ja X:ssä pystyi opiskelemaan nykytanssia. Olin kuullut opinnoista hyviä kommentteja ja palautetta. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Koulutusohjelma vaikutti mielenkiintoiselta ja monipuoliselta. Myös sijainnilla oli jonkin verran vaikutusta. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Koulu oli samalla paikkakunnalla kuin missä asun ja oli mahdollisuus täydentää opistotason tutkinto ammattikorkeakoulututkinnoksi. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Vanhempien halusta. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Sattumalta. Hain tanssialan koulutukseen vuonna 2000, jolloin ainoat mahdollisuudet korkeakoulutasolla olivat Teak, jonne en päässyt, sekä em. oppilaitos, jonne pääsin. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*

Taulukko 10. Tanssialan vastaajien hakeminen tutkimuksen kohteena olevaan oppilaitokseen (kysymys no 8)

	Tanssijat %	Tanssinopettajat %	Toinen aste %	Amk %	Kaikki %
Hakenut yhden kerran	94	89	96	84	91
Hakenut useammin	6	11	4	16	9
Yhteensä	100	100	100	100	100
Vastaajia (lkm)	54	61	71	44	115

Vastaajista 90 prosenttia oli päässyt käsiteltävään oppilaitokseen ensimmäisellä hakukerralla. Ammattikorkeakouluun oli haettu hieman useammin kuin toisen asteen koulutukseen. (Taulukko 10.)

Kyseinen oppilaitos oli useimmille vastaajille (77 %) myös ensisijainen opintopaikkatoive. Vajaa neljännes vastaajista oli pyrkinyt ensisijaisesti muualle, noin puolet heistä Teatterikorkeakoulun tanssitaiteen laitokselle.

Enemmistöllä tanssialan vastaajista (63 %) oli aikaisempaa työkokemusta alalta, ja suurimmalla osalla se oli myös vaikuttanut koulutusalan ja -paikan valintaan (kysymys no 10).

Näkemykset tanssialan koulutuksesta

Tanssialan tutkinnon suorittaneet korostivat odottaneensa koulutukselta ammatillisia perusvalmiuksia sekä runsaasti käytännön harjoittelua (tanssimista, opettamisen oppimista). Asiaa tiedusteltiin avokysymyksellä ”*Millaisia asioita odotit esittävän taiteen (tanssin) koulutukselta?*” ja vastaukset luokiteltiin taulukossa 11 näkyviin aihepiireihin. Tanssijoilla ja tanssinopettajilla ei vastausten perusteella ole ollut juurikaan toisistaan poikkeavia koulutusodotuksia. Tanssinopettajat painottivat kuitenkin hieman enemmän monipuolisuutta ja opetuksen tasoa ja tanssijat vastaavasti kasvua taiteilijuuteen. Erityisesti nykytanssin edustajat korostivat odottaneensa koulutuksen antamia henkisiä valmiuksia (taulukon rivi ”muuta”), kun taas klassisen baletin edustajien odotukset painottuivat käytännölliseen opetukseen ja perustaitoihin. Tosin lajityypin ohella vastausten jakautumaan saattaa vaikuttaa myös vastaajien ikä. Nykytanssia opiskelleet ovat keski-ikältään 27-vuotiaita, kun taas klassisen baletin koulutuksen saaneet keskimäärin 22-vuotiaita. Voidaan olettaa, että myös iällä on vaikutusta siihen, että nimenomaan perustaitoja korostetaan.

Taulukko 11. Tanssialan vastaajien koulutusodotukset (kysymys no 13)*

	Tanssijat %	Tanssinopettajat %	Toinen aste %	Amk %	Kaikki %
Käytäntöä ja alan perusvalmiuksia	71	71	74	67	71
Monipuolisuutta/tasokasta opetusta	20	44	20	54	26
Oppimista taiteilijuuteen	33	14	26	18	23
Muuta**	37	..	29	..	21
Vastaajia (lkm)	49	55	65	39	104

* Prosenttien summa ei ole 100, sillä vastaajat ovat maininneet useita yllämainittuja koulutusodotuksia.

** Muuta = mm. henkistä kasvua ihmisenä.

Vastaajien koulutusodotuksia:

- [Odotin] hyvää opetusta, esiintymiskokemusta. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Tanssiteknisten taitojeni, tanssijuuteni kehittymistä, valmiuksia työskennellä monipuolisesti tanssin alalla. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Korkeatasoista alan osaamista ja valmiutta siirtyä suoraan työelämään. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Luovuuden korostamista, erilaisuuden arvostamista, pedagogisia valmiuksia, käytännönläheistä työskentelyä. *Nainen, tanssinopettaja, toinen aste*
- Valmiuksia esiintymiseen, oman tyylin löytymistä, avarakatseisuuden oppimista oman alan sisällä. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Odotin koulutuksen täydentävän jo hankkimiani tietoja alasta sekä valmentavan minua ammattiin. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Toivoin kehittyväni jatkuvasti ja saavani tulevaisuuden alalla. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Halusin ammatillaiseksi, syventää osaamistani ja tietämystäni, 4 vuotta aikaa etsiä omaa paikkaani työelämässä, tanssia sydämeni kyllyydestä. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Taiteilijapersoonan kehittymistä, taitojen kehittymistä, pääsyä alan töihin. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*

Yleisesti ottaen tanssialalle valmistuneet olivat tyytyväisiä koulutusodotustensa täyttymiseen. Lähes 40 prosenttia oli sitä mieltä, että koulutus vastasi odotuksia täysin ja melkein puolet katsoi koulutuksen vastanneen odotuksia osittain. Tanssinopettajien sekä klassisen baletin tanssijoiden joukossa ei ollut ketään sellaista, joiden mielestä odotukset eivät olleet toteutuneet lainkaan. Nykytanssijoissa tällaisia vastaajia oli muutama.

Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneissa oli hieman suurempi osuus sellaisia, jotka katsoivat, että koulutus oli vastannut odotuksia vain osittain, mutta erot koulutusasteiden välillä eivät olleet merkittäviä. (Taulukko 12.)

Taulukko 12. Tanssialan vastaajien koulutusodotusten toteutuminen (kysymys no 14)

	Tanssijat %	Tanssinopettajat %	Toinen aste %	Amk %	Kaikki %
Koulutus vastasi odotuksia	35	39	39	34	37
Vastasi odotuksia suurimmaksi osaksi	46	48	46	48	47
Vastasi odotuksia osittain	17	13	13	18	15
Ei vastannut odotuksia lainkaan	..	–	..	–	..
Yhteensä	100	100	100	100	100
Vastaajia (lkm)	54	61	71	44	115

Alla lainatut vastaajien näkemykset koulutusodotusten ja todellisuuden vastaavuudesta on ryhmitelty vastaajien itsensä valitseman vaihtoehdon perusteella. Ne kuvastavat hyvin myös odotusten erilaisuutta, sillä lähes samansävyinen vastaus voi sijoittua eri ryhmään vastaajasta ja hänen odotuksistaan riippuen.

Koulutus vastasi odotuksia

- Koen koulutuksen antaneen valmiuksia niin tanssijan, koreografin kuin opettajankin työhön. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Koulutus ylitti kaikki odotukset. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Vastasi odotuksia sikäli, kuin osasin jotain odottaa. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Koulutuksessa otettiin hyvin huomioon ryhmän jäsenten tausta ja suuntautuneisuus. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Opintoihin sisältyi runsaasti harjoittelujaksoja, jolloin aloittelijan virheet karsiutuivat pois ennen työelämään siirtymistä. *Nainen, tanssinopettaja, toinen aste*
- Sain erittäin hyvän pohjan taiteelliselle työskentelylle ja jatkokoulutukselle. *Nainen, tanssija toinen aste*
- Koulutus yllätti positiivisesti. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Koulutus oli monipuolinen ja kehitystä tapahtui itsessäni valtavasti. *Nainen, tanssija, toinen aste*

Koulutus vastasi odotuksia suurimmaksi osaksi

- Tanssin opiskelussa on niin olennaista fyysiset ominaisuudet yms. ettei tavallaan milloinkaan voi sanoa kouluttaneensa itseään tarpeeksi hyväksi. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Liian vähän esiintymiskokemusta (lavakammo), liikaa teoria-aineita. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Haluaisin, että opettajilla olisi enemmän aikaa, kiinnostusta, halua ja vastuuta oppilaistaan. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Olisin toivonut opiskeluaikana enemmän pedagogisia opintoja. Suoritinkin omatoimisesti kasvatustieteen appron X:n avoimessa yliopistossa ja jatkoin opintojeni jälkeen pedagogiikan laitokselle Teakiin. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- En odottanut liikoa, sillä tiesin, että koulu saattaa käydä todella rankaksi. Lähdin sinne ikäänkuin kokeilumielellä. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Kaipasin enemmän tanssijan työtä. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Koulutuksessa ei ollut paljoakaan rakenteellisten asioiden (apurahat, markkinointi, verkostoituminen) koulutusta. Tosin minusta oli hyvä keskittyä sisällön tuottamiseen, nyt kentälle siirtyessä nuo asiat tulee käytännön kautta. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Tietoni tanssista laajentui ja tanssitekniikkaa sai tehdä tarpeeksi. Yhteistyö muiden linjojen kanssa jäi aika pieneksi. Omat projektit muiden kanssa pelasti tilanteen. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Koulutus oli vanhentunut jo valmistuttuani. En ollut pätevä oikein mihinkään! Anatomia, kinesiologia, fysiologia jäivät puutteellisiksi. Opastusta ja kannustusta melko vähän. Oletettiin että itse ottaa selvää, että jo osaa. Enemmän lannisti kuin kannusti. *Nainen, tanssinopettaja, toinen aste*
- Osaan mielestäni toimia sekä ryhmässä että tehdä omia esityksiä, mutta huomasiin juuri, etten ole saanut tarpeeksi tietoa käytännön asioista, kuten työnhaku, apurahat jne. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Ammattikorkeakoulun alkuvaikeudet hieman haittasivat, nyt opetussuunnitelma on jo muotoutunut ja olisi todella hyvä. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Olisi voinut olla pedagogisia opintoja enemmän. *Mies, tanssinopettaja, toinen aste*

Koulutus vastasi odotuksia osittain

- Nykytanssi ok, klassisen baletin taso suuri pettymys. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Baletin ammatillinen koulutus on vielä lapsenkengissä. Esiintymistä ei koulussa todellakaan pääse kokeilemaan! Koulutuksen päämäärä ei mielestäni toteutunut. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Koulutus liian taiteellinen, opettajat liian rajoittuneita, opiskelijat eivät voineet hyvin, eivätkä opettajat välittäneet. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Odotin erilaisia asioita kuin sain, mutta olen tyytyväinen. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Alku oli hankalaa. Amk-systeemi oli vasta kehitysmässä uomiinsa ja opetus oli hyvin hajanaista ensimmäisen vuoden ajan. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Sain koulutuksen marginaaliin. Uuden tanssin ammattilaiselle ei pahemmin töitä Suomessa. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Olin pettynyt tanssiteknisen opetuksen tasoon, työelämässä tahti on kovaa ja vaatimukset korkealla. Ko. oppilaitos ei anna eväitä yltää huipulle. Oli omaa typeryyttä ja kokemattomuutta tyytyä ja jäädä ko. koulutukseen. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- En ollut ajatellut koulutuksen opettajasuuntautuneisuutta loppuun asti. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Paljon turhia aineita. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Alkusopeutumisen jälkeen olin todella tyytyväinen sisältöön. *Mies, tanssija, toinen aste*
- Taiteellinen puoli jäi jalkoihin. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*

Suurin osa vastaajista piti saamansa ammatillisen koulutuksen sisällöllistä tarjontaa riittävänä. Selvän poikkeuksen kuitenkin muodosti työmarkkinatietous (”alan työmarkkinoille valmistaminen”), jonka enemmistö vastaajista katsoi puutteelliseksi. Myöskään yritystoimintaa koskevaa tietoa ei ollut vastaajien mielestä ollut juuri lainkaan. Niin ikään kielten ja tietotekniikan opetuksen osalta monet vastasivat, ettei näitä ollut sisällytynyt koulutukseen. Osa vastaajista kuitenkin tarkensi, etteivät nämä kuulu lukion käyneiden opetussuunnitelmaan, joten kyse ei siis ole varsinaisesti tarjonnan puutteesta.

Tanssinopettajien ryhmässä oli jopa hieman tanssijoita enemmän (66 %, tanssijat 55 %) niitä, joiden mielestä työmarkkinatietoutta ei ollut koulutuksessa riittävästi. Muilta osin eri alaryhmien vastauksissa ei ollut juurikaan eroja. (Taulukko 13.)

Taulukko 13. Tanssialan vastaajien näkemykset koulutukseen sisältyvistä osa-alueista (kysymys no 15)

	Ei lain- kaan %	Ei riittä- västi %	Riittävästi %	Liikaa %	Ei osaa sanoa %	Yhteensä %	Vastaajia (lkm)
Ammatin perustaidot	..	6	88	100	115
Muita ammatissa vaadittavia taitoja	..	17	78	..	–	100	115
Työmarkkinatietoutta	8	61	30	–	..	100	115
Tietoa yritystoiminnasta	47	35	17	–	..	100	115
Kielten opetusta*	23	13	59	..	4	100	115
Alan teoreettista opetusta	5	15	77	100	115
Tietotekniikan opetusta	35	21	36	..	6	100	113

* Kielten opetus korvautuu useimpien osalta lukio-opinnoilla.

Näkemyksiä koulutuksen sisällöstä

- Koulun päätyttyä oppilas jää tyhjän päälle, kun jatko-opinnoista tai työnhausta ei informoida kunnolla. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Liian sulkeutunut oppilaitos, opettajat syöttivät vain omia näkemyksiään. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Kieliopinnot kurssimuotoisena iltaisin, olisi ollut kiva lisä ainaiseen tanssiin korvien välissä. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Ns. muut kuin varsinaiset taideaineet olisi pitänyt olla taideaineiden lisänä, ei vieden tilaa varsinaiselta tanssinopetukselta. Olisin halunnut enemmän teoreettista tietoa esim. tanssin historiasta sekä kielten opetusta ja valmentautumista työmarkkinoille. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Olisin kaivannut enemmän yksilöllistä ohjausta ja kannustusta. Opiskelijoiden jaksamiseen ei kiinnitetty tarpeeksi huomiota. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Ammattikorkeakoulun yleiset opinnot olivat lukion kertausta eli täysin turhaa. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Edelleen pidän sisällön tuottamista tärkeimpänä. Tosin huomaan, että työmarkkinoilla pärjääminen on haasteellista, tieto täytyy hakea itse, nyt ammatissa toimiessa en tiedä kuinka paljon olisi ollut apua koulutuksen aikana saadusta tiedosta. Työmarkkinat muuttuvat ja jokaisen täytyy kuitenkin räätälöidä työnsä itse. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Taiteen teoreettista opetusta riittävästi, pedagogisia opintoja liian vähän. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Satunnaisissa projekteissa tuli vastaan apuraha-hakemusten täyttö, ei muuten. Tietotekniikan osalta perustaidot olivat jo hallussa. *Mies, tanssija, toinen aste*

- Työelämätieto oli liian hajallaan koulutuksen aikana, olisi pitänyt olla tiivis ja kattava paletti viimeisenä vuonna. Kieltenopiskeluun tulisi ammattikorkeakoulussa olla käytännön mahdollisuus, ei vain teoreettinen. Nyt ei ollut lukkarissa tilaa. Teoreettisessa opetuksessa esim. teosanalyysi puuttui kokonaan. Myös atk-aidot ehtivät vanhentua koska kurssi oli heti ekana syksynä. Opettamaan oppi erittäin hyvin! Sivuavat asiat jäivät vähemmälle. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Ammatin perustaidot tuli konservatoriossa, lisää olisi kuitenkin kaivannut. Muuntokoulutuksen pedagogiikkaosuus ok. Työmarkkinataidot opetettu ilmeisen kehnosti, kantapään kautta pitänyt oppia. Yritystoiminnasta olen kuullut huhuja kahvilassa. Virkamiesruotsia ja englantia oli, olisi kaivannut ranskaa jo alusta asti (baletin terminologia). Tietotekniikkakäykyni ovat ruokottoman huonot ja tämä hidasti ja rajoitti rajusti opinnäytetyöni valmistumista. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Vaikka kyseisiä asioita ei ollut suuresti painotettu, minulle oli tärkeitä asiat, joita oltiin painotettu, esim. oma taiteellinen prosessi. *Nainen, tanssija, toinen aste*

Koulutukseen sisältyvien työelämäyhteyksien osalta vastaajien enemmistö piti harjoittelupaikkoja, kansainvälisiä yhteyksiä ja vierailevien ammattilaisten määrää riittävänä ja tasoa hyvänä. Sen sijaan yhteistyöprojektit taidelaitosten ja liike-elämän kanssa sekä tutustuminen mahdollisiin työnantajatahoihin koettiin riittämättömiksi. Työharjoittelun ongelmana pidettiin mm. sitä, että harjoittelupaikat piti hankkia itse. (Taulukko 14.)

Tanssinopettajien ja tanssijoiden näkemykset poikkesivat hieman esimerkiksi harjoittelupaikkojen riittävyyden osalta. Tanssinopettajista yli 70 prosenttia piti harjoittelua riittävänä, tanssijoiden joukossa osuus oli 59 prosenttia ja nykytanssijoiden joukossa alle 40 prosenttia. Samoin vastaukset poikkesivat taidelaitosyhteistyön osalta. Tanssijoista vain noin joka viides katsoi, ettei taidelaitosyhteistyötä ollut riittävästi, tanssinopettajien keskuudessa osuus oli yli puolet. Tulokseen vaikuttavat Kansallisoopperan balettioppilaitoksesta valmistuneet, sillä kyseisen oppilaitoksen ja taidelaitoksen välinen yhteistyö on poikkeuksellisen kiinteää. Ne tanssijat, jotka valitsivat tässä yhteydessä kielteisemmät vaihtoehdot, edustivat nykytanssia.

Taulukko 14. Tanssialan vastaajien näkemykset koulutuksen työelämäyhteyksistä (kysymys no 16)

	Ei lainkaan %	Ei riittävästi %	Riittävästi %	Liikaa %	En osaa sanoa %	Yhteensä %	Vastaajia (lkm)
Harjoittelupaikat	6	24	67	–	..	100	114
Yhteistyöprojektit taidelaitosten kanssa	14	43	39	100	115
Yhteistyöprojektit liike-elämän kanssa	54	32	10	–	4	100	115
Kansainväliset yhteydet	9	29	58	–	4	100	115
Tutustumiskäynnit	10	44	42	–	4	100	113
Vierailevat esittävän taiteen ammattilaiset	4	26	70	–	–	100	113

Näkemyksiä koulutuksen yhteyksistä työelämään

- Gästande läraren och studiebesök/uppträdande/tävlingar var ett stort plus, också samarbete med andra skolor var positiva upplevelser. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Vierailijoita oli ajoittain usein, mutta laatu oli välillä sitä sun tätä. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Harjoittelupaikat omien kontaktien varassa. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Esiinnyimme ainoastaan koulussa, tanssijan työn kokemusta ja yhteyksiä olisi kaivannut. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Työelämä tieto-osuus oli sekava ja hajanainen. Monille ”ekskursioille” pääsi mukaan vain osa opiskelijoista (ne, jotka olivat tiettyssä esityksessä mukana). *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Minkäänlaista liike-elämään tutustumista tai edes opastusta ei ollut, nyt huomaa: sitä tarvitsisi! *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- En edes osannut odottaa tutustumiskäyntejä, sillä valmiita uuden tanssin rakenteita työelämässä ei ollut vielä (eikä kai ole nytkään) muodostunut. Taiteilijavierailuja oli koululla sitä vastoin paljon. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Minulle henkilökohtaisesti oli suotuisaa, että koulutus oli suhteellisen keskittyntä, eikä tarvinnut suuntautua moniin suuntiin. Siksi vaikka yhteistyötä ei silloin ollut kovin paljon, sitä oli minulle riittävästi. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Tutustumiskäyntejä oli kyllä hyvin, mutta yhteydet olivat melko keskittyneitä muutamalle paikkakunnalle. *Nainen, tanssinopettaja, toinen aste*
- Harjoittelupaikkojen ja tilaisuuksien järjestäminen oli hyvin paljon kiinni omasta aktiivisuudesta. Usein ne olivat opiskelijoiden omia projekteja. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Festivaalin järjestäminen opiskelijoiden ja ammattilaisten läheisessä yhteistyössä. Kohtaamispaikka & inspiraatio, hieno! *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Kansainväliset vieraat erityisen tasokkaita. *Nainen, tanssija, toinen aste*

Tanssialalle valmistuneet pitivät koulutuksen ansioina työllistymisen kannalta erityisesti käytännön harjoittelua ja kontakteja työelämään, silloin kun niitä oli ollut. Tanssijat, erityisesti nykytanssijat, korostivat myös kokonaisvaltaista henkistä kasvua koulutuksen aikana. Klassisen baletin vastaajat taas nostivat esiin erityisesti käytännön harjoittelun. Tanssinopettajien vastauksissa korostui koulutuksen monipuolisuus.

Taulukko 15. Tanssialan vastaajien näkemykset koulutuksen ansioista* (kysymys no 17)

	Tanssijat %	Tanssinopettajat %	Toinen aste %	Amk %	Kaikki %
Käytännön harjoittelu ja kontaktit	24	33	22	38	28
Monipuolinen opetus	..	33	10	36	20
Ammattitaidon ja pätevyyden saaminen	14	24	16	23	19
Kokonaisvaltaisuus, henkinen kasvu	39	–	30	–	19
Muu**	20	22	24	15	21
Vastaajia (lkm)	51	55	67	39	106

* Prosenttien yhteenlaskettu summa ei ole 100, sillä vastaajat olivat maininneet useita yllä mainittuja asioita.

** Esimerkiksi ”koulutuksen arvostus ja jatko-opintokelpoisuus”, ”kyseistä tanssilajia ei opeteta muualla”.

Koulutusasteiden väliset erot noudattavat pääasiassa alaryhmien (tanssijat–tanssinopettajat) välisiä eroja. Esimerkiksi käytännön harjoittelua ja

kontakteja korosti koulutuksen ansioina noin viidennes toisen asteen vastaajista ja lähes kaksi viidesosaa ammattikorkeakoulutetuista. Samoin opetuksen monipuolisuutta koulutuksen ansiona korosti huomattavasti useampi ammattikorkeakoulutettu kuin toisen asteen tutkinnon suorittanut. (Taulukko 15.)

Mikä koulutuksessa oli hyvää työllistymisen kannalta?

- Harjoittelupaikasta tuli jatkossa työpaikka. Monipuoliset taidot toimia tanssijana, koreografina ja opettajana. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Se, että koko koulutukseni suuntautui ajatellen tanssijan työtä baletissa, mikä oli tuleva työpaikkani. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Valmius toimia henkilökohtaisen taiteilijuuden pohjalta, sekä yhteisöllinen ja sosiaalinen lähestymistapa. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Koulutus kehitti taitojani niin tanssijana, opettajana, kuin koreografinakin ja näitä kaikkia koin pystyvänä tekemään (ja olen tehnytkin) työelämässä. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Harjoittelujaksoja oli paljon ja niistä oppi hirmuisesti. Palautetta harjoittelusta sai opettajakohtaisesti aika hyvin. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Pääsi todella keskittymään tanssimiseen. *Mies, tanssija, toinen aste*
- Antoi aika monipuoliset valmiudet toimia itsenäisesti. Antoi laajan ja kokonaisvaltaisen näkemyksen tanssista. Mahdollisuuksia työskennellä muillakin yhteiskunnan osa-alueilla kuin taiteen kentällä. *Nainen, tanssija, toinen aste*

Koulutuksen puutteina mainittiin ylivoimaisesti useimmin työelämätietous (mukaan lukien yrittäjäopinnot ja kontaktit työelämään). Tämän lisäksi esitettiin paljon hajahuomioita (mm. eri ainekokonaisuuksista, valinnaisuudesta jne.). Alaryhmien välillä ei ollut vastausten jakautumisessa merkittäviä eroja. (Taulukko 16.)

Taulukko 16. Tanssialan vastaajien näkemykset koulutuksen puutteista (kysymys no 18)*

	Tanssijat %	Tanssinopettajat %	Toinen aste %	Amk %	Kaikki %
Työmarkkinatietous	63	61	62	63	62
Tanssiin liittyvä ammattitaito	16	..	13	..	12
Hajahuomioita**	20	20	21	20	20
Ei osaa sanoa/ei mitään	..	16	8	..	10
Vastaajia (lkm)	49	44	63	30	93

* Prosenttien yhteenlaskettu summa ei ole 100, sillä vastaajat olivat maininneet useita yllämainittuja asioita.

** Kuten ”liian lyhyt koulutus”, ”kunnolliset arvosanat”, ”yksilöllisyys” jne.

Mitä koulutuksesta puuttui työllistymistä ajatellen?

- Henkinen valmistautuminen, valmistautuminen oman alan työmarkkinoille (koetanssit, apurahat, verotus), yksilöllinen tanssitekninen osaaminen. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Yrittäjyysopetus. *Nainen, tanssinopettaja*
- Liian raskas koulutus, jonka jälkeen ei ollut enää voimia tehdä työtä. Ei tuettu oma-aloitteisuuteen eikä persoonallisiin ratkaisuihin. *Nainen, tanssija, toinen aste*

- Työpaikka ja apu etsiä töitä. Kaikki loppui kuin seinään koulun loputtua. Jatko oli täysin omissa käsissä. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Realismi. Koulutuksessa ei sinänsä ollut mitään vikaa, mutta tanssialan työllisyystilanne vain on niin huono, siihen olisi voinut valmistaa enemmän. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- En tuntenut olevani tarpeeksi hyvä tanssissa, että olisin alkanut hakemaan elantoani sen kautta. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Pieni tanssiipiiri pyörii ja verkostoituminen, suhteet, tärkeitä. Koulutus tarjosi niitä, mutta lisäksi tarvitaan! Opiskelijoilta tulee vaatia korkeampaa teknistä osaamista! *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Ei evästystä itsensä kauppaamiseen ja miten alalla yleensä toimitaan. *Nainen, tanssinopettaja, toinen aste*
- Että olisi korostettu sitä, että suhteiden luominen jo opiskeluaikana on hyvin tärkeää. Päinvastoin opettajat näkivät punaista, jos teki oman alan töitä opiskeluaikana ja pistivät kapuloita rattaisiin. Silti olen työllistynyt hyvin sen takia, että jaksoin luoda vastustuksesta huolimatta suhteita jo opiskelun aikana. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Tietoa kentällä toimimisesta. Tosin minun on hankala sanoa olisinko toivonut tätä koulutukseen, se olisi vienyt tilaa muulta. Työllistyminen on niin henkilökohtaista, kiinnostuksista ja suuntautumisesta riippuvaista. On hankala oppia näitä asioita etukäteen. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Oman työn rohkea hinnoittelu – se valistus, että taidetta ei tarvitse tehdä ammatikseen ainoastaan hyväntekeväisyysmielessä eli täysin ilman palkkaa. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Ei kerrottu kuinka tanssilla voisi hankkia elannon. *Nainen, tanssija, toinen aste*

Kaikkiaan runsas puolet kaikista tanssialan vastaajista kertoi näkemyksiään alansa koulutuksen kehittämisestä (avokysymys ”*Näkemyksiäsi tanssialan koulutuksen kehittämisestä*”). Vastauksissa esiin tulleet aihepiirit on luokiteltu taulukossa 17 näkyviin ryhmiin. Useimmat vastaajien kehittämissuhteet liittyivät opetuksen sisältöön, opettajien kompetenssiin sekä opetuksen käytännön järjestämiseen. Työelämä tietouden ja -yhteyksien lisääminen nähtiin jälleen tärkeänä melko useassa vastauksessa. Niin ikään erityisesti tanssinopettajat puuttuivat koulutuksen määrään. Useimmat heistä (70 %) olivat sitä mieltä, että koulutusta tulee vähentää, mutta eivät suinkaan kaikki. Esimerkiksi kansantanssiin erikoistuneet opettajat toivoivat pikemminkin koulutuksen lisäämistä. Tanssijat, erityisesti klassisen baletin tanssijat, korostivat opetuksen sisältöä. Näissä vastauksissa tuli esiin mm. henkilökohtainen opetussuunnitelma ja oppilaan persoonan tukeminen sekä kehonhuolto.

Taulukko 17. Tanssialan vastaajien näkemyksiä koulutuksen kehittämisestä (kysymys no 22)*

	Tanssijat %	Tanssinopettajat %	Toinen aste %	Amk %	Kaikki %
Opetuksen sisältö **	64	45	53	55	54
Työelämäyhteydet ja -tietous	28	24	27	24	26
Koulutuksen määrä	..	37	18	31	23
Hajahuomioita ***	17	16	18	..	16
Vastaajia (lkm)	36	38	45	29	74

* Prosenttien yhteenlaskettu summa ei ole 100, sillä vastaajat ovat maininneet useita yllämainittuja aihepiirejä.

** Sisältää mm. opetussuunnitelmiin, suuntautumisvaihtoehtoihin, valinnaisuuteen, opettajien tasoon liittyviä vastauksia.

*** Esim. yhteistyö eri taideoppilaitosten tai taidelaitosten kanssa.

Näkemyksiä tanssialan koulutuksen kehittämisestä:

- Koulutuksessa tulisi yrittää huomioida paremmin freelancerin arki. Tulisi opettaa enemmän myös markkinointiin, apurahalla toimimiseen sekä tilaisuuksien järjestämiseen liittyviä asioita. Lisäksi yhdistystoimintaa. *Mies, tanssija, toinen aste*
- Tanssijoita voisi vielä enemmän kannustaa saamaan itsestään kaiken irti. Enemmän tilaisuuksia näyttää osaamistaan (esiintymiset). *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Opintojaksokokonaisuuksia pitäisi selkeyttää, liian rikkonaisia kursseja paljon. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Panostus työharjoittelujen onnistumiseen mahdollisimman työtä vastaavassa ympäristössä on tärkeää. *Mies, tanssija, toinen aste*
- On tärkeää opiskella itse taidetta, vaikka valmistuisi opettajaksikin. Toivoisin, että alan työllistäjät vierailisivat kouluissa ja opetusharjoittelut sijoittuisivat niihin. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Erilaiset persoonallisuudet olisi otettava paremmin huomioon ja ihmisiä ei saisi ajaa loppuun. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Yrittäjyydestä enemmän tietoa sekä freelancereiden oikeuksista. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Koulutuslinjojen profiloituminen omannäköisiksi edistää myös niihin hakevien jakautumista. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Koulutuksessa pitäisi korostaa omaa aktiivisuutta luoda työpaikkoja itselleen. Ja tanssin tulisi kurotella ympäristöönsä aktiivisesti jo kouluaikana, luoda verkostoa ja vahvistaa yhteisöä ja yhteishenkeä. Myös koulujen välinen vaihto ja yhteistyö olisi tärkeää ja myös yhteiset projektit muiden taideyhteisöjen kanssa. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Opiskelijoita tulisi tukea henkisesti entistä enemmän. Tilanne on jo parantunut, mutta sen täytyy parantua edelleen. Tämä on tärkeää jo pelkästään nuorten henkisen hyvinvoinnin kannalta, mutta myös siksi että esiintyvän taiteilijan täytyy olla itsevarma. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Mielestäni ainakin tanssin alalla koulutetaan liikaa ihmisiä, kaikille ei riitä työtä ja vaikka riittäisikin niin epäkohtia on niin paljon esim. eläketurvan olemattomuus, pätkätyöt, taloudellinen epävarmuus. Tanssinopettajia ei oteta vakituisiin virkoihin. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Koulujen profiloituminen on hyvä asia. Kullekin koululle omat suuntautumisvaihtoehdot sen sijaan, että koulutetaan paljon tanssijoita, jotka osaavat vähän kaikkea. Toisaalta työelämässä on usein tarpeen osata vähän kaikkea, jolloin työn sisältö & ”syväluottavuus” saattaa kärsiä. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Koulutusta on liikaa työpaikkoihin nähden. Taistelu määrärahoista syö opetuksen laatua ja kasvattaa ryhmäkokoja. Kulttuuri- ja taidekouluja ei voi rinnastaa muihin ammattikorkeakouluihin. Koulut tarvitsevat näkemyksellisiä koulutussuunnittelijoita ja vapautta yleisistä ammattikorkeakoulusäännöksistä. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Yritettäisiin kitkeä tämä kamala kuppikuntaisuus pois, esimerkiksi lisäämällä oppilaitosten välistä yhteistyötä ja kanssakäymistä. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Olen opiskellut kolmessa koulussa ja todennut, että jokaisessa on omat hyvät puolensa. Jatkossa oppilaitokset voisivat tehdä enemmän yhteistyötä ja ohjata opiskelijoita ottamaan heille itselleen mielekkäitä opintoja myös muualta. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Ei ole järkeä kouluttaa ihmisiä työpaikkoihin, joita ei ole, jos ei samalla anna hyviä valmiuksia toimia käytännön elämässä, työllistää ja markkinoida itseään. *Nainen, tanssija, toinen aste*

Enemmistö tanssialalle koulutetuista piti – edellä käsitellyistä puutteista huolimatta – saamaansa koulutusta hyödyllisenä työllistymisen kannalta. Vain noin kymmenesosa oli sitä mieltä, että koulutuksesta ei ole ollut lainkaan hyötyä. Tanssinopettajien joukossa tällaisia vastaajia oli vain muutama henkilö. (Taulukko 18.)

Taulukko 18. Tanssialan vastaajien näkemykset koulutuksen hyödyistä työllistymisen kannalta (kysymys no 20)

	Tanssijat %	Tanssinopettajat %	Toinen aste %	Amk %	Kaikki %
Koulutuksesta on ollut hyötyä	85	87	86	86	86
Koulutuksesta ei ole ollut hyötyä	11	..	10	..	8
Ei osaa sanoa	..	8	6
Yhteensä	100	100	100	100	100
Vastaajia (lkm)	53	61	70	44	114

Vastaajat perustelivat koulutuksen hyötyä pääasiassa työllistymisellä ja pätevyyden saavuttamisella sekä ammattitaidon lisääntymisellä. Tanssinopettajat korostivat myös muodollisen pätevyyden tuomaa hyötyä. (Taulukko 19.) Tanssinopettajia koulutus oli selvästi hyödyttänyt työllistymisen kannalta enemmän kuin tanssijoita. Klassisen baletin tanssijoista kuitenkin lähes puolet (47 %) kertoi koulutuksen hyödyttäneen työllistymisessä, nykytanssijoiden keskuudessa osuus oli 38 prosenttia. Nykytanssijat ovat joko työllistyneet alalle, saaneet apurahan, työskentelevät lähialalla tai kokevat että saaduista taidoista on hyötyä muiden alojen työssä.

Taulukko 19. Tanssialan vastaajien perustelut koulutuksen hyödyllisyydelle (kysymys no 20, perustelut)*

	Tanssijat %	Tanssinopettajat %	Toinen aste %	Amk %	Kaikki %
Työllistyminen	40	60	45	62	51
Osaaminen	40	21	39	15	30
Muodollinen pätevyys	..	23	11	24	16
Muuta	17	..	13	..	11
Vastaajia (lkm)	42	48	56	34	90

* Prosenttien summa ei ole 100, sillä vastaukset sisälsivät useita yllämainittuja syitä.

Miten koulutuksesta on ollut hyötyä työllistymisessä:

- [Koulutus] antoi hyvät tekniset valmiudet tanssijaksi. *Mies, tanssija, toinen aste*
- En olisi ikimailmassa niin hyvä kuin olen nyt. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Sain pätevyyden, muuta hyötyä ei ollut. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Nykytanssissa saimme rohkeutta ja mahdollisuuden löytää oma uniikki, rohkea ilmaisutapa. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Työllistyin suoraan koulusta. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Sain töitä heti valmistuttuani. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Useampiin työpaikkoihin vaaditaan tutkintoa, pelkkä työkokemus ei riitä, eikä toisaalta pelkät paperitkaan. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Paperi vakuuttaa, koulu teki päteväksi. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Tiedot ja taidot parantuneet. *Mies, tanssinopettaja, toinen aste*
- Opiskelu ja tutkinto tae ammattitaidosta. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*

- Olen täysipäiväisesti työllistetty ja sain juuri viran. *Nainen, tanssinopettaja, toinen aste*
- Olen sekä muodollisesti että oikeasti pätevä. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Työnantajat arvostavat koulutusta siten, että pitävät minua alani ammattilaisena tuntematta minua sen tarkemmin. Ainakin koulutuksen kautta sain ensimmäiset työpaikkani ja työkokemus on auttanut eteenpäin. *Nainen, tanssinopettaja, toinen aste*
- Sain vähän tanssin opetustöitä sekä harjoittelupaikan liikuntapainotteisessa päiväkodissa. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Palkkaneuvottelut selkeämmät. Työpaikan saa helpommin tittelillä. *Nainen, tanssija, toinen aste*

Koulutuksen hyötyä koskevaa kysymystä täydennettiin kysymällä niiltä, jotka eivät toimi tanssialalla, katsovatko he koulutuksesta olleen hyötyä. Muulla alalla toimivia tai alanvaihtoa suunnittelevia (esim. opiskelee toista alaa) on vastaajista 17 prosenttia, suurin osa heistä tanssijoita. Useimmat alalla toimimattomista katsoivat hyötynensä koulutuksesta siten, että olivat saaneet valmiuksia toimia muilla aloilla. Samoin moni kertoi saaneensa yleissivistystä, kasvaneensa ihmisenä jne. Kukaan alalla toimimattomista ei ollut sitä mieltä, ettei olisi hyötynyt koulutuksesta lainkaan.

Miksi koulutuksesta hyötyä vaikka ei toimi alalla?

- Tahdonvoimaa, sitkeyttä, ei turhia haaveita enää. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Sain kokea asioita, joita en varmasti olisi muualla kokenut. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Koulutus kasvatti itsetuntemustani ja hyväksyn nyt itseni sellaisena kuin olen. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Yhteistyökyky, oma-aloitteisuus, itsenäisyys, rohkeus. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Koulutus antoi valmiudet toimia inhimillisenä ihmisenä, yhdisti kehon mieleen ja selvensi olemisen holistista kokonaisuutta. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Monipuolista nykyistä ammattia (lastentarhanopettaja). *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*

Jatkokoulutussuunnitelmat

Vastaajista joka viides oli jo aloittanut opintoja tässä käsitellyn koulutuksen jälkeen ja runsas kolmannes suunnitteli jatkokoulutusta. Melko suuri osuus (yli neljännes) vastaajista ei osannut sanoa, jatkaako opintojaan vai ei. Tanssijoiden joukossa oli jatkokoulutusta suunnittelevia hieman enemmän kuin tanssinopettajissa (41 % vs. 30 %). Sen sijaan koulutuksen jo aloittaneita oli tanssinopettajien keskuudessa enemmän. Kaikkiaan jatkokoulutuksen aloittaneita tai sitä suunnittelevia oli puolet vastaajista ja heistä hieman suurempi osuus tanssinopettajia. (Taulukko 20.)

Vastaajat perustelivat haluaan jatkokoulutukseen mm. virkojen vaatimilla pätevyyksillä, palkkauksella sekä yksinkertaisesti halulla kehittyä ammatissa. Suurin osa jatkokoulutusta suunnittelevista aikoo jatkaa opintojaan joko suorittamalla kandidaatin/maisterin tutkinnon Teatterikorkeakoulussa tai käymällä yksittäisiä täydennyskoulutuskursseja Suomessa tai ulkomailla.

Taulukko 20. Tanssialan vastaajien jatkokoulutussuunnitelmat* (kysymys no 19)

	Tanssijat %	Tanssin- opettajat %	Toinen aste %	Amk %	Kaikki %
On jo aloittanut	15	25	17	25	20
Suunnittelee jatkokoulutusta	41	30	41	25	35
Ei suunnittele	30	20	28	18	24
Ei osaa sanoa	24	30	23	34	27
Vastaajia (lkm)	54	61	71	44	115

* Prosenttien summa ei ole 100, sillä vastaajat ovat saattaneet sekä suunnitella jatkokoulutusta että jo aloittaa sen.

Miksi suunnittelet jatkokoulutusta?

- Haluan tanssia ja toimia tanssijana. *Mies, tanssija, toinen aste*
- Opetan, pedagogiikka ei olisi pahaksi, ikuinen tanssiuteliaisuus, tanssija ei ole koskaan valmis. *Mies, tanssija, toinen aste*
- Tuntuu, että haluan laajentaa osaamistani ja näkökulmaani. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Tuleva työ vaatii pätevöitymistä. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Palkka/ammattinimike. *Nainen, tanssinopettaja, toinen aste*
- Työn kuva laajenee, mahdollisuus toimia tanssin/taiteen alalla kasvaa. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Palkkauksen kannalta. *Nainen, tanssinopettaja, toinen aste*
- On työpaikkoja, joissa vaaditaan maisteritasoinen koulutus. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Kiinnostus & fysiikan peittäminen saattaa pakottaa uudelleen koulutukseen. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*

Työmarkkinat

Opiskeluaikainen työssäkäynti

Lähes kaikki tanssialan vastaajat ovat käyneet työssä opintojensa aikana, vain muutama henkilö ei ollut työskennellyt lainkaan. Tanssinopettajiksi valmistuneilla työssäkäynti on ollut hieman yleisempää kuin tanssijoilla. Enemmistö sekä tanssijoista että tanssinopettajista on ollut alaan liittyvässä harjoittelussa¹⁹. Lisäksi he ovat muiden opiskelijoiden tapaan tehneet tilapäis- ja osa-aikatöitä sekä työskennelleet kesäisin. (Taulukko 21.)

Suurin osa vastaajista on tehnyt opiskeluaikana taidealan työtä, tanssinopettajista peräti 90 prosenttia. Useimmiten taidealan työ on ollut edellä mainittua työharjoittelua.

19 Nykytanssijoista harjoittelussa on ollut puolet ja klassisen baletin tanssijoista 70 prosenttia. Käytännössä tosin toisen asteen opiskelijat suorittavat 20 opintoviikon harjoittelun, jonka termi toisella asteella on työssäoppiminen. Vastausten jakaumassa saattaa siis olla kyse myös väärinymmärryksestä.

Taulukko 21. Tanssialan vastaajien opiskeluaikainen työssäkäynti* (kysymys no 12)

	Tanssijat %	Tanssin- opettajat %	Toinen aste %	Amk %	Kaikki %
Alaan liittyvässä harjoittelussa	63	69	65	68	66
Työskennellyt loma-aikoina	56	62	59	59	59
Tilapäis- ja osa-aikatöitä	41	62	46	61	52
Säännöllisessä työssä koko opiskeluajan	17	28	21	25	23
Siirtynyt työelämään opintojen kestäessä	15	26	20	23	21
Ei ole työskennellyt opiskeluaikana	4
Vastaajia (lkm)	54	60	71	43	114

* Prosenttien summa ei ole 100, sillä vastaajat ovat valinneet useita vaihtoehtoja.

Työtilanne ja työhistoria

Tanssialan vastaajien kyselyhetken työtilannetta tarkastellaan sekä työmarkkina-aseman (työsuhteessa, freelancer jne.) että työalan (taiteellinen, opetus, muu ala) mukaan. Lisäksi tanssijoiden osalta on välttämätöntä eritellä vastaajien tanssilaji, sillä työmarkkinat ovat klassisen ja nykytanssin tanssijoille hyvin erilaiset. Vastaajien työsuhteen laatu ja työala eivät ole toisensa poissulkevia, vaan useissa tapauksissa sama henkilö voi työskennellä työsuhteessa ja freelancerina, taiteellisessa työssä ja opetustyössä jne.

Taulukossa 22 kuvataan tanssijoiden työtilannetta kyselyhetkellä²⁰. Kuten taulukko osoittaa, tanssijoista enemmistö työskentelee työsuhteessa, klassisen baletin tanssijoista kuitenkin suurempi osuus kuin nykytanssijoista. Lisäksi on huomattava, että nykytanssijoiden työsuhte on useimmissa tapauksissa opetustyössä ja taiteellista työtä he tekevät freelancereina. Freelancereita on nykytanssijoista yli puolet, sen sijaan klassisen baletin tanssijoista vain muutama henkilö ilmoitti tekevänsä (myös) freelance-työtä. Yrittäjiä ei tanssijoiden joukossa ollut käytännössä lainkaan. Työttömien osuudessa näkyy nykytanssin ja klassisen baletin keskeisin ero. Nykytanssijoista yli kolmannes oli kyselyhetkellä työttömänä joko osittain tai kokonaan, kun klassisen baletin koulutuksen saaneista työttömänä ei ollut yksikään. Nykytanssijoiden työttömyys oli usein ”osa-aikaista” ja vain muutama henkilö ilmoitti vastauslomakkeessa olevansa pelkästään työtön valitsematta rinnalle muita vaihtoehtoja.

20 Selvyyden vuoksi tanssijat ja tanssinopettajat käsitellään omissa taulukoissaan.

Taulukko 22. Tanssijoiden työtilanne kyselyhetkellä* (kysymys no 23)

	Nykytanssi %	Klassinen baletti %	Kaikki tanssijat %
Työsuhteessa	57	73	65
<i>Taiteellinen työ</i>	21	62	
<i>Opetustyö</i>	46	..	
<i>Muun alan työ</i>	
Freelancer	54	..	33
<i>Taiteellinen työ</i>	54	..	
<i>Opetustyö</i>	25	–	
<i>Muun alan työ</i>	..	–	
Opiskelija	18	31	24
Työtön (osittain/kokonaan)**	36	–	19
Yrittäjä	–
Työskentelee apurahan turvin	9
Muu	..	–	..
Vastaajia (lkm)	28	26	54

* Prosenttien summa ei ole 100, sillä vastaajilla voi olla samanaikaisesti useita työmarkkinastatuksia.

** Kyselyhetken työttömyys, joka voi olla kestoaltaan lyhytaikainen. Työttömyys on kokoaikaista vain muutamalla vastaajalla, muut ovat vastanneet olevansa työttömyyden ohella freelancereina tai työsuhteessa (soviteltu päiväraha).

Tanssinopettajista enemmistö (yli 80 %) työskentelee työsuhteessa ja suurin osa heistä opetustyössä. Freelancerina toimii runsas kolmannes tanssinopettajista, useimmiten taiteellisessa työssä (tanssijana). Yrittäjiä on noin kymmenesosa ja useimmilla on toiminimi, joka liittyy tanssinopetukseen tai liikunnanohjaukseen. Työttömänä oli kyselyhetkellä tanssinopettajista vain muutama henkilö. (Taulukko 23.)

Taulukoissa 24 ja 25 tarkennetaan työsuhteessa työskentelevien vastaajien osalta sitä, onko kyseessä vakinainen/määräaikainen ja osa-/kokopäiväinen työ. Kuten vastausten jakaumasta käy ilmi, enemmistö tanssialalle valmistuneista työskentelee määrä- ja osa-aikaisena. Esimerkiksi työsuhteessa työskentelevistä tanssijoista vain muutama henkilö on vakinainen. Myöskään opettajien työ ei ole kovin usein sen enempää vakinaista kuin kokopäiväistäkään.

Taulukko 23. Tanssinopettajien työtilanne kyselyhetkellä* (kysymys no 23)

	Tanssinopettajat %
Työsuhteessa	84
<i>Taiteellinen työ</i>	26
<i>Opetustyö</i>	75
<i>Muun alan työ</i>	8
Freelancer	36
<i>Taiteellinen työ</i>	25
<i>Opetustyö</i>	18
<i>Muun alan työ</i>	..
Opiskelija	28
Työtön (osittain/kokonaan)	..
Yrittäjä	11
<i>Taiteellinen työ</i>	..
<i>Opetustyö</i>	8
<i>Muun alan työ</i>	–
Työskentelee apurahan turvin	..
Muu	..
Vastaajia (lkm)	61

* Prosenttien summa ei ole 100, sillä vastaajilla voi olla samanaikaisesti useita työmarkkinastatuksia.

Taulukko 24. Tanssialan vastaajien työsuhde* (määräaikainen/vakinainen, kysymys no 23)

	Tanssijat %	Tanssinopettajat %	Toinen aste %	Amk %	Kaikki %
Määräaikainen	83	82	85	79	82
Vakinainen	..	29	21	29	24
Vastaajia (lkm)	24	38	34	28	62

* Prosenttien summa ei ole 100, sillä vastaajilla voi olla useita työsuhteita. Vastaajien lukumäärä on pienempi kuin taulukoissa 22 ja 23 esitetty työsuhteessa työskentelevien määrä, sillä kaikki eivät ole täsmentäneet työsuhteensa laatua.

Taulukko 25. Tanssialan vastaajien työsuhde* (koko/osa-aikainen, kysymys no 23)

	Tanssijat %	Tanssinopettajat %	Toinen aste %	Amk %	Kaikki %
Kokopäiväinen	24	27	19	33	26
Osa-aikainen	76	82	81	78	79
Vastaajia (lkm)	17	22	21	18	39

* Prosenttien summa ei ole 100, sillä vastaajilla voi olla useita työsuhteita. Vastaajien lukumäärä on pienempi kuin taulukoissa 22 ja 23 esitetty työsuhteessa työskentelevien määrä, sillä kaikki eivät täsmentäneet työsuhteensa laatua.

Yleisimmät vastaajien ammattinimikkeet ovat tanssinopettaja (63 %) ja tanssija/tanssitaiteilija (47 %). Usein vastaajat käyttivät yhdistelmänimikkeitä, kuten tanssija-tanssinopettaja, tanssija-koreografi, tanssija-opiskelija jne. Useamman ammattinimikkeen ilmoittaneita oli yli 40 prosenttia vastaajista.

Merkittävimmät tanssialan työnantajat ovat (tanssin) oppilaitokset sekä taidelaitokset. Tanssinopettajista lähes puolet mainitsi pääasialliseksi työnantajakseen yksityisen tanssioppilaitoksen, ja tanssijoilla taas yleisimmät työnantajat olivat taidelaitokset (Kansallisooppera, teatterit, tanssiteatterit)²¹. Myös kansalaisopistot ja taidealan oppilaitokset (ammattilaisia kouluttavat, esimerkiksi konservatoriot ja ammattikorkeakoulut) mainittiin melko usein. (Taulukko 26.)

Taulukko 26. Tanssialan vastaajien pääasialliset työnantajat* (kysymys no 25)

	Tanssijat %	Tanssin- opettajat %	Toinen aste %	Amk %	Kaikki %
Yksityiset tanssioppilaitokset	18	49	22	56	36
Taidelaitokset (ooppera, teatterit)	48	21	42	20	33
Taidealan ammatilliset oppilaitokset	16	26	23	20	22
Kansalais- ja työväenopistot	20	18	25	..	19
Tanssiryhmät ja produktiokohtaiset kiinnitykset	20	14	18	15	17
Yhdistykset ja liikuntakeskukset	14	16	15	15	15
Peruskoulu/lukio	..	19	..	24	14
Muut	16	18	17	17	17
Vastaajia (lkm)	44	57	60	41	101

* Prosenttien summa ei ole 100, sillä vastaajilla voi olla samanaikaisesti useita työnantajia.

Enemmistö tanssialan koulutuksen saaneista on suhteellisen tyytyväisiä työnsä ja koulutuksensa vastaavuuteen. Tanssinopettajien enemmistö ja tanssijoista kolmannes kertoi nykyisen työn vastaavan täysin saatua koulutusta²². Tanssijoiden ryhmän sisällä oli kuitenkin suuria eroja. Klassisen baletin tanssijoista enemmistö (60 %) piti nykyistä työtään koulutustaan vastaavana. Sen sijaan nykytanssijoissa tällaisia oli vain muutama. Ne vastaajat (muutama henkilö), jotka eivät nähneet saadun koulutuksen ja ny-

21 Taidelaitosten suuri osuus tanssijoiden kohdalla johtuu klassisen baletin vastaajista. Nykytanssijoille merkittävimmät työnantajaryhmät ovat yksityiset tanssioppilaitokset, tanssiryhmät/produktiokohtaiset kiinnitykset sekä liikuntakeskukset. Vain muutama nykytanssija mainitsi taidelaitokset (teatterit) keskeisiksi työnantajikseen.

22 Osa sellaisistakin vastaajista, jotka pitivät työtään vain osin koulutustaan vastaavana, olisi itse asiassa voinut valita ”vastaa täysin” -vaihtoehdon, sillä he olivat ajatelleet koulutusta vastaavan tarkoittavan esimerkiksi tietyn tanssilajin opetusta. Toinen ääripää taas ovat sellaiset vastaajat, jotka katsovat esimerkiksi kotiäidin työn vastaavan osittain saatua koulutusta. Vastauksissa heijastuvat siten vastaajien hyvinkin erilaiset käsitykset siitä, mikä on koulutusta vastaavaa ja mikä ei.

kyisen työn välillä lainkaan vastaavuutta, olivat alaa vaihtaneita. (Taulukko 27.)

Taulukko 27. Tanssialan vastaajien näkemykset työn ja koulutuksen vastaavuudesta (kysymys no 28)

	Tanssijat %	Tanssinopettajat %	Toinen aste %	Amk %	Kaikki %
Vastaa täysin	33	57	37	61	47
Vastaa osittain	56	39	55	34	47
Ei vastaa lainkaan
Ei osaa sanoa	..	–	..	–	..
Yhteensä	100	100	100	100	100
Vastaa jia (lkm)	45	56	60	41	101

Työ vastaa koulutusta täysin

- Valmistuin tanssinopettajaksi ja nyt opetan tanssia. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Työskentelen pääasiassa opettajana kuten tutkintopaperissa lukee, mutta koulutuksen antamin valmiuksin myös tanssijana ja koreografina. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Nykyinen opiskeluni jatkokoulutusta. Sen ohella esiinnyn ja työskentelen tanssijana ja tanssinopettajana (satunnaisesti opettajana). *Nainen, tanssija, toinen aste*

Työ vastaa koulutusta osittain

- Teen sekä tanssijan että tanssinopettajan töitä freelancerina. Tarvittaessa teen mitä erilaisimpia eivän alan töitä. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Periaatteessa tanssijan työ vastaa täysin opintojani. Opetan kuitenkin paljon afrikkalaista tanssia, jota olen opiskellut koulun ulkopuolella, sillä improvisaatio-opettajia ei niin paljon kaivata. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Pidän tanssillisia aerobic-tunteja. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Sovellan työssä koulutuksessa saamiani valmiuksia laajemmin. Tuotantotyöt eivät ole varsinaisesti alani ensisijainen työtehtävä, mutta siihen sain hyvät valmiudet opinnoissani. Sama pätee myös tanssinopettajan ja koreografian nimikkeissä. *Mies, tanssija, toinen aste*
- Pääaineenani oli nyky- ja jazztanssi, mutta baletitaustani takia teen pääasiassa baletinopettajan työtä nykyisin. Tunnen kuitenkin vahvasti olevani myös nykytanssija. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Teen sekä tanssijan että muuta työtä saadakseni riittävän toimeentulon. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Tanssijan työ vastaa täysin, opettajan työ osin. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Opettajan koulutusta minulla ei ole. Silti osan vuodesta opetustyö on pääasiallinen toimeentulolähde. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Kotiäidin työ on luovaa ja haastavaa ihmisten kanssa työskentelyä. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Työskennellessäni päiväkodissa lastenhoitajana pystyn hyödyntämään taiteen koulutustani ohjatesani teatteria ja tanssia lapsille. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Sain opettajan koulutuksen. Teen lisäksi koreografi- oita ja tanssin myös. *Mies, tanssinopettaja, toinen aste*
- Opetan myös muita tanssilajeja kuin kansantanssia ja seuratanseja. Pidän myös tanssin historian luentoja. *Nainen, tanssinopettaja, toinen aste*
- Opetustyön osalta vastaa täysin, muun työn osalta (esim. koulun budjetin laadinta ja ”johtaminen”) ei koulutuksessani ollut tarpeellista opetusta. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Liikunnanopettajan sijaisuuksiin ei ole koulutusta, myös tanssinopettajan työn väistämättä sisältämä pukusuunnittelu, ompelu ja askartelu tuottaa hankaluuksia. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Teen tanssinopettajan työtä, mutta asuinpaikkakunnallani on niin vähän balettiryhmiä, että opetan

- enemmän nykytanssia, joka oli minulla vain sivuaineena. *Nainen, tanssinopettaja, toinen aste*
- Nykyinen opiskeluni on jatkokouluttautumista. Sen ohella esiinnyin ja työskentelin tanssijana ja tanssinopettajana (satunnaisesti opettajana). *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Pääasiassa valmistuin esittäväksi tanssijaksi enkä opettajaksi. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Pelkkä tanssitaidon tai opetustaidon opiskelu ei riittä enää nykypäivänä. *Nainen, tanssinopettaja, toinen aste*

Kuten edellä on käynyt ilmi, on opettajana toimiminen keskeinen tapa työllistyä tanssialalla. Näin ollen se on myös yksi merkittävimmistä alan ammattilaisten tulolähteistä. Tanssinopettajista lähes 80 prosenttia sai pääasiallisen toimeentulonsa opettamisesta. Toiseksi tärkein tulolähde heille olivat ”muut lähteet” eli lähinnä opintotuki ja äitiys- ja vanhempainraha. Opettajista yli neljännes sai tuloja myös esittävänä tanssitaiteilijana toimimisesta. Tanssijoista lähes puolet sai päätoimeentulon ns. muista lähteistä ja 45 prosenttia esittävän taiteilijan työstä. Klassisen baletin tanssijoista kuitenkin 60 prosenttia sai päätoimeentulonsa tanssijan työstä kun osuus nykytanssijoiden keskuudessa oli 32 prosenttia. Noin kolmanneksella kaikista tanssijoista pääasiallinen tulolähde oli opetustyö. (Taulukko 28.)

Taulukko 28. Tanssialan vastaajien pääasiallinen toimeentulolähde (kysymys no 29)*

	Tanssijat %	Tanssinopettajat %	Toinen aste %	Amk %	Kaikki %
Tanssin opetustyö	30	78	41	78	55
Muut lähteet**	49	22	41	24	35
Tanssijan työ	45	10	36	12	27
Muun alan työ	17	9	17	..	13
Esittävää taidetta sivuvaava työ***	11	..	9	..	6
Vastaajia (lkm)	53	58	70	41	111

* Prosenttien summa ei ole 100, sillä vastaajilla voi olla useita pääasiallisia toimeentulolähteitä.

** Opintotuki, äitiys/vanhempainraha, työttömyys- tai toimeentulotuki.

*** Esimerkiksi koreografin työ.

Uraansa aloittelevallakin tanssialan ammattilaisella voi olla kokemusta useista eri työpaikoista. Nämä eivät kuitenkaan välttämättä ole toisiaan seuraavia, vaan samanaikaisia. Useampi kuin yksi työpaikka valmistumisen jälkeen on ollut yli puolella vastaajista, tanssijoiden joukossa osuus oli hieman vähäisempi²³. Vastaajissa oli vain muutama henkilö, joka ei ole ollut lainkaan työssä valmistumisen jälkeen (kysymys no 30).

Tanssin ja muidenkin taidealojen kansainvälistymisestä puhutaan paljon²⁴ ja ulkomailla työskennelleiden osuus olikin tanssijoiden keskuudes-

23 Kyseessä on minkä tahansa alan työ, ei pelkästään taiteellinen.

24 Esim. Lakso 2005: 25.

sa peräti neljännes. Tanssinopettajista sen sijaan vain muutama henkilö oli työskennellyt ulkomailla valmistumisensa jälkeen. (Taulukko 29.)

Taulukko 29. Tanssialan vastaajien työskentely ulkomailla valmistumisen jälkeen (kysymys no 39)

	Tanssijat %	Tanssinopettajat %	Toinen aste %	Amk %	Kaikki %
Ei ole työskennellyt ulkomailla	75	93	78	95	85
On työskennellyt ulkomailla	25	..	22	..	15
Yhteensä	100	100	100	100	100
Vastaajia (lkm)	52	59	69	42	

Vastaajien kommentteja ulkomailla työskentelystä

- Vuoteni X:ssä oli ammatillisten unelmieni täyttyminen ja sopimukseni olisi jatkunut vielä vuosia, ellen olisi joutunut luopumaan tanssijan ammatista. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Rahaa tulee [ulkomailla] enemmän. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- [Ulkomailla on] enemmän taloudellisia resursseja ja enemmän yleisöä. Laajempi näkemys tanssista. Enemmän yhteistyötä muiden alojen taiteilijoiden sekä firmojen kanssa. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Missään Suomessa ei ole ammatillista osaamistani arvostettu niin paljon kuin X:ssä. Kertaakaan ei tarvinnut perustella miksi taiteellista työtä pitää tehdä. Työhön liittyvä stressi helpotti lähes kokonaan, kun minua kohdeltiin alani osaavana ammatilaisena myös tanssipiirien ulkopuolella. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Tanssijoiden asema/työn arvostus tuntui X:ssä olevan aika heikko. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- En voi verrata, koska en ole Suomessa päässyt tekemään samalla tavalla töitä kuin ulkomailla. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Olen osallistunut tanssi- ja musiikkifestivaaleille, joissa vastaanotto on ollut hyvä. Palkkataso heikompi. *Nainen, tanssinopettaja, toinen aste*
- Olen käynyt koetansseissa mm. X:ssä – siellä tuntuu olevan vielä valtavan paljon suurempi kilpailu kuin Suomessa. Henkilökohtaiset suhteet ovat sielläkin työnsaannin kannalta keskeisessä asemassa. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*

Työttömyys ja työllistyminen

Tanssialan tutkinnon suorittaneista noin kolmannes on ollut valmistumisensa jälkeen työttömänä satunnaisia jaksoja pitempään. Myös sellaisia vastaajia on kolmannes, jotka eivät ole olleet lainkaan työttömänä tutkinnon suorittamisen jälkeen. Noin joka kymmenennellä on ollut kolme tai useampia työttömyyskausia. Tanssinopettajien kohdalla huomiota kiinnittää oppilaitosten kesälomien aikana työttömänä olleiden suuri osuus (35 %). Monissa tanssinopettajien vastauksissa tulikin yhtenä keskeisenä ongelmana esille se, että työsuhte päättyy lomien ajaksi, mikä lisää epävarmuutta ja taloudellisia vaikeuksia. (Taulukko 30.)

Esittävän taiteen aloilla työttömyyskaudet voivat olla hyvinkin lyhyitä, sillä työttömyys- ja työllisyyskaudet voivat vaihdella jopa viikoittain. Ainoastaan muutama henkilö oli ollut yli vuoden työttömänä, tanssinopetta-

jista ei kukaan. Tulokseen luonnollisesti vaikuttaa se, että vastaajat ovat nuoria ja työhistoria sinänsä vielä suhteellisen lyhyt. (Taulukko 31.)

Taulukko 30. Tanssialan vastaajien työttömyys tutkinnon suorittamisen jälkeen (kysymys no 32)

	Tanssijat %	Tanssin-opettajat %	Toinen aste %	Amk %	Kaikki %
Ei lainkaan työttömänä	36	32	39	25	34
Vain satunnaisia jaksoja	16	9	13	..	12
Vain oppilaitosten kesäloma-aikoina	..	35	10	43	22
Yksi työttömyyskausi	16	9	13	..	13
Kaksi työttömyyskautta	12	..	10	..	7
Kolme tai useampia	12	12	15	..	12
Yhteensä	100	100	100	100	100
Vastaajia (lkm)	50	57	67	40	107

Taulukko 31. Tanssialan vastaajien työttömyysjaksojen kokonaispituus (vastaajien oma arvio, kysymys no 33)

	Tanssijat %	Tanssin-opettajat %	Toinen aste %	Amk %	Kaikki %
Alle 6 kuukautta	56	69	54	77	63
6 – 12 kuukautta	31	26	37	17	28
1 – 2 vuotta	..	–	..	–	..
Yli 2 vuotta	–	–	–	–	–
Ei osaa sanoa
Yhteensä	100	100	100	100	100
Vastaajia (lkm)	32	39	41	30	71

Työttömänä olleista vastaajista 79 prosenttia oli saanut työttömyysaikanaan joko työttömyyspäivärahaa tai työmarkkinatukea. Synä sille, ettei tukea oltu saatu, oli useimmissa tapauksissa se, ettei sitä oltu haettukaan, ns. työssäoloehto ei ollut täytynyt (viikkotyötunteja liian vähän) tai puolison tulot olivat vaikuttaneet²⁵. Yksi vastaajista kertoi, ettei ollut saanut työttömyystukea, koska työvoimatoimisto oli katsonut hänet yrittäjäksi. Työttömyystuen hakematta jättäminen voi myös perustua tietoiseen valintaan, kuten eräällä vastaajalla: ”Dyykkaan roskiksia jos rahat loppuu, en suostu työttömyyshökytykseen. Periaatteessa voin nytkin olla työtön, mut-

25 Puolison tulot vaikuttavat tarveharkintaiseen työmarkkinatukeen.

ta käytännössä en sitä ole, enkä voi olla jos haluan esiintyä ja tehdä töitä, vaikka sitten vähällä rahalla.”

Noin kolmannes vastaajista ilmoitti, ettei heillä ole ollut työllistymisvaikeuksia lainkaan. Ne, joilla kyseisiä vaikeuksia oli ollut (yli 60 % vastaajista), mainitsivat työttömyyden lisäksi useimmiten sen, ettei työ takaa toimeentuloa tai ettei heillä ole kokopäivätyötä. Luonnollisesti nämä kaksi asiaa liittyvät toisiinsa, sillä jos työtunteja on vähän, jää toimeentulo väistämättä alhaiseksi. (Taulukko 32.)

Tanssijoiden alaryhmästä 35 prosenttia mainitsi toimeentulon yhdeksi ongelmaksi. Tanssilajien väliset erot olivat kuitenkin jälleen suuret. Nykytanssijoista lähes puolet (46 %) ilmoitti, ettei työ takaa heille riittävää toimeentuloa, kun klassisen baletin vastaajissa tällaisia oli joka viides. Niin ikään tutkinnon jälkeistä työttömyyttä kokeneet tanssijat olivat pääsääntöisesti nykytanssijoita (61 %, klassinen baletti 20 %).

Taulukko 32. Tanssialan vastaajien työllistymisvaikeudet* (kysymys no 35)

	Tanssijat %	Tanssinopettajat %	Toinen aste %	Amk %	Kaikki %
Ei ole ollut työllistymisvaikeuksia	33	37	35	36	35
Ei kokopäivätyötä	35	31	32	33	32
Työ ei takaa riittävää toimeentuloa	35	31	29	38	32
On ollut työttömänä	42	24	39	21	32
Ei työpaikkaa heti valmistumisen jälkeen	29	10	23	12	19
Ei koulutusta vastaavaa työtä	23	14	20	14	18
Muita työllistymisvaikeuksia	9	..	7
Vastaajia (lkm)	52	59	69	42	111

* Prosenttien summa ei ole 100, sillä vastaajat saattoivat valita useita yllämainittuja vaihtoehtoja.

Työllistymisvaikeuksien syynä vastaajat pitivät pääasiassa kilpailua työmarkkinoilla sekä alan huonoa työllisyystilannetta. Tanssinopettajat mainitsivat usein myös asuinpaikkakunnan ja tanssijat ”muita syitä”. Näitä olivat mm. tanssin aliarvostus, yhteiskunnan asenteet ja arvot, liian spesifi erikoisala jne. (Taulukko 33.)

Tanssialan vastaajien näkemysten mukaan tärkeimmät heidän työllisyyttään edistäneet tekijät ovat olleet tanssialan tutkinto ja henkilökohtaiset kontaktit. Tanssijoiden – erityisesti nykytanssijoiden – joukossa viimeksi mainittu oli mainittu lähes yhtä usein kuin tutkinto.

Ammattikorkeakoulutetuille tutkinto oli hieman tärkeämpi työllistymisen kannalta kuin toisen asteen tutkinnon suorittaneille (86 %, toinen aste 78 %), mutta molemmissa ryhmissä se oli tärkeimmällä sijalla. Myös kou-

lutukseen liittynyt työharjoittelu oli ammattikorkeakoulutetuille melko tärkeä (56 %) verrattuna toisen asteen vastaajiin (38 %). (Taulukko 34.)

Taulukko 33. Tanssialan vastaajien työllistymisvaikeuksien syyt* (kysymys no 36)

	Tanssijat %	Tanssinopettajat %	Toinen aste %	Amk %	Kaikki %
Huono työllisyystilanne	78	48	67	60	66
Kilpailu työmarkkinoilla	50	40	41	60	46
Omien markkinointitaitojen puute	42	24	39	..	34
Asuinpaikkakunta	17	36	22	33	25
Huono tiedonkulku työpaikoista	14	28	11	47	20
Oman ammatillisen osaamisen puute	19	..	17	..	18
Väärä koulutus	14	..	17	..	15
Työkokemuksen puute	14	..	11	..	13
Sukupuoli	..	–	..	–	..
Muita syitä**	42	..	37	–	28
Vastaajia (lkm)	36	25	46	15	61

* Prosenttien summa ei ole 100, sillä vastaajat saattoivat valita useita vaihtoehtoja.

** Esimerkiksi ”arkuus hakea töitä”, ”yhteiskunnan arvot ja asenteet” ”opettajien kesätyöttömyys” jne.

Taulukko 34. Tanssialan vastaajien työllistymistä edistäneet asiat* (kysymys no 37)

	Tanssijat %	Tanssinopettajat %	Toinen aste %	Amk %	Kaikki %
Tanssin ammatillinen tutkinto	73	88	78	86	81
Henkilökohtaiset kontaktit	71	80	75	77	76
Koulutukseen liittynyt työharjoittelu	38	52	38	56	45
Muu aiempi työkokemus	23	40	29	37	32
Osallistuminen produktion/kilpailuun	27	..	25	..	16
Muu koulutus	15	13	12	16	14
Opinnäytetyö	17	..	14	..	11
Muu**	21	..	15	..	12
Vastaajia (lkm)	48	60	65	43	108

* Prosenttien summa ei ole 100, sillä vastaajat saattoivat valita useita vaihtoehtoja.

** Esimerkiksi ”oma aktiivisuus”, ”koetanssi”, ”työllistämistuki”.

Tanssialan vastaajat ovat työllistyneet nykyiseen (kyselyhetken) työpaikkaan tai työpaikkoihin pääasiassa henkilökohtaisten suhteiden avulla (41 %) tai ottamalla itse yhteyttä työnantajaan (40 %). Tanssinopettajilla

nykyisen työpaikan saamisessa henkilökohtaiset kontaktit korostuivat jopa enemmän kuin tanssijoiden alaryhmässä. Ns. tavanomaiset kanavat – lehti-ilmoitus tai työvoimatoimisto – ovat tällä alalla lähes merkityksettömiä työllistymisen kannalta. (Taulukko 35.) Nykytanssijoista peräti 56 prosenttia mainitsi työllistyneensä henkilökohtaisten suhteiden avulla, klassisen baletin tanssijoissa tällaisia oli vain muutama. Klassisella puolella merkittävin työllistymistapa oli ollut työnantajan yhteydenotto (41 %). Nykytanssijoista lähes puolet työllistää itse itsensä.

Taulukko 35. Tanssialan vastaajien rekrytoituminen nykyiseen työpaikkaan (kysymys no 38)*

	Tanssijat %	Tanssin- opettajat %	Toinen aste %	Amk %	Kaikki %
Henkilökohtaisten suhteiden avulla	38	54	38	60	47
Työnantaja otti yhteyttä	36	49	37	53	43
Otti itse yhteyttä työnantajaan	36	42	38	42	40
Työllistän itse itseni	23**	..	21	..	14
Muulla tavoin	19	..	16	..	11
Ilmoitus sanomalehdessä/Internetissä	..	12	8	12	9
Työvoimatoimiston kautta
Vastaajia (lkm)	47	59	63	43	106

* Prosenttien summa ei ole 100, sillä vastaajat saattoivat valita useita vaihtoehtoja.

** Kaikki ovat nykytanssijoita (osuus nykytanssijoiden ryhmästä 44 prosenttia).

Tanssialan ammatillisen koulutuksen saaneet pitävät työssään tärkeimpinä kiinnostavuutta sekä mahdollisuutta luovuuteen. Myös työyhteisöä pidettiin vastauksissa tärkeänä. Sen sijaan työn varmuus tai pysyvyys ei osoittautunut tanssin vastaajille aivan yhtä merkittäväksi kuin esimerkiksi musiikkialan koulutetuilla²⁶. Tätä tulosta voi tulkita niin, että alalle tulevat ovat jo valmiiksi kasvaneet epävarmaan tilanteeseen, eivätkä odotakaan työltä pysyvyyttä. Tosin tanssinopettajat arvostivat työn varmuutta enemmän kuin tanssijat, sillä opettajista lähes puolet (48 %) oli maininnut sen tärkeäksi. Tanssijoiden keskuudessa vastaava osuus oli vain noin neljännes. Etenemismahdollisuuksia piti tärkeänä neljännes kaikista vastaajista, mutta tanssijoista 30 prosenttia. Tässä vaikuttavat klassisen baletin vastaajat, jotka tarkoittanevat etenemisellä esimerkiksi haastavampia tehtäviä baletissa. Työyhteisöä tanssijat pitivät hieman tärkeämpänä kuin tanssinopettajat, sillä tanssijoista 71 prosenttia sijoitti työyhteisön ryhmään "tärkeä" (tanssinopettajat 60 %). Palkka oli tanssinopettajien keskuudessa hieman tärkeämpi kuin tanssijoiden (40 %, tanssijat 30 %). (Taulukko 36.)

26 Musiikkialalla työn varmuutta piti tärkeänä 52 prosenttia vastaajista. Karhunen 2005: 54.

Taulukko 36. Tanssialan vastaajien työssä tärkeänä pitämät asiat* (kysymys no 40)

	Tärkeä %	Melko tärkeä %	Melko epäolennainen %	Täysin epäolennainen %	Vastaajia (lkm)
Palkka	36	53	11	..	104
Työn kiinnostavuus	94	5	..	–	114
Työyhteisö	65	32	..	–	108
Etenemismahdollisuudet	25	43	29	..	96
Alan/ammatin arvostus	24	39	29	8	96
Ammatin tarjoama yhteiskunnallinen asema	9	12	49	30	93
Työn varmuus/pysyvyys	39	36	21	..	105
Julkiset tunnustukset	6	29	56	9	97
Mahdollisuus luovuuteen	74	23	106

* Taulukosta on jätetty pois "muu" – vaihtoehdot. Tämän vaihtoehdon valinneita vastaajia oli 15 henkilöä, jotka olivat maininneet mm. työaikojen joustavuuden, työn vapauden jne.

Näkemykset työtilanteesta

Lähes puolet kaikista vastaajista ja enemmistö tanssijoista piti tanssialan nykyistä työtilannetta yleisesti ottaen huonona. Klassisen baletin tanssijoistakin enemmistö piti alan työtilannetta huonona, mikä on siinä mielessä kiinnostavaa, ettei heillä itsellään juurikaan ollut työllisyysvaikeuksia tai ainakaan työttömyyttä. He perustelivat vastaustaan mm. sillä, että alalle koulutetaan paljon tanssijoita ja kilpailu on kovaa. Tanssinopettajista noin neljännes piti tilannetta hyvänä ja yli kolmannes tyydyttävänä. (Taulukko 37.)

Taulukko 37. Tanssialan vastaajien arvio alan työtilanteesta yleisesti kyselyhetkellä (kysymys no 41)

	Tanssijat %	Tanssinopettajat %	Toinen aste %	Amk %	Kaikki %
Hyvä	..	26	15	16	16
Tyydyttävä	20	36	27	34	29
Huono	69	28	51	39	47
Ei osaa sanoa	7	11	6
Yhteensä	100	100	100	100	100
Vastaajia (lkm)	54	61	71	44	115

Syyksi huonoon työtilanteeseen esitettiin mm. koulutettavien suuri määrä sekä alalla vallitseva kilpailu. Huono työtilanne ei välttämättä tarkoita työttömyyttä vaan myös epäselviä työsopimuksia, palkatonta työtä jne.

Hyvänä tai tyydyttävänä työtilannetta pitivät pääasiassa tanssinopettajat, joiden mielestä opetustyötä on tarjolla riittävästi, varsinkin pääkaupunkiseudun ulkopuolella.

Tanssialan työtilanne hyvä

- Tanssinopettajista on pulaa koko ajan. Töitä löytyy melko varmasti, jos on valmis työskentelemään muuallakin kuin Helsingissä. Palkkauksessa parantamisen varaa. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Jos lähtee pääkaupunkiseudun ulkopuolelle opetustöitä löytyy kyllä valtavasti. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Tanssinopettajia kysellään koko ajan. Töitä on jos on valmis lähtemään pois suurista kaupungeista. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Kansantanssipuolella töitä riittää halukkaille, mutta täytyy olla valmis liikkumaan paikkakunnalta toiselle sekä työllistämään/myymään osaamista. *Nainen, tanssinopettaja, toinen aste*
- Tanssin perusopetuksessa on kokemuksen mukaan enemmän töitä kuin kukaan jaksaa tehdä. Sairaslomaisjaisia on mahdoton saada, koska kaikki alueella asuvat ovat ylityöllistettyjä. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Miestanssijoista pulaa! Naiset eri juttu. *Mies, tanssija, toinen aste*

Tanssialan työtilanne tyydyttävä

- Opettajantöitä riittää, mutta kesät ovat ongelma. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Yleisesti huono, mutta baletin kohdalla tyydyttävä, koska valmistuneita on vähemmän kuin nykytanssin puolella. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Palkat surkeita. *Mies, tanssija, toinen aste*
- Osa-aikatöitä on, ei riitä toimeentuloon, kuukausipalkkaisia liian vähän. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Tanssinopettajien tyydyttävä, tanssijoiden huono. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Opetustöitä on – tanssijan työt kiven alla. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Omalla kohdallani hyvä, mutta monelle kurssikaverille huono. Vain osa-aikaisia tai tuntitöitä tarjolla, joilla ei voi elää. Yleensä suurin osa tanssinopettajan töistä on tuntitöitä, kokopäiväisiä paikkoja vähän. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Olen työskennellyt alalla niin vähän aikaa, etten osaa kattavasti sanoa. Mutta uskon että koulutuksen yhdistäminen monenlaiseen työtehtävään on mahdollista. Edellyttäen että työnhakijalla/-tekijällä on riittävä motivaatio ja työyhteisö tukee luovaa työskentelyä. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Hyville on aina töitä, aina ei voi valita. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Koulutusmääriä on tarkkailtava jatkuvasti. *Mies, tanssija, toinen aste*
- Kaikilla tuntemillani kollegoilla on töitä. Toisaalta työtilanne on vaihteleva. *Nainen, tanssinopettaja, toinen aste*
- Tanssialan opetustyötä tuntuu riittävän varsinkin kun lähtee Etelä-Suomea pohjoisemmaksi. Tanssijoilla tuntuu olevan heikompi työtilanne. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Mikäli ammattitaitoiset ihmiset jakautuisivat laajemmin, avautuisi työtilanteita paljon enemmän. Kysyntää löytyy kyllä, mutta esim. X:n kaupunkiin pelkän sijaisen saaminen on kiven takana. *Nainen, tanssinopettaja, toinen aste*
- Opettajilla hyvin töitä ympäri Suomea, tanssijoilla tilanne on kammottava! *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Opettajilla on töitä, mutta vakinaisia paikkoja vähän. Joutuu ottamaan tunteja sieltä täältä ja matkoihin menee aikaa. Kesäksi työsuhteet yleensä katkaistaan, vaikka jatkaisi samassa koulussa syksyllä. Kesällä menee aikaa syksyn tunteja etsiessä, aikatauluja sovitellessa, eikä kukaan etukäteen tiedä mitkä ryhmät toteutetaan. Tanssijoilla töitä huonommin. *Nainen, tanssinopettaja, toinen aste*
- Työtä, varsinkin opetustyötä, riittää jos on valmis lähtemään kasvukeskuksien ulkopuolelle. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Töitä löytyy, jos uskaltautuu pois Helsingistä. *Nainen, tanssija, toinen aste*

Tanssialan työtilanne huono

- Flera utbildade dansare hela tiden men arbetsplatserna uppstår inte lika fort, hård konkurrens. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Suomessa koulutetaan paljon hyviä tanssijoita, mutta kaikille ei riitä töitä. Pitäisi olla useita isoja ryhmiä, Suomessa ei ole. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Helsingissä alan työpaikoista ei aina edes ilmoiteta julkisesti vaan jopa työpaikkojen hakeminen menee tuttujen kautta! Terve kilpailu alalla kuin alalla on hyvä, silloin alakin menee eteenpäin kun kaikilla on mahdollisuus. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*

- Työttömiä alalla liikaa ja töitä ei ole tarpeeksi tarjolla. Tuttuja ja turvallisista eli samoja naamoja käytetään paljon. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Tanssijan itsensä näkökulmasta kilpailu työstä on järjettömän kova, mutta taiteen tason kannalta vaihtoehtoja ei ole. Paha vain, että klassiselle tanssijalle on Suomessa oikeastaan vain yksi työnantaja (toisaalta ei liene yleisöä enempään...). *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Liikaa tanssijoita, jotka eivät ole täysin huippukuntoisia, liian vähän vakansseja/varoja uusien tanssijoiden palkkaamiseen kokopäiväisiksi. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Tilanne huono varsinkin pääkaupunkiseudulla. Perähikiöiltä kyllä löytyy tarvetta tanssinopettajille jos sinne vain haluaa muuttaa. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Olen onnellisessa asemassa, että on työtä mutta työpäivät venyvät pitkiksi, kun ei ole varaa palkata enempää työntekijöitä. Alallani yleisin tapa on hankkia toimeentulo ainakin osittain muualta tai olla työttömyyskorvauksella. Pitäisikö ensin hankkia oheisammatti??? Itse jouduin oppimaan kantapäähän kautta toisen työn, jota en nyttemmin juurikaan enää tee. *Mies, tanssija, toinen aste*
- Tanssijoille on huonosti töitä, tanssinopettajilla on kurjat työsopimukset, useita työttömyysjaksoja lukuvuoden aikana parhaimmillaan. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Vakituksia työpaikkoja on vähän, apurahat ovat tiukassa ja menevät jo itsensä "läpilyöneille" taiteilijoille. Kilpailu on kovaa ja valtion tukea on vain vähän. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Muiden valmistuneiden kanssa juttellessa törmään aina tähän; miltei kaikki yrittävät kovasti mutta töitä on hankala räätälöidä, pysyvyys horjuu, pitempiä apurahoja on vaikea saada pitkään aikaan, toimeentulo horjuttaa elämää ja ammatin harjoittamista. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Avoimia työpaikkoja on vähän ja pidempiaikaisia työsuhteita ei juuri lainkaan. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Toimeentulon puolesta huono. Yhteiskunnan rakenteet eivät ole ajanmukaisia taiteilijoiden tarpeiden ja tilanteiden suhteen, pelkkä apurahasysteemi ei riitä. Toisaalta se vaatii myös taiteilijoilta itseltään uusien työskentely- ym. muotojen ja rakenteiden kehittämistä ja luomista, esim. uusia yhteistyömuotoja muiden sidosryhmien kanssa. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Työolosuhteet ovat monesti törkeät. Toistuvia määräraikaisuuksia, talkootyön teettämistä, epämääräisiä työsopimuksia (tai sopimusta ei toistuvista pyynnöistä huolimatta saa), huonot äänentoistolaitteet, kylmät ja joustamattomat jumppasalilattiat, välinpitämättömyys ja arvostuksen puute. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*

Alan työtilanteen kehittymisen suhteen tanssialalle valmistuneet olivat hieman optimistisempia kuin nykyistä tilannetta arvioidessaan. Noin 40 prosenttia tanssinopettajista ja tanssijoistakin kolmannes uskoi työtilanteen paranevan tulevaisuudessa. (Taulukko 38.) Melko yllättävästi erityisesti nykytanssijat näkivät tilanteen tulevaisuudessa nykyistä parempana. Tämä saattaa tosin johtua siitä, että vastaajien mielestä nykytilanne on jo niin huono, ettei se enää voi siitä huonontua, kuten eräs vastaaja kommentoi.

Taulukko 38. Tanssialan vastaajien arvio alan tulevasta kehityksestä (kysymys no 42)

	Tanssijat %	Tanssin- opettajat %	Toinen aste %	Amk %	Kaikki %
Paranee	35	41	42	32	38
Huononee	13	15	10	18	14
Ei osaa sanoa	52	44	48	50	48
Yhteensä	100	100	100	100	100
Vastaajia (lkm)	54	61	71	44	115

Tilanne paranee

- Ainakin toivon sen paranevan. Musiikkiteatteri on jo hieman saanut asemaa ja töitä on tarjolla enemmän. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Kiinnostus tanssiin taidemuotona on jatkuvassa kasvussa. Kun löydetään tiloja tanssille, löydetään yleisöä. Lisäksi suomalainen nykytanssi on suosittua maailmalla. Olen melko optimistinen tulevaisuuden suhteen. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Täytyy olla optimisti, jotta jaksaa. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Alalle tulee lisää koulutettuja työntekijöitä, jotka vaativat parempia työolosuhteita. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Tanssitaiteen arvostus kasvaa ja merkitys ihmisen kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille tajutaan! Näin haluan uskoa. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Ei se voi enää huonontuakaan, eihän? *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Luulen, että tanssijan työ monipuolistuu. Tulee mukaan yhteistyö sosiaalialan ja hoitoalan, yritysten ja koulujen taiteen perusopetuksen kanssa. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Liitto ja yksittäiset ihmiset tekevät paljon asenneyötä ja sopivat inhimillisiä ehtoja työhön. Liikunnan ja kulttuurin arvostus on kasvamassa. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Vastavalmistuneet tekevät itselleen työpaikkoja tai vaihtavat maata tai alaa. *Mies, tanssija, toinen aste*
- Löydämme uusia tapoja jakaa tietoa ja innostaa erilaisia ihmisiä tanssiharrastuksen pariin. Toivon myös, että tanssi taideaineena saataisiin myös koulutusjärjestelmään. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Jos kulttuuriin satsataan ja jos rahoitusta löytyy muualtakin kuin valtiolta ja perinteisiltä apurahajärjestöiltä. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Koulutusta lisätty, joten ammattimaisuus lisääntynyt kentällä. *Mies, tanssinopettaja, toinen aste*
- Paras olla optimistinen. Ja jos taidetanssi, joka on vuosikymmeniä jäljessä muista taiteenaloista yhteiskunnallisessa arvostuksessa, noudattaa samaa tietä kuin musiikki/teatteri/kuva- ja kirjoitustaide, tullee olemaan selviö, että tanssijan työ on työtä, jolle voidaan kirjoittaa palkkalaskelma bensarahan lisäksi. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Toivottavasti freelancertanssitaiteilijoiden oltavat paranevat aluekeskusten myötä ainakin vähän. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Arvelen, että tanssin työkenttä tulee laajenemaan alueille, paikkoihin, joissa tanssia ei ennen ole juurikaan ollut (esim. terapiatyö, sairaalat, koulut, nuorisovammas- ja vanhustyö, seurakunnat, työyhteisöt, lapset). Myös tanssin kysyntä niin esittävinä taiteena kuin harrastusmielessä ja projekteina tulee kasvamaan. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Kasvava kiinnostus, nuoret ajavat asemaansa paremmaksi isommalla joukolla. Tanssi auttaa infoähkyyn, se on jo nähty. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Alan ammattilaisten lisääntyessä myös kysyntä ja arvostus nousevat. Hyviä opettajia osataan arvostaa. Maakunnissa vasta herätään tanssille ja kiinnostus on hurjaa. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Harrastajien määrä lisääntyy koko ajan. *Nainen, tanssinopettaja, toinen aste*

Tilanne huononee

- Koulutetaan liikaa. Työpaikkoja ei ”vapaudu” samassa tahdissa. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Valmistuu enemmän ja enemmän tanssijoita, mutta työpaikat ei lisääntynyt. *Mies, tanssija, toinen aste*
- Koulutusta on liikaa. *Mies, tanssija, toinen aste*
- Pitäisi olla populaaria, jotta työllisyys kasvaisi. Taidepainotteinen suunta on parempaan päin, mutta työpaikat menevät heille, jotka sitä jo huonommalla toimeentulolla tekevät. Keskustoimikunta tarjoaa apurahaa vain yksille ja samoille, vaikka monella muulla on varmasti paljon näkyvämpää ja tehokkaampaa tulosta samalla rahalla. Guruja ei tässä maassa pitäisi olla liikaa. *Mies, tanssija, toinen aste*
- Minulla on pessimistinen näkemys asiasta, koska itse turhaudu siihen, ettei alan töitä ole. Tanssinopettajan töitä kyllä olisi, mutta työolot/ehdot ovat niin epätyytyttävät. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Tanssijoita ja opettajia valmistuu liikaa, mutta työpaikkoja ei synny vaan kuolee. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Alalle koulutetaan paljon lisää keskinkertaisia tekijöitä työpaikkojen kuitenkään lisääntymättä. Ala pyörii jo nyt hyvin pitkälle apurahojen turvin, ihmiset tekevät paljon ilmaista työtä. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Niin moni kaupunki leikkaa kulttuuribudjettejään, ettei todellakaan näytä hyvältä. Toivottavasti tämä suuntaus ei ole ikuinen. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*

Ei osaa sanoa

- Vaikea arvioida kun oma usko tulevaisuuteen on niin useasti heikko. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Jos valtio tukee tanssia enemmän, on töitä enemmän. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Haluaisin ajatella positiivisesti ja uskoa tanssialan työtilanteen paranemiseen, mutta kilpailu on kovaa, rahat vähissä ja koko ajan valmistuu myös lisää ja lisää ammattilaisia. Riittääkö kaikille koulutustaan

vastaavaa työtä? *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*

- Toivotaan että paranee ja että yksityiset tanssikoulut palkkaisivat kuukausipalkkaisia opettajia enemmän. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Totta kai sen toivoisi paranevan, mutta varsinkin näin nuorena tekijänä huomaa kaikki ne vaikeudet,

joita kokemuksen puute ja paikan vaihtuvuus tuovat tullessaan. *Nainen, tanssija, toinen aste*

- Tarvetta luovan työn tekijöille on, mutta rahoitus alan töille heikkenee koko ajan. En tiedä mistä ja miten taiteen tekijät voivat löytää työrauhan ja arvostuksen työnsä myös toimeentulon kautta. *Nainen, tanssija, toinen aste*

Vastaajat pitivät nykyistä työllisyystilannetta pääsääntöisesti huonona ja tulevaa aavistuksen verran valoisampana. Sen sijaan omaa henkilökohtaista tilannettaan ("näkemys omasta työtilanteesta") he arvioivat huomattavasti positiivisemmin kuin alan yleistä tilannetta. Taulukossa 39 vastaukset on luokiteltu sen mukaan, oliko vastaajien näkemys omasta tilanteestaan myönteinen, kielteinen, neutraali jne. Kuten taulukosta käy ilmi, enemmistö tanssinopettajista ja lähes puolet tanssijoista kuvaili omaa työtilannettaan myönteisesti. Työtilannettaan positiivisesti kuvanneista enemmistö toimii tanssialalla. Täysin kielteisiä kuvauksia oli tanssinopettajista runsaalla kymmenesosalla ja tanssijoista lähes neljänneksellä. Yllättävää kyllä, klassisen baletin tanssijoiden joukossa tilanteeseen suhtauduttiin kielteisemmin, kolmannes heistä näki oman tilanteensa negatiivisena (nykytanssi 17 %). Tämä johtui mm. määräaikaisista sopimuksista ja tulevaisuuden epävarmuudesta.

Taulukko 39. Tanssialan vastaajien näkemys omasta työtilanteestaan (kysymys 43)

	Tanssijat %	Tanssinopettajat %	Toinen aste %	Amk %	Kaikki %
Myönteinen	48	65	55	62	57
Kielteinen	23	14	22	..	18
Sekä – että	12	14	10	18	13
Neutraali	17	..	13	..	11
Yhteensä	100	100	100	100	100
Vastaajia (lkm)	40	49	55	34	89

Työtilanteen kuvaus myönteinen

- Oletan että töitä riittää, en ole huolestunut. Toivon, että töiden taiteellinen taso ja haasteellisuus riittävät tästä eteenpäin. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Hiljaa hyvä tulee. Freelancerina kestäen oman aikansa päästä ympyröihin, mutta nyt on töitä ja toivon että jatkossa uskallan hakea haasteellisia hommia ja tätä kautta luotan itseeni ja työn jatkuvuus on varmempaa! Uskon saavani töitä, omasta aktiivisuudesta kiinni ja onnesta! *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Itse olen ollut onnekas töiden suhteen, eli tanssinopettajan töitä on riittänyt kivasti. Vakituksia virkoja liian vähän. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Loistava. Kun ymmärsin laajentaa opintojani liikunnan puolelle, töitä löytyi saman tien. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Työtä kyllä on. Sen organisoiminen ja rahan saaminen voi olla suhteettoman raskasta esim. verrattuna muihin ammatteihin. Koen kuitenkin työni mielek-

kääksi ja tärkeäksi joten minulla ei ole sen enempää syitä valittava. *Nainen, tanssija, toinen aste*

- Täytyy olla avarakatseinen ja rohkeasti markkinoida omaa osaamistaan eri tahoille. Ei pidä jäädä paikoilleen odottamaan vaan tehdä vaikka muita töitä ja etsiä mahdollisuuksia. *Mies, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*

Työtilanteen kuvaus kielteinen

- Ammatillisesta tutkinnosta ja korkeatasoisesta taiteellisesta pätevydestä huolimatta realiteetti on, että säännöllisen, jokapäiväisen toimeentulon joutuu hankkimaan muun alan töillä. *Mies, tanssija, toinen aste*
- En varmaankaan saisi töitä tanssialalta, vaikka haluaisinkin. En nimittäin koe omaa ammattitaitoani kovinkaan hyväksi varsinkin kun olen pitänyt jo yli puoli vuotta taukoa. Lisäksi työtilanne tanssialalla on muutenkin heikko. Onneksi se ei nyt ole se, mitä haluan. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Tällä hetkellä opiskelen toista alaa turvatakseni taloudellisen tilanteeni tulevaisuudessa, koska koin että taiteen alalla siihen en pysty. Taide-ala jää ikään kuin harrastukseksi, jota teen kuitenkin hankkimani ammattitaidon avulla. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Oman taiteellisen työn tekeminen on taloudellisesti todella hankalaa. Apurahat ovat liian pieniä kattamaan palkkoja, silti työskentelyajalta usein menettää työmarkkinatuen. Oma taiteellista työtä haluaisin kuitenkin tehdä enemmän, mutta helposti käy niin, että on otettava niin paljon opetustunteja kuin

Vastauksissa sekä myönteisiä että kielteisiä näkemyksiä

- [Työtilanne] on tällä hetkellä hyvä, mutta toivoisin pian saavani vakinaisen sopimuksen. Eläketurvani on myös surkea. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Työ mielenkiintoista, työpaikkoja erittäin vähän. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Uskon, että saan työtä kun omat markkinointitaitoni kehittyvät ja olen ollut kauemmin tanssin kentällä. On vaikeaa päästä esiin, kun on vastavalmistunut eikä tunne ihmisiä. Pitäisi olla hurjan aktiivinen. Tällä hetkellä työtilanne on surkea, uskon että se paranee. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Opetustöitä löytyy aika helposti ilman pedagogista pätevyttäkin. Omalle taiteelliselle työlle on vaikea saada tukea. Tanssijan työt saan pääasiassa tutuilta

Työtilanteen kuvaus neutraali

- Nyt kun olen töissä kotona (kotiäiti) minua tietysti jännittää paluu työhön. Aion mahdollisesti vielä kouluttautua tai ”kerrata opintojani” kursittautumalla ennen kuin olen valmis taiteen alan työhön. Aika näyttää. *Nainen, tanssija, toinen aste*

- Olen ollut yllättynyt työn paljoudesta, vaikka ei sillä vielä elä, mutta alku on hyvä. Toivon töiden lisääntyvän, tietenkin. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Ei ole valittamista, Itä-Suomessa on omalla alalla kysyntää. *Mies, tanssinopettaja, toinen aste*
- Töitä on niin paljon kuin jaksaa tehdä. *Nainen, tanssinopettaja, toinen aste*

mahdollista, taloudellisista syistä, eikä aikaa jää omaan työskentelyyn. *Nainen, tanssija, toinen aste*

- Töitä tarvitsisin lisää. Yritän kouluttautua toiseen ammattiin, josta saisin lisätoimeentuloa. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Talvi täynnä töitä väsymyksen rajamailla. Kesällä hiljaista ja taloudellisesti hankalaa. *Nainen, tanssinopettaja, toinen aste*
- Vaikka opettajat ihan yleisesti ovat palkkakuopassa, me taideopettajat olemme korkeakoulutettujen taloudellista pohjasakkaa. Alanvaihto mietityttää vakavasti, vaikka rakastankin tanssia. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Jos en saa apurahaa, elän todennäköisesti jatkossakin työmarkkinatuen varassa tai luovutan ja etsin toisen alan töitä. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Koen olevani pattiilanteessa: työkokemus karttuu koko ajan, mutta se ei näy työn pysyvyydessä. Määräaikaiset työ sopimukset vain jatkuvat ja opiskelu työn ohessa tuntuu myös jatkuvan ikuisesti. Samalla mietityttää esim. perheen perustaminen ja sen vaikutus työpaikan pysyvyyteen. *Nainen, tanssinopettaja, toinen aste*

koreografeilta. Työskentely on usein hedelmällistä, mutta on vaikea päästä töihin muillekin kuin itselleni tutuille ja turvallisille koreografeille. On vaikea kehittyä tanssijana, kun suurimman osan elannosta joutuu hankkimaan muilla keinoilla (opintotuki) tai opetustöillä. *Nainen, tanssija, toinen aste*

- Tällä hetkellä olen tanssinopettajana ylityöllistetty, mutta jo elokuussa saatan olla työtön – tilanteeni on siis pitkällä tähtäimellä hyvin epävakaa. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Tällä hetkellä kuukausipalkkaisena, muutoin tuntiopettajana. Jos olisi aina kuukausipalkka, eikä kesällä joutuisi aina työttömäksi, olisin täysin tyytyväinen työhöni. *Nainen, tanssinopettaja, toinen aste*

- Pitkälle ei ole tietoa työsaannista. Aika näyttää. Täytyy olla aktiivinen ja hoitaa tämänhetkinen työ kunnolla. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Murusia sieltä täältä, mutta perusleivän tulen saamaan joogan opettamisesta. Tanssi on suhteellista jaksanko projekteja, ellei ole rahoitusta tai kunnollista kertakorvausta. *Nainen, tanssija, toinen aste*

Apurahat

Varsinkin esittäville (nyky)tanssijoille apurahat ovat merkittävä toimeentulon lähde ja lähes edellytys sille, että taiteellisia projekteja pystytään toteuttamaan. Apurahojen hakeminen onkin melko yleistä tanssialalle koulutettujen keskuudessa. Apurahaa on jossain vaiheessa hakenut kaikista vastaajista 67 prosenttia ja lähes puolet on sellaisen saanut (69 % apurahaa hakeneista). Tanssijoiden joukossa sekä apurahaa hakeneiden että saaneiden osuudet olivat korkeammat kuin tanssinopettajien. (Taulukko 40.) Klassisen baletin ja nykytanssin edustajien välillä ei ollut juurikaan eroa apurahaa hakeneiden osuudessa. Apurahaa saaneissa oli kuitenkin nykytanssijoita hieman enemmän kuin klassisen baletin tanssijoita.

Yleisimmin apurahaa oli haettu ja saatu säätiöltä (yli kolmannes apurahaa hakeneista ja yli puolet apurahaa saaneista). Valtion apurahaa oli hakenut koko vastaajajoukosta vajaa viidennes, ja sitä oli saanut runsas neljännes apurahan saajista.

Taulukko 40. Tanssialan vastaajien apurahat (kysymys no 31)

	Tanssijat %	Tanssinopettajat %	Toinen aste %	Amk %	Kaikki %
On hakenut apurahaa	83	53	75	55	67
On saanut apurahan	67	28	59	28	47
Vastaajia (lkm)	48	53	61	40	101

Ne, jotka eivät ole koskaan hakeneet apurahaa (34 % kysymykseen vastanneista), kertoivat useimmiten syyksi sen, ettei ole ollut tarvetta tai sopivia projekteja, tai he eivät ole tienneet tarpeeksi apurahojen hakemisesta.

Miksi et ole hakenut apurahaa?

- Liian monimutkaista. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Luulen etten niitä voisi saada, onko minulla tarpeeksi hyvä syy tai olenko niin lahjakas että voisin saada sellaisen? *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Ei ole tarvinnut. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- En ole kokenut olevani tarpeeksi pätevä saamaan sitä. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Ei ole ollut tarvetta, koska en koskaan ole lähtenyt esim. tanssikursseille ulkomaille. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- Tuntuu niin mahdottomalta saada niitä ja ne eivät kuitenkaan riitä kattamaan produktion kaikkia kuluja. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Ei tarpeeksi tietoa niiden hakemisesta ja lopulta muut urat vieneet. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- En ole kokenut tarvitseväni. *Mies, tanssinopettaja, toinen aste*
- En ole kiinnostunut tekemään taidetanssiprojekteja. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Tarkoitettu nykytanssijoille. *Mies, tanssinopettaja, toinen aste*
- En ole ottanut asiasta selvää. Tarkoitus olisi. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*
- Nykyisin en, olen lakossa. *Nainen, tanssija, toinen aste*
- En ole tehnyt itsenäistä taiteellista työtä. *Nainen, tanssinopettaja, ammattikorkeakoulu*

Tanssitaiteen ammatillinen koulutus on laajentunut viimeisten vuosien aikana mm. uusien tanssilajien tultua mukaan tutkintoon johtavaan koulutukseen. Alalle koulutettavien määrät ovat kuitenkin edelleen hyvin pieniä verrattuna muihin taiteenaloihin. Tanssin aloituspaikkojen huippuvuodet olivat 2001 ja 2002, jolloin aloittajia oli noin kolminkertainen määrä (60–70) edellisiin vuosiin nähden²⁷. Kyseisinä vuosina aloittaneet valmistuvat vuosien 2005–2007 välisenä aikana, jolloin vuosittain alalle tulevien määrä tulee kasvamaan. Tällä hetkellä valmistuu Teatterikorkeakoulu mukaan lukien noin 30–40 uutta tanssin ammattilaista vuosittain. Kaikki heistä eivät siirry suoraan työmarkkinoille vaan osa jatkaa opintojaan. Tanssin ammattilaisista noin puolet on tanssinopettajiksi koulutettuja. Varsinaisia esittäviä tanssitaiteilijoita valmistuu vuosittain arviolta 15–20 henkilöä. Tosin jako tanssinopettajan ja tanssijan työn välillä ei ole selkeä ja monet opettajat tekevät myös esittävän taiteilijan työtä ja päinvastoin. Tämän tutkimuksen tulosten perusteella kuitenkin tanssinopettajiksi koulutettujen pääasiallinen työala on opetustyö.

Vaikka valmistuneiden määrä on melko pieni, näyttää tarjolla olevan työn määrä olevan vieläkin vähäisempi. Enemmistö tanssijoiksi valmistuneista työllistää itsensä freelancerina ainakin silloin, kun he haluavat tehdä esittävän taiteilijan työtä. Klassisen baletin koulutuksen saaneet työllistyvät kuitenkin edelleen pääsääntöisesti Suomen Kansallisbalettiin tai ulkomaille, mutta työllistyminen ei enää ole automaattista ja työsuhteet ovat nykyisin useimmiten määräaikaista.

Tanssialan koulutettujen työttömyysastetta nostavat nykytanssijat, joista työttömänä oli kyselyn tulosten mukaan yli kolmannes. Yli 30 prosentin työttömyysaste ei sinänsä ole yllätys, sillä samansuuntaisia työttömyyslukuja on saatu aiemmistakin tutkimuksista²⁸. Työttömyyttä tarkasteltaessa on kuitenkin otettava huomioon se, että harva tanssialan ammattilainen tai nykytanssija on ”kokopäiväinen” työtön. Useat saavat soviteltua päivärahaa ja työskentelevät osa-aikaisesti tai jaksoittain.

Tanssinopettajien osalta työllisyystilanne ei näytä yhtä huonolta. Päinvastoin, monet vastaajat viittaavat jopa opettajapulaan. Pääkaupunkiseu-

27 Katajisto 2004.

28 Esim. Rensujeff 2003: 35, Lakso 2005: 25. Turun konservatoriosta valmistuneiden nykytanssijoiden puuttuminen tutkimusjoukosta ei näyttäisi vaikuttaneen työttömyysasteeseen. Turusta valmistuneiden tanssijoiden työttömyysaste on Tilastokeskuksen sijoittumispalvelun tietojen mukaan samaa suuruusluokkaa kuin tämän kyselyn tulos.

dun ulkopuolella työtä tuntuisi riittävän tanssinopettajille, sillä harrastajamäärät kasvavat ja ammattitaitoisia opettajia tarvitaan: ”*Tanssinopettajista on pulaa koko ajan. Töitä löytyy melko varmasti, jos on valmis työskentelemään muuallakin kuin Helsingissä. Palkkauksessa parantamisen varaa.*”, toteaa eräs vastaaja. Pääkaupunkiseudun ulkopuolella tanssin opetustyötä näyttäisi olevan, mutta muuttohalukkuutta saattaa vähentää pelko verkostojen ulkopuolelle joutumisesta sekä esiintymistilaisuuksien vähenemisestä. Työttömyyttä merkittävämmät ongelmat tanssinopettajien keskuudessa ovat osa- ja määräaikaisuus eli työtuntien vähäisyys. Monet kokivat epävarmuutta lisäävänä sen, että oppilaitosten lomakauden alkaessa alkaa myös työttömyys.

Tanssialan työtä siis on opetus- ja harrastustoiminnan puolella, mutta vähän varsinaisella taiteellisella kentällä. Ongelma ei nykytanssinkin osalta silti aina ole työn puute vaan se, maksetaanko työstä riittävästi. Myös musiikki-, teatteri- ja tanssialan koulutustoimikunta toi esille vuoden 2005 lopulla ilmestyneessä raportissaan sen, että tanssin kentällä riittää työtä, mutta työstä saatava korvaus ei riitä tuottamaan toimeentuloa²⁹. Huolimatta melko hankalasta työtilanteesta nykytanssijoiden vastaukset eivät olleet työtilanteen suhteen juuri sen pessimistisempiä kuin muidenkaan. Tämä voi johtua siitä, että heidän odotuksensakin ovat erilaiset.

Vastaajien arviot omasta työtilanteestaan ja alan yleisestä työtilanteesta poikkesivat jonkin verran toisistaan. Kun lähes puolet kaikista vastaajista arvioi tanssialan yleisen tilanteen huonoksi, omaa tilannettaan kuvasi positiivisesti kaikkiaan yli puolet vastaajista ja tanssijoistakin 48 prosenttia. Sama kiinnostava ristiriita on tullut esille aiemmissakin tutkimuksissa³⁰. Tulos kertoo mm. siitä, että vastaajien luottamus sekä omaan pärjäämiseen että omiin taitoihin on vankka, mikä selittää osaltaan taiteellisten alojen vetovoimaa.

Tanssialalle valmistuneet olivat melko tyytyväisiä saamaansa koulutukseen, alaryhmästä ja koulutusasteesta riippumatta. Koulutuksen puutteina mainittiin kuitenkin usein työelämä tietous sekä kontaktit työelämään. Esimerkiksi työharjoittelua/työssäoppimista on kyselyn tulosten mukaan ollut vähiten tarjolla nykytanssijoille, joilla on myös heikoin työmarkkinatilanne. Vastaajien ehdotukset koulutuksen kehittämiseksi sisälsivät yhteistyötoiveita eri oppilaitosten ja taidelaitosten kanssa, selkeää profiloitumista sekä yksilön huomioonottamista koulutuksessa. Jaksaminen, yksilöllisyys ja opiskelijoiden kannustaminen tuli useissa vastauksissa esille ja on nimenomaan tanssialalle tyypillistä. Tämä johtuu alan luonteesta (psykkisesti ja fyysisesti vaativa ala) sekä siitä, että tanssialan ammattilaiset ovat nuorempia kuin muilla (taide)aloilla toimivat.

Nykytanssijoiden työllistyminen riippuu pääasiassa julkisista tukitoimista, kohdistuivat ne sitten tanssitaiteen soveltavaan käyttöön, esiinty-

29 Musiikki-, teatteri- ja tanssialan koulutustoimikunnan tanssijaosto 2005.

30 Karhunen 2004, Karhunen 2005.

mistilaisuuksien lisäämiseen tai taiteilijoiden apurahoitukseen. Tanssitaiteen ”markkinoilla” saattaa kysynnän kasvaessa ja yleisökasvatuksen myötä tulla toimeen useakin vapaa tanssiryhmä, mutta koko kenttää ne eivät elätä. Tanssinopettajienkin kohdalla on otettava huomioon se, että työllistyminen ei merkitse samaa kuin toimeentulo. Monet vastaajat tekevät paljonkin työtä, mutta silti he raportoivat toimeentulonsa olevan riittämättömän. Syynä tähän ovat mm. osa-aikaiset tai muuten alipalkatut työt.

Koulutuksen määrää kommentoitiin vastauksissa jonkin verran. Eräs vastaaja totesi, ettei ”*ole järkeä kouluttaa ihmisiä työpaikkoihin, joita ei ole*”. Sikäli kuin ylikoulutusta mitataan työllistymisellä, näyttää näiden tulosten perusteella siltä, että sen enempää tanssinopettajien kuin klassisen baletin tanssijoidenkaan kohdalla ei ylikoulutuksesta voida puhua. Tilanne on toinen nykytanssijoiden kohdalla. Toisaalta, kun kyseessä on freelancekenttä, on hyvin vaikeaa määritellä sitä, mikä olisi ideaali työvoiman koko. Koulutuksen vähentäminen tuntuisi hätävarjelman liioittelulta, varsinkin kun nykyistä korkeatasoista tanssitaideita pidetään pitkälle koulutuksen ansiona. Toisaalta yleisesti ollaan myös sitä mieltä, ettei tanssialan koulutusta enää tule lisätä. Suunta tulee todennäköisesti tulevaisuudessa olemaan koulutusmäärien osalta laskeva, sillä kulttuurialan toisen asteen koulutus on ollut vuodesta 2003 lähtien rajoitettua³¹.

Vastaajien näkemyksen mukaan tanssialan koulutus kannattaa, sillä yli 80 prosenttia piti saamaansa koulutusta hyödyllisenä nimenomaan työllistymisen kannalta ja samoin yli 80 prosenttia nimesi tutkinnon merkitykselliseksi työllisyyden edistäjänä. Alaa on vaihtanut tai vaihtamassa 17 prosenttia tanssialan tutkinnon suorittaneista. Enemmistö tanssin tutkinnon suorittaneista toimii siis enemmän tai vähemmän säännöllisesti tanssin parissa. Tässäkään mielessä ei koulutusmäärien suhteen ole syytä tehdä kovin radikaaleja uudelleenarviointoja.

Tässä raportissa esitetyt tulokset kuvaavat nuorten tanssialan ammattilaisten tilannetta loppuvuodesta 2004. Sekä tutkimusvuosien rajauksesta että tanssialan luonteesta johtuen vastaajat ovat hyvin nuoria, eikä työkokemusta ole kovin monelta vuodelta. Omien työtapojen oppiminen, opitun soveltaminen ja yleensä etabloituminen kentälle saattaa viedä vuosia. Yleiset muutokset taidealoilla esimerkiksi työmarkkinatilanteen suhteen ovat tunnetusti hitaita, joten tilanne tulee säilymään kuvatusen kaltaisena tulevinakin vuosina.

Tanssitaiteen soveltavan käytön lisääntymiselle on asetettu toiveita ja tavoitteena on, että esimerkiksi terveys- ja sosiaalipalvelujen puolella käytettäisiin tulevaisuudessa enemmän hyödyksi tanssialan osaamista. Joitakin yksittäisiä esimerkkejä tästä on jo olemassakin³². Tämän tutkimuksen

31 Opetusministeriön kirje ammatillisen koulutuksen järjestäjille 7.3.2003. Kulttuurialan ammatillisen peruskoulutuksen rajoittaminen 1.8.2003 lukien.

32 Esimerkiksi sairaalaklovnit sekä Helsingin Diakonissalaitoksen diakoniatoini, jossa on toiminut tanssitaiteilija vuodesta 2000. Ks. Liitos 5/2005 ja Musiikki-, teatteri- ja tanssialan koulutustoimikunnan tanssijaosto 2005.

tulokset eivät kuitenkaan viittaa siihen, että tanssitaiteen soveltava käyttö olisi vielä ratkaisevasti lisääntynyt. Tanssialalle koulutettujen työpaikat ovat pääasiassa edelleen ”perinteisiä” eli oppilaitoksia ja taidelaitoksia/tanssiteattereita.

Tanssialan kannalta yksi viime aikojen positiivinen päätös on ollut tanssin aluekeskusten perustaminen, jota on tanssitaiteen kehittämissuunnitelmissa esitetty jo vuosia. Aluekeskusten toimittua vasta noin vuoden verran on vielä aikaista sanoa, kuinka ne tulevat vaikuttamaan työllisyyteen ja tanssitaiteen alueelliseen kattavuuteen.

Teatterialan kysely

Valmistuneet

Tutkimuskohteena ovat teatterialan ammattikorkeakoulututkinnon vuosina 1999–2004 suorittaneet henkilöt. Tutkinnon suorittaneiden tiedot (nimi, koulutusohjelma, valmistumisvuosi, syntymäaika/henkilötunnus) saatiin oppilaitosten tutkintorekistereistä³³. Tietopyyntökirje osoitettiin neljälle (4) ammattikorkeakoululle ja valmistuneiden tiedot saatiin kolmesta ammattikorkeakoulusta kaikkiaan 151 henkilön osalta³⁴. Väestörekisterikeskuksen osoitepalvelun kautta saatiin päivitettyä 145 henkilön osoitetiedot. Osoitetietoja ei saatu ulkomailla asuvilta, kuolleilta tai niiltä, jotka ovat kieltäneet tietojensa antamisen. *Kyselyyn vastasi kaikkiaan 100 teatterialan ammattikorkeakoulutuksen saanutta henkilöä (vastausprosentti 69 %).*

Verrattaessa kyselyn perusjoukkoa (N = 145) ja vastaajia (N = 100) käy ilmi, että naiset ovat vastanneet hieman miehiä aktiivisemmin, sillä heitä oli perusjoukosta 75 prosenttia ja vastaajista peräti 85 prosenttia. Samoin valmistumisvuosien jakaumassa on joitakin eroja perusjoukon ja vastaajien välillä. Erot eivät kuitenkaan ole suuria ja voidaan todeta, että aineistossa ei ole merkittäviä vinoumia. Vastaajien joukko edustaa kattavasti niitä henkilöitä, jotka ovat suorittaneet teatterialan ammattikorkeakoulututkinnon vuosina 1999–2004.

Vaikka tutkintonimike teatterialan ammattikorkeakoulutuksessa on teatteri-ilmaisun ohjaaja, on analyysivaiheessa vastaajat jaettu kahteen ryhmään: teatteri-ilmaisun ohjaajat ja ”muut”. Jälkimmäisessä ovat mukana vastaajat, jotka ovat erikoistuneet musiikkiteatteriin, nukketeatteriin, sirkukseen tai performanssiin. Erillinen käsittely antaa hieman tarkemman kuvan tutkinnon suorittaneiden tilanteesta sen mukaan, millainen suuntautuminen opinnoissa on ollut.

Kaikkiaan vastaajia on 100 henkilöä ja enemmistö heistä naisia. Aikuis- tai muuntokoulutuksessa on ollut vajaa kymmenesosa vastaajista. Pääkaupunkiseudulla asuvia on lähes puolet. (Taulukko 41.) Pääkaupunkiseudulla on opiskellut 37 prosenttia, joten lievää etelään suuntautuvaa muuttoliikettä myös muilla alueilla opiskelleiden keskuudessa on ollut.

33 Ks. liite 2, kirje oppilaitoksille.

34 Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulusta ei ollut vielä valmistuneita kyselyä käynnistettäessä.

Taulukko 41. Teatterialan perusjoukko ja vastaajat

	Perusjoukko %	Vastaajat %
Naiset	75	85
Miehet	25	15
Teatteri-ilmaisun ohjaajat	..	73
Muut (sirkus, nukketeatteri, musiikkiteatteri)	..	27
Ruotsinkielisiä	5	5
Valmistumisvuosi		
1999	1	2
2000	6	7
2001	11	10
2002	30	35
2003	26	20
2004	24	26
Ei tietoa	1	–
Asuinlääni		
Etelä-Suomi	56	56
Itä-Suomi	3	2
Länsi-Suomi	39	39
Oulu	3	3
Lappi	–	–
Pääkaupunkiseutu	49	47
<i>N</i>	145	100

Ammatillinen koulutus

Koulutuksen määrä ja koulutusvalinnat

Muiden taiteenalojen ammattilaisten tapaan myös teatterialan ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet ovat usein jo aiemmin hankkineet muuta koulutusta. Koulutuksen moninkertaisuus ei kuitenkaan ole samaa luokkaa kuin esimerkiksi musiikin ammattilaisilla. Runsas 40 prosenttia vastaajista on tosin opiskellut ennen tutkimuksen kohteena olevaa koulutusta, mutta suurin osa heistä jotakin muuta kuin teatterialaa. Teatterialan ammattikorkeakoulututkinnon jälkeen opintojaan on jatkanut noin viidennes, ja heistä suurin osa muulla kuin teatterialalla. Kaiken kaikkiaan muuta koulutusta teatterialan ammattikorkeakoulun lisäksi on runsaalla puolella vastaajista. (Taulukko 42.)

Taulukko 42. Teatterialan vastaajien muut kuin kyselyssä käsitellyt opinnot* (kysymys no 6)

	Teatteri-ilmaisun ohjaajat %	Muut %	Kaikki %
Aiemmat opinnot	48	26	42
<i>Teatteriala</i>	11	–	8
<i>Muu ala</i>	37	26	34
Myöhemmät opinnot	19	30	22
<i>Teatteriala</i>	8	..	9
<i>Muu ala</i>	11	19	13
Muita opintoja yhteensä	59	48	56
Vastaajia (lkm)	73	27	100

* Kyseessä on tutkintoon johtava koulutus.

Teatterialan vastaajien ensisijaiset syyt koulutuspaikan (ammattikorkeakoulun) valintaan ovat olleet yleinen kiinnostus alaan sekä oppilaitoksen suuntautuminen ja maine. Avovastaukset (”*miksi valitsit koulutuksen kohdassa x mainitussa oppilaitoksessa?*”) luokiteltiin vastaajien esittämien syiden perusteella taulukossa 43 näkyviin ryhmiin. Oppilaitoksen suuntautumisen valinneet tarkoittavat useimmissa tapauksissa sitä, että heidän haluamaansa alaa on voinut opiskella vain yhdessä oppilaitoksessa (esimerkiksi musiikkiteatteria Turussa³⁵).

Taulukko 43. Teatterialan vastaajien perustelut koulutuspaikan valintaan* (kysymys no 7)

	Teatteri-ilmaisun ohjaajat %	Muut %	Kaikki %
Kiinnostus alaa kohtaan	52	27	45
Oppilaitoksen suuntautuminen ja maine	33	77	44
Korvasi ensisijaisen toiveen	21	..	17
Sijainti	14	–	10
Hajahuomioita	11	..	10
Jatko harrastukselle	5
Vastaajia (lkm)	72	27	99

* Prosenttien yhteenlaskettu summa ei ole 100, sillä vastaajat mainitsivat useita yllä mainittuja syitä.

Miksi valitsit kyseisen oppilaitoksen?

- Koulutus on laaja-alainen, voin toimia esitysten rakentajana, esiintyjänä etc. Teatterin soveltavat menetelmät. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Halusin löytää ilmaisumuodon taiteellisille intenteilleni. Kurssi kuulosti lupaavalta ja monipuoliselta. *Nainen, muu (performanssi)*

35 Nykyisin musiikkiteatteria voi opiskella Lahden ammattikorkeakoulun musiikin koulutusohjelmassa.

- Se oli ainoa Suomessa oleva koulu joka erikoistuu fyysiseen teatteriin. *Nainen, muu (performanssi)*,
- Halusin opiskella ”erilaista” teatteria, forumia, performanssia, esittävää taidetta – ei viihteen tekemistä. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Koska X oli teatterialan kouluista se, johon pääsin. En halunnut muualle kuin teatterin ja esittävän taitteen pariin. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Koulutuksen itsensä tähden. Koulutus poikkesi esim. Teakissa annettavasta tiukkarajaisesta näyttelijä/ohjaaja/dramaturgikoulutuksesta. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Hyvä maine, tuttuja koulussa. Oma tilanne = koulutuksen tarve. En päässyt Teakiin. Koulun sijainti. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Olen tehnyt teatteria ja tanssinut koko ikäni, halusin siitä ammatin ja myös mahdollisuuden tehdä sitä. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Alltid varit intresserad av teater, men jag ville inte bli skådespelare. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- En päässyt Teakiin näyttelijän koulutusohjelmaan. Ajattelin, että tuolla voisi edes vähän opiskella näyttelemistä ja ohjaaminenkin kiinnosti vähän. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Olen pienestä alkaen toiminut teatterin parissa. Aluksi harrastin teatteria, mutta jo ennen kouluani aloin työskennellä myös teatterialalla, joten alan koulutus tuki työtäni. Esittäminen kutsui, X kaupunkina miellytti. Taideharrastuksia paljon. Ilmaisuopettajuus mielessä. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*

Useimmat vastaajat olivat päässeet koulutukseen ensimmäisellä hakukerralla, ryhmässä ”muut” (musiikki- ja nukketeatteri, sirkus, performanssi) lähes kaikki (taulukko 44).

Taulukko 44. Teatterialan vastaajien hakeminen tutkimuksen kohteena olevaan oppilaitokseen (kysymys no 8)

	Teatteri-ilmaisun ohjaajat %	Muut %	Kaikki %
Pääsi ensimmäisellä kerralla	84	96	87
Hakenut kahdesti tai useammin	16	..	13
	100	100	100
Vastaajia (lkm)	73	27	100

Vaikka teatterialan koulutuslaitoksista suosituin on Teatterikorkeakoulu ja voidaan jopa olettaa, että muut oppilaitokset olisivat vain ”korvaavia”, ei asia näytä kuitenkaan tämän kyselyn perusteella olevan aivan näin. Enemmistölle (75 %) vastaajista ammattikorkeakoulu oli ensisijainen opintopaikkatoive ja vain runsas viidennes (22 %) oli pyrkinyt ensisijaisesti Teatterikorkeakouluun.

Yli 70 prosentilla valmistuneista oli teatterialan työkokemusta ennen koulutuksen aloittamista, ja suurimmalla osalla (82 %) työkokemus oli myös vaikuttanut opiskelupaikan valintaan (kysymys no 11).

Näkemykset teatterialan ammattikorkeakoulutuksesta

Teatterialan ammattikorkeakoulutetuista suurin osa oli odottanut koulutukselta ennen kaikkea käytännön ammatillisia taitoja, kuten eri ilmaisumuotojen kehittymistä, näyttelijän ja ohjaajan työtä, soveltavan draaman työvälineitä jne. Avokysymykseen ”*millaisia asioita odotit esittävän tai-*

teen koulutukselta?” vastasi kaikkiaan 80 prosenttia vastaajista. Vastaukset luokiteltiin taulukossa 45 näkyviin aihepiireihin. Melko suuri osa vastauksista sijoittuu ryhmään ”muu”. Tähän on luokiteltu sellaiset vastaukset, joissa viitattiin rohkeuden ja itsetunnon kasvuun, pätevytyymiseen jne.

Taulukko 45. Teatterialan vastaajien koulutusodotukset* (kysymys no 13)

	Teatteri-ilmaisun ohjaajat %	Muut %	Kaikki %
Käytännön ammattitaito	64	81	69
Monipuolisuus	19	..	17
Luovuus/taiteilijuus	15	..	15
Kontaktit työelämään	16	..	14
Soveltava/uusi teatteri	15	-	11
Pedagogiikka	9	..	10
Teoria	5
Muu	21	19	20
Ei odotuksia
Vastaajia (lkm)	68	26	94

* Prosenttien summa ei ole 100, sillä vastauksiin sisältyi useita yllämainittuja asioita.

Mitä odotit koulutukselta?

- Oman ilmaisuni kehittämistä, konkreettisia työmenetelmiä, verkostoitumista, yhteisöteatterin tunte-
musta. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Eri sirkustekniikoiden opiskelua, monialaisuutta, sirkusta tukevia opintoja esim. tanssi, teatteri, musiikki jne. Käytännön opiskelua ja harjoittelua. *Nainen, muu (sirkus)*
- Laaja-alaista, mutta selvästi ammattiin valmentavaa koulutusta. Käytännön työtä. Selkeää työnkuvaa. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Monipuolista peruskoulutusta, kokemuksia, kontakteja, hyviä työtovereita, sitä että voi kokeilla työhön liittyviä asioita ennen työelämää. *Nainen, muu (nukketeatteri)*
- Monipuolista teatterialan koulutusta sekä näyttelijän- että ohjaajantyön saralla sekä tutustumista soveltaviin teatterityön muotoihin, teorialtietoa teatterityöstä. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Soveltavan draaman työkaluja, näyttelijäntyön opetusta, kontakteja ja ammatillista opetusta joka tähtäisi ammattiin. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Tutustumista laaja-alaisesti teatteriin taidemuotona. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Soveltavan draaman työmuotojen sisäistämistä. Ohjaajana ja kouluttajana pätevytyymistä. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Halusin käytännön valmiuksia teatterityöhön, kontaktit työelämään kiinnostivat, moniosaaminen kiinnosti, odotin harjoittelulta paljon. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Paljon näyttelemistä, ohjaamista ja kirjoittamisopetusta. Innostavia käytännön projekteja. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Ammattitaidon kehittyminen, taiteilijaksi kasvu, valmiudet elättää itsensä taiteellisella työllä. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Että olisi opetettu teatterin perusasiat näyttelemisestä ja ohjaamisesta ennen kuin lähdetään keksimään uutta. Enemmän odotin selkeitä teatteriopintoja ja näyttelijäntyötä + ohjausopintoja + tukea ja keskusteluja opettajan kanssa kahdestaan. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Työmahdollisuuksien avautumista ja työvälineitä. *Mies, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Elämän muutosta, sellaisen työn löytämistä, jota voi tehdä itsenäisesti ja intohimoisesti ja erottamatta työtä elämästä. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Kiinnostukseni teatteriin on syntynyt kiinnostuksestani näyttelemiseen, se minua eniten kiinnosti vaikka ei sitä opetettukaan varsinaisesti. *Mies, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Odotin oppilaitosten olevan kiinnostuneita koulutusalansa ammattiarvostuksesta sekä ammatti-identiteetin kehittämisestä. Ainakaan oma työni ei ole kehittynyt ja mielestäni ala on muutenkin taantumassa. *Mies, teatteri-ilmaisun ohjaaja*

- Ilmaisen monipuolista tutkimista. Valmiutta opettaa ja ohjata ilmaisia = työtaitoa jolla myös elättää itsensä. *Nainen, teatteri-ilmaisen ohjaaja*
- Jag ville få mer kunskande om teaterns uttrycksformer, pröva på dem själv, samt lära mig hur man kan använda dessa i arbetet med grupper av olika slag. *Nainen, teatteri-ilmaisen ohjaaja*
- Odotin monipuolista näyttelijäntyön, tanssin ja musiikin opetusta. Halusin kehittyä esiintyjänä laaja-alaiseksi osaajaksi. Halusin tietysti oppia ryhmätyötä ja miten teatteria ylipäätään tehdään. *Nainen, muu (musiikkiteatteri)*
- En osannut odottaa paljon, yllätyin nukketeatterin monimuotoisuudesta. *Nainen, muu (nukketeatteri)*

Teatterialan ammattikorkeakoulututkimuksen suorittaneet olivat kohtuullisen tyytyväisiä koulutusodotustensa toteutumiseen. Puolet heistä oli sitä mieltä, että koulutus vastasi odotuksia suurimmaksi osaksi, ja neljänneksen mukaan koulutus vastasi odotuksia täysin. Alaryhmässä ”muut” viimeksi mainittujen vastaajien osuus oli suurempi (kolmannes). Vain muutama henkilö oli sitä mieltä, ettei koulutus ollut vastannut odotuksia lainkaan, ja heistäkin yksi perusteli vastausvalintaansa sillä, että koulutus oli itse asiassa ylittänyt odotukset: ”Koulutus ylitti odotukseni. Koko taidekasitykseni muuttui koulutuksen aikana, itse asiassa koko ihmiskäsitykseni muuttui.”

Taulukko 46. Teatterialan vastaajien koulutusodotusten toteutuminen (kysymys no 14)

	Teatteri-ilmaisen ohjaajat %	Muut %	Kaikki %
Koulutus vastasi odotuksia	21	33	24
Vastasi odotuksia suurimmaksi osaksi	51	48	50
Vastasi odotuksia osittain	26	19	24
Ei vastannut odotuksia lainkaan	..	–	..
Yhteensä	100	100	100
Vastaajia (lkm)	73	27	100

Alla lainatut vastaajien näkemykset koulutusodotusten ja todellisuuden vastaavuudesta on ryhmitelty vastaajien itsensä valitseman vaihtoehdon perusteella. Ne kuvastavat hyvin myös odotusten erilaisuutta, sillä lähes samansävyinen vastaus voi sijoittua eri ryhmään vastaajasta ja hänen odotuksistaan riippuen.

Koulutus vastasi odotuksia

- Sain toteuttaa ideoitani. *Mies, teatteri-ilmaisen ohjaaja*
- Saimme laadukasta koulutusta kaikissa osa-alueissa: näyttelijäntyö, musiikki, tanssi. *Mies, muu (musiikkiteatteri)*
- Oma vahva ilmaisu löytyi, koulu opetti ahkeromaan ja motivoi, tilaisuuksia näyttää töitään oli paljon. *Nainen, muu (performanssi)*
- Minulle X oli juuri oikea paikka. Opiskeluvuosina en pyrkinyt muualle ja olin hyvin onnellinen opiskelija. *Nainen, teatteri-ilmaisen ohjaaja*
- En odottanut liikaa. Sain mitä odotin. Minulla oli perustiedot jo kouluun tullessa. *Nainen, teatteri-ilmaisen ohjaaja*
- Opettajat olivat alansa huippuja ja motivoituneita, opetusta paljon mutta kaikki tarpeellista. Sain niin

hyvän koulutuksen, että työsaannissa ei ole ollut vaikeuksia. *Nainen, muu (musiikkiteatteri)*

- Omaaloitteinen toiminta edisti opintojen siirrettävyyttä käytäntöön. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*

Koulutus vastasi odotuksia suurimmaksi osaksi

- Koulutuksemme oli pilotti. Alussa oli paljon suuria suunnitelmia, joihin opiskelijana halusi sitoutua. Matkan varrella realismi tavoitti. Kaikkia tavoitteita ei aina saavutettu ja koulu-aika oli kiireinen ja rankka. *Nainen, muu (musiikkiteatteri)*
- Laaja-alaisuus sekä hyvä että huono. Opintojaksot eri osa-alueilla jäivät lyhyiksi, mutta eihän mikään koulutus kata kaikkea. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Laaja-alaisuus oli välillä myös sekavaa, eikä selkeää ammattikuvaa pystynyt koulu-aikana vielä muodostamaan. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Käytännön taitoja tuli, hyviä ja vaikuttavia opettajia. Kaikissa asioissa ei menty kyllä pintaa syvemmälle. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Koulutusohjelma oli uusi. Tästä johtui pieni ontuminen perusaiheiden koulutuksessa ja organisaatiossa. Jälkeenpäin ajatellen koulutus oli keskimäärin hyvin inspiroiva ja erittäin hyödyllinen. *Nainen, muu (nukketeatteri)*

Koulutus vastasi odotuksia osittain

- Opetus olisi saanut mennä vielä syvemmälle. Ei vain pintaraapaisuja ja eteenpäin. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Opiskelu oli mielestäni liian ryhmäprosessikeskeistä. Olisi tarvinnut enemmän aikaa ja tukea henkilökohtaiselle kehitykselle. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- On sääli, etteivät teatteri-ilmaisun ohjaajat päätytty paremmin pedagogisesti. Opetustöitä tuntuu riittävän, mutta pätevyys ei riitä. Jos töitä saa, on luvassa palkanalennus. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Tulospaineet verottavat opettajien jaksamista. Kemiät eivät aina kohtaa. Koulussamme paljon sosiaalialan ihmisiä, joita taide ei kiinnostanut. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Kaipasin jatkuvia opintoja vuosiluokilla ja opettajia, jotka olisivat seuranneet ja antaneet palautetta. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Oli monipuolisempi kuin odotin. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Ehkä etukäteen kuvittelin teatterin tekemisen jotenkin konkreettisemmaksi. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*

- Vaikea odottaa mitään kun ensimmäinen koulutus. *Nainen, muu (musiikkiteatteri)*
- Motsvarade förväntningar + lite till. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*

- Monipuolinen koulutus, osa opettajista ammattitaitoisia ja kokeneita, osa ei. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Taitoaineissa paljon hyvää, ammatillisuutta tukevat aineet (yrittäjyys jne.) puuttuivat, ei pedagogisia opintoja, joka on keskeistä työllistymiselle. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Uusi koulu, jossa monien amk tapaan paljon kehitettävää. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Suuntauduin melko vahvasti näyttelijäntyöhön, mutta toki muu koulutus tuki tätä ajatusta muulla kuin suoralla näyttelijäntyön opetuksella. *Mies, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Mulla oli tarve oppia paljon. Otin sen mitä tarjottiin ja hakeuduinkin myös itsenäisesti minua kehittäviin töihin (opiskelutöihin) opintojen aikana. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Koulutus oli kovin laaja-alaista. Se oli sekä hyvä että huono asia. Sai maistaa monesta, mutta itsestä oli kiinni mitä osa-alueita lähti syventämään. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*

- Opiskelussa hörhöiltiin hirveästi. Ei tuntunut kovin pätevältä usein. Opettajien suojatyöpaikka? *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Perusta jäi uupumaan. Siirryttiin suoraan kaoottiseen rönsyilyyn. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Eniten olen oppinut koulun jälkeen, mutta koulusta hyvä pohja. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Koulutus oli muotoutumisvaiheessa. Vaihtoehtoisten teatteritekniikoiden tarjoajana hyvä, että sellainen Suomessa on. Kuitenkin kokonaiskuva puuttuu + käsitys siitä, mitkä ovat perustietoja ja taitoja. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Näin vastavalmistuneena oman ammattikuvan päivitys on kesken. Vielä ei oikein tajua mitä osaamisellaan voi tehdä. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Perusopetus oli jokseenkin linjatonta: kaikenlaisia erikoistumiskursseja ja pientä tilpehööriä oli tarjolla. Olisin kaivannut pitkäkestoisempia kursseja esim. säännöllisesti dramaturgiaa koko opiskelun ajan. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Koulutus oli erittäin tasokasta, mutta ei millään tavalla työllisyyteen vaikuttavaa. *Mies, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Ub var alldeles ny och saknade struktur, vi fick pröva på mycket men det kändes inte genomtänkt. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*

Teatterialan ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet ovat pääsääntöisesti tyytyväisiä saamansa koulutuksen yleiseen sisältöön. Poikkeuksena nousi kuitenkin esiin työmarkkina- ja yritystietouden määrä koulutuksessa. Vain vajaa viidennes vastaajista katsoi, että työmarkkinoille valmentavaa koulutusta oli ollut riittävästi, ja noin joka neljännen mielestä yrittäjätietoutta oli riittävästi. Niin ikään ammatin perustaitojen opettamisen suhteen näyttäisi olleen toivomisen varaa, sillä yli kolmannes oli sitä mieltä, ettei näitä opetettu riittävästi. Toisaalta muita ammatissa vaadittavia taitoja (tässä: ryhmätyö, sosiaaliset taidot) yli 80 prosenttia piti riittävinä.

Taulukko 47. Teatterialan vastaajien näkemykset koulutukseen sisältyvistä osa-alueista (kysymys no 15)

	Ei lainkaan %	Ei riittävästi %	Riittävästi %	Liikaa %	En osaa sanoa %	Yhteensä %	Vastaajia (lkm)
Ammatin perustaidot	..	35	57	–	6	100	99
Muita ammatissa vaadittavia taitoja	..	9	81	7	..	100	100
Työmarkkinatietous	20	60	18	–	..	100	100
Tietoa yritystoiminnasta	37	33	26	–	..	100	100
Kielten opetusta*	..	23	70	100	100
Alan teoreettista opetusta	..	39	53	100	99
Tietotekniikan opetusta	..	22	73	100	100

* Kielten opetus korvautuu useimpien osalta lukio-opinnoilla.

Näkemyksiä koulutuksen sisällöstä

- Opiskeluaikana muodostunut kuva työmarkkinoista oli kupla. ”Kaikki on itsestä kiinni ja voitte tulla miksi haluatte!” Koulutus ei valmistanut kohtaamaan todellista työmarkkinatilannetta. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Ei tarpeeksi eväitä opintojen jälkeiseen ”myy itsesi -viidaksoon”. Kaikki on pitänyt sittemmin opetella itse kantapään kautta. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Työllisyyttä edistävää koulutusta olisi saanut olla rutkasti enemmän. Nyt kaikki verotus-, laskutus ym. tiedot on pitänyt haalia itse. Toisaalta, ala on kovin nuorikin, esim. palkkasuosituksia vasta laaditaan. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Opiskellessa tuli tunne, että olisi hyvä, jos ammatin valmistuisi viidessä vuodessa. Aika ei oikeasti riitä kaikkeen. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Perustiedot oli jo, eikä minun tarvinnut enää niitä suorittaa. Työelämässä olin jo mukana ja yrityskin oli perustettu jo vuonna 1998. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Opetuksessa painottui kokeilevuus ja sääntöjen rikkominen. Perustaitojen opiskelu puuttui, teoriaosuudet suppeita. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Eri taiteenaloja olisi voinut käsitellä laajemmin, ei vain keskittyä teatteriin. Itsenäiseen pärjäämiseen ja yrittämiseen työelämässä olisi voitu evästää paremmin. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Taiteellisuus korostui, elämisen realiteetit jäivät puuttumaan. Opintojen ohjaus puuttui. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Valmistuttuani lähdin yliopistoon, koska kaipaasin lisää teoreettista opetusta. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Ryhmätyötä, ryhmäterapiata ja ihmissuhdekiistoja liikaakin. Olisin halunnut enemmän faktaa, teoriaa, taiteentutkimusta, tietoa. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Så som utbildningen var uppbyggd var den under all kritik och kvaliteten var usel. *Mies, teatteri-ilmaisun ohjaaja*

Koulutukseen sisältyviä työelämäyhteyksiä tarkennettaessa vastaajien enemmistö piti taiteen ammattilaisten vierailujen, kansainvälisen yhteistyön ja harjoittelupaikkojen osuutta koulutuksessa riittävänä. Riittämättöminä sen sijaan pidettiin yhteistyöprojekteja taidelaitosten kanssa. (Taulukko 48.) Tämän osalta oli kuitenkin eroja teatteri-ilmaisun ohjaajien ja ryhmän ”muut” välillä. Jälkimmäisistä noin 40 prosenttia katsoi, ettei yhteistyötä taidelaitosten kanssa ollut riittävästi, teatteri-ilmaisun ohjaajien joukossa tällaisia vastaajia oli kuitenkin enemmistö (60 %).

Taulukko 48. Teatterialan vastaajien näkemykset koulutuksen yhteyksistä työelämään (kysymys no 16)

	Ei lainkaan %	Ei riittävästi %	Riittävästi %	Liikaa %	En osaa sanoa %	Yhteensä %	Vastaajia (lkm)
Harjoittelupaikat	6	32	60	–	..	100	99
Yhteistyöprojektit taidelaitosten kanssa	15	54	29	–	..	100	99
Yhteistyöprojektit liike-elämän kanssa	40	34	18	–	8	100	100
Kansainväliset yhteydet	10	30	57	–	..	100	100
Tutustumiskäynnit	8	42	42	..	6	100	99
Vierailevat esittävän taiteen ammattilaiset	..	25	70	..	–	100	99

Teatterialan ammattikorkeakoulutuksen ansioina (työllistymisen kannalta) valmistuneet pitivät monipuolisuutta, omatoimisuuteen kannustamista sekä käytännön projekteja ja koulutuksen aikana solmittuja kontakteja (taulukko 49). Erityisesti teatteri-ilmaisun ohjaajat korostivat monipuolisuutta ja omatoimisuutta, ryhmä ”muut” taas enemmän kontakteja ja tutkintonimikettä sekä opetuksen laadukkuutta.

Taulukko 49. Teatterialan vastaajien näkemykset koulutuksen ansioista työllistymisen kannalta (kysymys no 17)*

	Teatteri-ilmaisun ohjaajat %	Muut %	Kaikki %
Monipuolisuus	34	23	31
Kannustaminen omatoimisuuteen	31	..	24
Kontaktit	22	27	23
Perustaidot + käytännön projektit	23	23	23
Laadukas opetus + tutkintonimike	11	27	15
Hajahuomioita	8	23	11
Vastaajia (lkm)	64	23	87

* Prosenttien yhteenlaskettu summa ei ole 100, sillä vastaajat olivat maininneet useita yllämainittuja asioita.

Mikä koulutuksessa oli hyvää työllistymisen kannalta?

- Monipuolisuus. Työelämässä tehtävieni kirjo on hyvinkin laaja, mihin koulutukseni soveltuu hyvin. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Harjoittelupaikat, niistä on poikanut töitä. Se että opettajamme olivat aktiivisesti kentällä > kontakteja. Monipuolisuus. Se että teimme paljon produktiivisia kouluaikana. *Nainen, muu (musiikkiteatteri)*
- Laajamittaiset ”työkalut” teatterityöhön sen monissa muodoissa (ohjaus, näyttelijäntyö, dramaturgia). *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Laaja-alaisuus. Itse kaiken tekeminen. Kontaktien luontimahdollisuudet. Luokkakaverit. Sai valita pääosin omat kiinnostuksen kohteet. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Kansainvälisyys ja vierailevat ammattilaiset. Heidän kokemuksensa ja kannustus. Yksilöllisten taitelijataitojen korostus, oman ilmaisun välttämättömyys, sen avulla työskentely. *Nainen, muu (performanssi)*
- Tutkinnolla saa vakuuttavuutta työmarkkinoilla, kontaktit. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Kontaktit muihin tekijöihin. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Kansainvälisyys (hyvä vaihtojärjestelmä, paljon ulkomaisia vierailijoita & asiantuntijoita), harjoittelujaksot. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Att vi producerade många föreställningar, fick prova spela på allt från seriösa dramer till showföreställningar. Det var en mångsidig utbildning. Vi fick också färdigheter i att bygga upp och producera egna föreställningar. *Nainen, muu (musiikkiteatteri)*
- Oppi sietämään kilpailua, tyrkyttämistä ja jatkuvaa epävarmuutta ja pelkoa. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Hyvä perusopetus. Olen saanut hyvän koulutuksen, ammattitaitoni on korkea. Ainahan sitä voi oppia lisää, mutta koulutus ei jättänyt aukkoja. *Nainen, muu (musiikkiteatteri)*

Saamansa koulutuksen keskeisenä puutteena vastaajat näkivät työmarkkinatietouden ja kontaktien vähäisyyden. Lisäksi viidennes (lähinnä teatteri-ilmaisun ohjaajat) piti ongelmana sitä, ettei tutkintoa arvosteta tai edes tunneta. (Taulukko 50.)

Taulukko 50. Teatterialan vastaajien näkemykset koulutuksen puutteista työllistymisen kannalta (kysymys no 18)*

	Teatteri-ilmaisun ohjaajat %	Muut %	Kaikki %
Työmarkkinatietous ja kontaktit	61	61	61
Tutkinnon arvostus ja tuntemus	25	..	21
Yksittäinen oppiaine/kurssi	16	30	21
Erikoistuminen	11	..	12
Hajahuomioita	10	–	7
Vastaajia (lkm)	60	24	84

* Prosenttien yhteenlaskettu summa ei ole 100, sillä vastaajat olivat maininneet useita yllämainittuja asioita.

Mitä koulutuksesta puuttui työllistymistä ajatellen?

- Yksityisyrittäjien tarvitsemaa tietoa, tietoa apurahan hakemisesta ja työn hakemisesta (mistä, miten...). *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Ihmisiä, jotka olisivat käyneet katsomassa esityksiä sillä silmällä, että olisivat tarjonneet töitä meille. *Nainen, muu (musiikkiteatteri)*
- Koululta ja erityisesti koulutukselta puuttui mainetta ja jatkuvuutta. Suuri järkytys oli se, ettei juuri kukaan tiennyt koulutustamme ja se vaikeutti työnhaikua. *Nainen, muu (musiikkiteatteri)*
- Vaikea kysymys! Koko ammattikuvaa ei oikeastaan ole todellisuudessa olemassa. *Mies, teatteri-ilmaisun ohjaaja*

- Pitkäjännitteisyys: miten tehdä jotain muuta kuin aina päätöksiä? *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Todellisen työmarkkinatilanteen kohtaaminen ja realistinen suunnitelma miten sen kanssa voi tulla toimeen. Myös pitkäjänteinen keskittyminen yhteen teatterin osa-alueeseen olisi ollut paikallaan. Ja se on myös rankkaa kun näkee, että ihmisillä on mielettömät unelmat taiteilijuudesta (näyttelijä, ohjaaja ym.). Ja samaan aikaan näkee, että ne kuvat ja haaveet tulevat särkymään, että tuskin meistä kukaan työllistyy ammattiteattereihin (Helsingin ulkopuolella tosin mahdollista) ja että aika kauan on jaksuttava ilman palkkaa, jos haluaa pitää unelmistaan kiinni. Täytyy vaan toivoa, että ihmiset jaksaa tai että sitten ajautuminen muille ammattialoille tapahtuu pehmeästi. Mutta helposti tulee sellainen olo, että meitä on kusetettu. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Pedagogiset opinnot olivat täysin puutteelliset. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Yritys- ja liike-elämän tuntemus, yhteydet taidekorkeakouluihin, tutkinnon yleinen arvostus. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Uskon, että työharjoittelu jossain muualla kuin jo tutussa ympäristössä olisi ollut tärkeää niin suhteiden kuin itsetunnonkin kannalta. *Nainen, muu (musiikkiteatteri)*
- Nuori tutkintonimike (kukaan ei tunne) ainainen ”häviö” Teakista valmistuneille (työnhaku, pätevyys, useimmat apurahat). *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Meitä ei esitelty tarpeeksi kentälle, esim. vierailevia taiteilijoita oli liian vähän. Työkentällä ei tunneta meidän koulutusta. Pitää aina selittää, että kyllä minä olen ammattitaitoinen näyttelijä. *Mies, muu (musiikkiteatteri)*
- Koululta ja koulutusohjelmalta puuttuu taiteellista statusta. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Rauha etsiä yhdessä toiminnan muotoja ts. opiskelijat menevät paniikkiin ja alkavat etsiä töitä vain työsaannin vuoksi. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Koulu syö työpaikkoja teettämällä ilmaiseksi oppilastöitä mahdollisilla työpaikoilla. Puuttui opetus työmaailman prioriteeteista: markkinointi ym. jotka olisi osattava ennen kuin on mahdollista saada palkkaa itse taiteellisesta työstä. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Markkinointiin ja kaupallistamiseen liittyvät asiat. *Mies, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Yhteyksiä taidekentälle. Yhteyksiä ei oikeastaan ollut. Harjoittelupaikan hankin itse. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Erikoistuminen. Tuntuu, että sai kokeilla kaikenlaista, mutta missään ei ole pätevää. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Selkeä työnkuvaus mihin teatteri-ilmaisun ohjaaja työllistyy. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Opettajat olisivat voineet auttaa meitä enempi työllistymään ottamalla esim. omiin ohjauksiinsa maakuntateattereihin. Opettajat eivät tukeneet, rohkaisseet, eivätkä auttaneet työllistymisessä. Olimmeko vain kilpailijoita? *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Vi informrades inte tillräckligt om vilken typ av tjänster vi kunde söka. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- En ole työllistynyt omalle alalle, minulta puuttuu mielestäni ammattitaitoa sekä rohkeutta myydä ohjaamistani. Myös ammattitaitoisia yhteistyökumppaneita puuttuu. *Nainen, muu (nukketheateri)*

Alan koulutuksen kehittämisessä keskeinen tehtävä on teatterialan ammatikorkeakoulututkinnon suorittaneiden mielestä koulutuksen määrän uudelleenarviointi (vähentäminen) sekä työelämäkontaktien lisääminen. Edellä mainittujen lisäksi vastaajat painottivat erikoistumisen tärkeyttä sekä moni teatteri-ilmaisun ohjaajista myös koulutuksen tavoitteiden ja aseman selkiyttämistä. (Taulukko 51.)

Taulukko 51. Teatterialan vastaajien esittämiä koulutuksen kehittämisen aihepiirejä (kysymys no 22)*

	Teatteri-ilmaisun ohjaajat %	Muut %	Kaikki %
Koulutuksen määrä	43	..	35
Työelämäkontaktit ja -tietous	29	36	31
Erikoistuminen	21	23	21
Koulutuksen tavoite ja asema	19	..	15
Yhteistyö muiden oppilaitosten kanssa	9	..	11
Opettajat	9
Tietty oppiaine/kurssi	9	..	9
Vastaajia (lkm)	58	22	80

* Prosenttien yhteenlaskettu summa ei ole 100, sillä vastaajat olivat maininneet useita yllämainittuja aihepiirejä.

Näkemyksiä alan koulutuksen kehittämisestä:

- Enemmän keskittymistä johonkin tiettyyn. Laaja-alaisuuden lisäksi yksi erikoistumisalue ja siihen panostus + kontaktit ja työharjoittelupaikat ja työsuhteiden mahdollisuus. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Hyvillä opettajilla on ratkaiseva merkitys, opetus on sen verran henkilökohtaista ja yksityistunteja on paljon. Amk ei pystynyt jatkamaan koulutustamme rahallisista syistä! Ammattikorkeakoulu tuntui oudolta ylärakenteelta koulutuksellemme, jähmeä ei taidealoihin sopiva instituutio! *Nainen, muu (musiikkiteatteri)*
- Ammattikorkeakoulu ei ole Teakin kilpailija, vaan tarjoaa täysin omanlaisensa koulutuksen ja ammatin. Ei pidä erotella perinteisesti näyttelijä-ohjaaja akselilla ammattikorkeakouluopiskelijoita vaan olla ylpeitä omanlaisesta koulutuksesta. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Selkeämpi linja työelämää varten täytyisi ottaa! *Mies, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Sisäänottomäärien raju karsiminen on ensimmäinen asia! Toiseksi on kirkastettava sitä, mihin ammattikorkean teatterikoulutus tähtää, että onko siinä (pilo)tavoitteena korkeakoulutasoisen teatterikoulutuksen haastaminen vai teatteripedagogien ammattikunnan kasvattaminen. Tällä hetkellä liian epäselvää, liian monta tavoitetta, eikä niitäkään artikuloida riittävän selkeästi. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Yhteistyö ammattikorkeakoulujen ja korkeakoulujen välillä on tarpeen. Nyt keskinäistä kyräilyä, jossa ammattikorkeakouluopiskelijat kärsivät huonosta itsetunnosta suhteessa teatterikorkeakoululaisiin, jotka taas pelkäävät työpaikkojensa puolesta eivätkä lainkaan arvosta ammattikorkeakoulututkintoa. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Vaikka sain hyvää ja laadukasta opetusta, josta olen kiitollinen, olen useasti pohtinut tarvitseeko näin pieni maa montaa opinahjoa näyttelijöille. Hyöty on tietysti se, että kenttä monipuolistuu. *Mies, muu (musiikkiteatteri)*
- Koulutuksen pitäisi olla vahvemmin kiinni työelämässä. Tuntuu myös hassulta, että opiskelijoita koulutetaan suuria määriä työtehtäviin, joita yhteiskunnassa on vielä kovin vähän. *Nainen, muu (nukke-teatteri)*
- Ammattikorkeakoulujen statusta tulisi nostaa. Tuntuu oudolta, että minulla on teatteri-ilmaisun ohjaajan paperit, vaikka koen kouluttautuneeni fyysiseksi näyttelijäksi. Toisaalta ammattikorkeakoulu on mukavan joustava ja palveli minun tarpeitani hyvin. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Alalla tulisi päästä täystyöllisyyden pakosta. Alan tulisi ymmärtää, ettei ”liikakoulutus” ole haitaksi, vaan parantaa taiteen laatua, toivoakseni. Jatkotutkinnot myös esittävän taiteen alalle! *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Saamani koulutus oli todella hieno ja monipuolinen. Yrittäjäksi ja freelanceriksi ryhtymisen valmiuksia pitäisi sisällyttää konkreettisesti koulutukseen, esim. mitä pyytää palkkaa ja paljonko mistäkin työstä voi pyytää jne. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Tiiviimpi yhteistyö ulkomaille olisi toivottavaa. Opiskelijavaihdot ovat tuoneet tärkeitä ja hedelmällisiä kontakteja. *Mies, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Selvyys teatteri-ilmaisun ohjaajien asemaan/toimenkuvaan työmarkkinoilla, mihin tutkinto riittää, millaiset pätevyudet verrattuna muihin tutkintoihin. Ei saa kouluttaa liikaa teatteri-ilmaisun ohjaajia – valmistuneiden ja työpaikkojen kesken oltava tasapaino. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Sirkusalan erikoisluonne vaatisi enemmän keskittymistä sirkustekniikoiden opetukseen. Tutkintoaika

- (4 v) ei riitä sekä tekniikoiden riittävään hallintaan että pedagogisiin opintoihin. Erikoistuminen ja eriytyminen on välttämätöntä. *Nainen, muu (sirkus)*
- Mer kommunikation mellan olika skolor, gästföreläsare/lärare, samarbete mellan olika konstutbildningar och linjer, gemensamma produktioner. *Nainen, muu (musiikkiteatteri)*
 - Minusta koulutus on hyvää tekevää haastaja teatterin ja esitystaiteen kentällä. Selkeämpi ammatti-identiteetin muotoutuminen ja suuntien selittäminen jo

hakuvaiheessa tärkeää. Ollaanko kouluttamassa esitystaiteen tekijöitä vai opettajia. Joku vastuu tietyksi koulutettujen määrän ja kulttuurirahoituksen suhteessa pitäisi olla. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*

- Koulutettavien määrä on liian suuri, oman alan koulutuksessa ainakin puolet sellaisia, jotka haluavat muuta, työllistyminen vaikeutuu kun valmistuneita liikaa. Opetuksen taso kärsii. Laajempi yhteistyö oppilaitosten välillä olisi suotavaa. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*

Vaikka koulutuksen tarjoamia työelämävalmiuksia pidettiin melko yleisesti riittämättömänä, runsas enemmistö valmistuneista katsoi, että heidän koulutuksestaan on ollut hyötyä. Harvempi kuin joka kymmenes oli sitä mieltä, etteivät he ole hyötynet koulutuksesta millään lailla. (Taulukko 52.)

Pääasiassa koulutuksen hyöty nähtiin siinä, että se on tuottanut pätevyuden ja auttanut työllistymisessä. Myös koulutuksen tuottamaa ammattitaitoa pidettiin tärkeänä. (Taulukko 53.)

Taulukko 52. Teatterialan vastaajien näkemykset koulutuksen hyödystä työllistymisen kannalta (kysymys no 20)

	Teatteri-ilmaisun ohjaajat %	Muut %	Kaikki %
Koulutuksesta on ollut hyötyä	85	81	84
Koulutuksesta ei ole ollut hyötyä	7	..	8
En osaa sanoa	8	..	8
Yhteensä	100	100	100
Vastaajia (lkm)	73	27	100

Taulukko 53. Teatterialan vastaajien perustelut koulutuksen hyödyllisyydelle (kysymys no 20, perustelut)*

	Teatteri-ilmaisun ohjaajat %	Muut %	Kaikki %
Työllistyminen ja pätevyys	64	55	62
Ammattitaito	30	40	33
Kontaktit	11	..	9
Muu	9	..	9
Vastaajia (lkm)	55	21	76

* Prosenttien summa ei ole 100, sillä vastaukset sisälsivät useita yllämainittuja syitä.

Koulutuksesta on ollut hyötyä

- Ei olisi töitä, taitoja eikä kokemusta. *Nainen, muu (musiikkiteatteri)*
- Työharjoittelu on tuonut oikeitakin töitä. Opiskelu-aikaisten tuttujen kanssa yhteistyötä ja toimivia ryhmiä. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Todistus ammattitaidosta. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Koulutuksen kautta saanut useita työpaikkoja. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Tutkinto auttoi työllistymisessä opetustehtäviin. *Nainen, muu (sirkus)*
- On se otettu huomioon, valmius poikkeaviin projekteihin. *Mies, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Tutkinto on aina mustaa valkoisella. Kai se jotain sitten kertoo. Olen saanut töitä opettamisen alalta (ilmaisukasvatus) ja nyt olen töissä teatterissa. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Nyt voi tehdä lähes mitä vaan, ei ole kynnystä lähteä uuteen hommaan. *Nainen, muu (nukketeatteri)*
- Rohkaistuin vihdoon pitämään itseäni teatterialan ammattilaisena työnhakutilanteissa. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Sain alan työpaikan heti valmistuttuani. *Mies, muu (nukketeatteri)*

Koulutuksesta ei ole ollut hyötyä

- Alan piirit pienet, todistuksella ei väliä. *Nainen, muu (sirkus)*
- Työpaikat pitää itse luoda, kun suhteita ei ole. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- On paperi, josta kukaan ei tiedä mitä teatteri-ilmaisun ohjaaja tekee. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Koulutusta ei arvosteta taidekentällä. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Hakeudun muulle alalle töihin. *Nainen, muu (sirkus)*
- Olen työtön, teen muun alan töitä. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Ei tarpeeksi ajatellen juuri niitä töitä mitä haluaisin (ohjaajan). *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- En saanut kunnon palkkatyötä. *Mies, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Kentällä epäluuloja koulutusta kohtaan. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- En työskentele alalla, nykyisessä työssä tarvittavat taidot osasin jo ennen koulutusta. *Nainen, muu (nukketeatteri)*

Myös ne henkilöt, jotka eivät toimi koulutustaan vastaavalla alalla, näkivät koulutuksen hyödyttäneen heitä. Heistä suurin osa toivoo toimivansa alalla tulevaisuudessa ja osan mielestä koulutus on antanut valmiuksia toimia muilla aloilla (kysymys no 21). Kaikkiaan muulla alalla toimivia tai muuta alaa opiskelevia oli vastaajien joukossa runsas kymmenesosa.

Jatkokoulutussuunnitelmat

Teatterialan ammattikorkeakoulututkimuksen suorittaneista yli 40 prosenttia suunnitteli jatkokoulutusta ja noin neljännes oli jo aloittanut sellaisen. Vain noin joka kymmenes vastaaja ei suunnitellut lainkaan kouluttautuvansa tulevaisuudessa.

Jatko-opintoja suunnittelevista runsas kolmannes aikoo opiskella Teatterikorkeakoulussa. Muut suunnittelevat opintoja ammattikorkeakoulussa (erikoistumisopinnot tai jatkotutkinto), erilaisia kursseja tai muun alan opintoja. Perusteluina jatkokoulutukselle esitettiin pääasiassa tarvetta kehittää ammattitaitoa ja lisätä työllistymismahdollisuuksia.

Taulukko 54. Teatterialan vastaajien jatkokoulutussuunnitelmat* (kysymys no 19)

	Teatteri-ilmaisun ohjaajat %	Muut %	Kaikki %
Suunnittelee jatkokoulutusta	48	41	46
On aloittanut	25	26	25
Ei suunnittele	8	..	10
Ei osaa sanoa	26	22	25
Vastaajia (lkm)	73	27	100

* Prosenttien yhteenlaskettu summa ei ole 100, sillä vastaajat ovat saattaneet sekä aloittaa että suunnitella jatkokoulutusta.

Miksi suunnittelet jatkokoulutusta?

- Erikoistumisen vuoksi, tietoa ei vielä tarpeeksi. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Haluan mennä eteenpäin ammatissani. *Nainen, muu (musiikkiteatteri)*
- Koska haluan kehittyä taiteilijana. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Oma tietoa pitää päivittää ettei jämähä. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Monipuolisemmat työmahdollisuudet, parempi palkka. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Lisätäkseen ammattitaitoa. *Mies, muu (musiikkiteatteri)*
- Olisi muodollisesti pätevä jossain. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Olen pääasiassa työtön. Haluan silti kehittyä ja löytää merkitystä tälle uralle. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Haluan kehittää edelleen ammattitaitoani. *Nainen, muu (sirkus)*
- Olisi mukava olla hyvä jossain erityisessä. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Kiinnostus & halu lisäoppiin. *Mies, muu (nukke-teatteri)*
- Amk ei taida riittää (tutkintoinflaatio). *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*

Työmarkkinat

Opiskeluaikainen työssäkäynti

Teatterialan ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista lähes kaikki ovat työskennelleet opintojensa aikana ja useimmat heistä taidealalla. Pääasiassa he ovat työskennelleet loma-aikoina, mutta hyvin moni myös alaan liittyvässä harjoittelussa. Suurin osa on ollut harjoittelussa teattereissa tai teatteriryhmissä. Noin viidennes vastaajista oli siirtynyt työelämään jo opintojen kestäessä. (Taulukot 55 ja 56.)

Taulukko 55. Teatterialan vastaajien opiskeluaikainen työssäkäynti (kysymys no 12)*

	Teatteri-ilmaisun ohjaajat %	Muut %	Kaikki %
Työskenteli loma-aikoina	76	81	77
Alaan liittyvässä harjoittelussa	78	65	75
Tilapäis- ja osa-aikatoita	74	58	70
Siirtyi työelämään opintojen kestäessä	23	19	22
Säännöllisessä työssä koko opiskeluajan	18	..	14
Ei työskennellyt lainkaan opiskeluaikana	–
Muu**	7	..	7
Vastaajia (lkm)	73	27	100

* Prosenttien summa ei ole 100, sillä vastaajat ovat valinneet useita vaihtoehtoja.

** Mm. opiskeluaikana tehdyt keikat.

Taulukko 56. Teatterialan vastaajien opiskeluaikainen työala (kysymys no 12)*

	Teatteri-ilmaisun ohjaajat %	Muut %	Kaikki %
Taidealan työtä	96	89	93
<i>Harjoittelussa</i>	77	67	74
<i>Muulla</i>	19	19	19
Muun alan työtä	70	56	66
Vastaajia (lkm)	73	27	100

* Prosenttien summa ei ole 100, sillä vastaajat ovat tehneet sekä taidealan että muun alan työtä.

Työtilanne ja työhistoria

Kuten muillakin taidealoilla, myös teatterialalla on tyypillistä, että työtä tehdään useissa työpaikoissa ja monentyyppisellä statuksella samanaikaisesti. Teatterialan ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista enemmistö (yli 60 %) kuvasi työmarkkina-asemaansa valitsemalla useamman kuin yhden tarjotuista työmarkkina-asemaa kuvaavista vaihtoehdoista.

Kuten taulukosta 57 ilmenee, enemmistö teatterialan ammattikorkeakoulutetuista työskenteli työsuhteessa, useimmat (44 %) opetustyössä. Taiteellista työtä teki runsas kolmannes vastaajista, ryhmässä ”muut” hie-man useampi (41 %). Freelancerina työskenteli kyselyhetkellä noin puolet ja suurin osa heistä taiteellisessa työssä.

Joko osittain tai kokonaan työttömänä oli neljännes teatteri-ilmaisun ohjaajista ja ryhmästä ”muut” muutama henkilö. Kaiken kaikkiaan vain muutama henkilö ilmoitti olevansa työtön ilman että rinnalla olisi esimerkiksi freelancertyötä. Useimmilla työttömyys oli siis ”osa-aikaista”. Työttömyysaste teatteri-ilmaisun ohjaajien keskuudessa on korkea, mutta ei toisaalta juurikaan poikkeaa alan yleisestä työttömyysasteesta³⁶. Yrittäjien

osuus oli runsas kymmenesosa vastaajista, kaikki ovat teatteri-ilmaisun ohjaajia ja useimmilla yritykset on osuuskuntamuotoinen.

Taulukko 57. Teatterialan vastaajien työtilanne ja työala kyselyhetkellä* (kysymys no 23)

	Teatteri-ilmaisun ohjaajat %	Muut %	Kaikki %
Työsuhteessa	68	67	68
<i>Taiteellinen työ</i>	36	41	37
<i>Opetus- ja koulutus</i>	47	37	44
<i>Muun alan työ</i>	29	..	25
Freelancer	52	41	49
<i>Taiteellinen työ</i>	40	41	39
<i>Opetustyö</i>	16	–	12
<i>Muun alan työ</i>	7	–	5
Opiskelija	18	33	22
Työtön (osittain/kokonaan)**	25	..	21
Työskentelee apurahan turvin	15	–	11
Yrittäjä (osuuskunnat)	15	–	11
Muu***	12	..	10
Vastaajia (lkm)	73	27	100

* Prosenttien summa ei ole 100, sillä vastaajilla voi olla useita työmarkkina-asemia.

** Kyselyhetken työttömyys, joka voi olla kestoaltaan lyhytaikainen. Työttömyys on kokoaikaista vain muutamalla vastaajalla, muut ovat vastanneet olevansa työttömyyden ohella freelancereina tai työsuhteessa (soviteltu päivä-
raha).

*** Esim. äitiys- tai vanhempainlomalla.

Teatterialan ammattikorkeakoulutetuista suurin osa (yli 80 %) työskentelee määräaikaissa työsuhteessa³⁷. Niin ikään enemmistö (yli 70 %) työskentelee osa-aikaisesti. Tosin ryhmässä ”muut” (lähinnä musiikkiteatteri) kokopäiväisten osuus on melko suuri, mutta tilastollista luotettavuutta heikentää se, että vastaajien ryhmä on lukumäärältään erittäin pieni. (Taulukot 58 ja 59.)

36 Vuonna 2000 koko näyttämötaiteilijakunnasta työttömänä oli 23 prosenttia (Rensujeff 2003:35). Vuoden 2004 lokakuussa työministeriön tilastojen mukaan työttömänä työnhakijana oli runsaat 500 näyttämötaiteilijaa, mikä on arviolta 23 prosenttia taiteilijakunnasta.

37 Osuus laskettu työsuhteesta työskentelevistä vastaajista.

Taulukko 58. Teatterialan vastaajien työsuhde (määräaikainen/vakinainen, kysymys no 23)*

	Teatteri-ilmaisun ohjaajat %	Muut %	Kaikki %
Määräaikainen	80	82	81
Vakinainen	23	..	23
Vastaajia (lkm)	35	17	52

* Prosenttien summa ei ole 100, sillä vastaajilla voi olla useita työpaikkoja ja työsuhhteita.

Taulukko 59. Teatterialan vastaajien työsuhde (koko/osa-aikainen, kysymys no 23)*

	Teatteri-ilmaisun ohjaajat %	Muut %	Kaikki %
Kokopäiväinen	24	45	29
Osa-aikainen	79	55	73
Vastaajia (lkm)	34	11	45

* Prosenttien summa ei ole 100, sillä vastaajilla voi olla useita työpaikkoja ja työsuhhteita.

Vastaajien yleisimmät ammattinimikkeet ovat teatteri-ilmaisun ohjaaja (36 %) ja näyttelijä (25 %). Lisäksi vastaajat käyttivät nimikkeitä ”draamakouluttaja”, ”teatterintekijä”, ”esitystaiteilija” Useampaa kuin yhtä ammattinimikettä käytti kaikkiaan yli puolet vastaajista.

Merkittävimmät työllistäjät teatterialan ammattikorkeakoulutetuille ovat teatterit, joissa työskentelee teatteri-ilmaisun ohjaajista yli neljännes ja ryhmästä ”muut” peräti puolet. Teatteriryhmät ja osuuskunnat sekä keikat ovat myös tärkeällä sijalla, samoin teatteri-ilmaisun ohjaajilla peruskoulu ja lukio³⁸. Teatteriryhmät ja osuuskunnat eivät tarkasti ottaen ole ”työnantajataho” vaan kanava, jonka avulla työkontakteja/keikkoja hankitaan. Vastaajat ovat kuitenkin kirjanneet nämä työnantajat listaavaan kohtaan. (Taulukko 60.) Yleisesti ottaen alan työnantajien kirjo on melko laaja, eikä yhtä tai kahta keskeistä työllistävää tahoja ole, kuten joillakin muilla taidealoilla (esim. musiikki). Tämä viittaa toisaalta laajempaan ammatikuvaan tai toisaalta siihen, että huonon työtilanteen vuoksi työtä on etsittävä hyvin monilta tahoilta.

38 Vastauksista ei täysin selviä, millaista työtä peruskoulussa tai lukiossa tehdään. Osa toimii luokanopettajana, osalla saattaa olla teatteri-ilmaisuun tai draamakasvatukseen liittyviä tehtäviä.

Taulukko 60. Teatterialan vastaajien pääasialliset työnantajat* (kysymys no 25)

	Teatteri-ilmaisun ohjaajat %	Muut %	Kaikki %
Teatterit	29	50	34
Teatteriryhmät ja osuuskunnat	32	27	31
Keikat, freelancertyö	29	32	30
Peruskoulu ja lukio	31	..	28
Taidealan oppilaitos	25	..	20
Opistot, taiteen perusopetus	20	..	20
Kunnat (esim. kunnallinen kulttuuri-toimi)	22	..	17
Harrastajateatterit	12	–	9
Muu	22	..	18
Vastaajia (lkm)	65	22	87

* Prosenttien summa ei ole 100, sillä vastaajilla voi olla useita työnantajia.

Teatterialan ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet ovat suhteellisen tyytyväisiä koulutuksen ja työn vastaavuuteen, sillä yli puolet heistä (teatteri-ilmaisun ohjaajista 70 %) oli sitä mieltä, että nykyinen työ vastaa koulutusta osittain ja neljänneksen mielestä työ ja koulutus vastaavat toisiaan täysin. Vain muutama henkilö katsoi, ettei nykyisen työn ja koulutuksen välillä ole lainkaan vastaavuutta. (Taulukko 61.)

Taulukko 61. Teatterialan vastaajien näkemykset työn ja koulutuksen vastaavuudesta (kysymys no 28)

	Teatteri-ilmaisun ohjaajat %	Muut %	Kaikki %
Vastaa täysin	21	36	25
Vastaa osittain	71	55	67
Ei vastaa lainkaan
Ei osaa sanoa
Yhteensä	100	100	100
Vastaajia (lkm)	66	22	88

Työ vastaa koulutusta täysin

- Teen sekä taiteellista (ohjaaminen) että taiteen opetustyötä, johon teatteri-ilmaisun ohjaaja onkin koulutettu. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Teen tällä hetkellä vain oman alan työtä, vaikka rahallisesti se on ajoittain tiukkaa. Se tuntuu olevan henkisesti tärkeää että työllistyn työllä, jonka koen itse tärkeäksi. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Yksittäistä tutkintoa suurempi vaikutus on tutkintojeni yhdistelmällä (HuK, TIO, TeM). *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Tällä hetkellä pystyn hyödyntämään koulutukseni monialaisuutta ja suunnittelemaan projektini pitkälti itse. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*

- Ne työt, joita olen saanut tehdä ovat vastanneet koulutustani täysin. Valitettavasti rahakeikkoja ei tois-
taiseksi ole ollut vielä riittävästi että niillä eläisi.
Nainen, muu (performanssi)
- Teatteri-ilmaisun ohjaajan työnkuva on niin laaja-
alaista, että se vastaa koulutusta useassa tapaukses-
sa. *Mies, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Työskentelen ammattiteatterissa, jossa teemme myös
musiikkipitoisia näytelmiä. *Nainen, muu (musiikkite-
atteri)*
- Ammattinimike vastaa täysin. *Nainen, muu (sirkus)*

Työ vastaa koulutusta osittain

- Musiikkiteatterikoulutus ei ollut yhtä kuin musikaal-
koulutus! Sellaista musiikkiteatteria, jota me opis-
kelimme ei oikein tehdä (vielä?) missään (Suomes-
sa). *Nainen, muu (musiikkiteatteri)*
- Toimin jonkin verran hallinnollisissa töissä, mutta
suurelta osin työskentelen teatteri-ilmaisun alueella.
Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja
- Vastaa osittain eli aika vähän. Olen rakentanut esi-
tykseen nuken ja ohjannut vähän sen käsittelyä.
Muuten työtehtäväni ovat kyllä jokaiselle teatteri-
alan ihmiselle hyödyllisiä osata (esim. palovartija-
koulutus on hyvin hyödyllinen). Ne eivät kylläkään
ole suoraan taidekoulutustani vastaavia. *Nainen,
muu (nukketeatteri)*
- Pystyy toimimaan työryhmissä monissa eri työteh-
tämissä. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Teen enimmäkseen opetustyötä, joka kyllä vastaa
koulutusta, mutta hyödyntää vaan osaa siitä. *Nai-
nen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Näyttelijän työn olen opiskellut itse ja enimmäk-
seen muualla. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Olen pakotettu tekemään myös muun alan työtä, jö-
ten vain osa palkkatyöstä vastaa koulutusta. *Nainen,
teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Koulutus ei välttämättä antanut sitä tieto/taitopoh-
jaa, jonka olen saanut vuosien varrella teatterityös-
tä. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Opettamista oli koulutuksessa niin vähän, että sitä
olen oppinut vasta työssä. Teatterillisia taitoja opin
ja niitä voin toki soveltaa. *Nainen, teatteri-ilmaisun
ohjaaja*
- Teen kahta työtä. *Mies, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Freelancertyö vastaa täysin, työsuhte vain osittain.
Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja
- Aika paljon käytän jo murrosikäisenä teatterinteki-
jänä oppimiani taitoja koulutusta paikkaillessani.
Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja
- Painotuvin ohjaamiseen, mutta rahaa tulee opettami-
sesta. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Voin hyödyntää työssäni taidealan koulutusta. *Nai-
nen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- En haluaisi olla töissä harrastajateatterissa (vaan
ammatti-), enkä koe opettamista (nuorten) intohi-
mokseni, mutta teen sitä rahasta. *Nainen, teatteri-il-
maisun ohjaaja*
- Nukketeatteritaidot eivät ko. teatterissa pääse aina
oikeuksiinsa. *Mies, muu (nukketeatteri)*
- Taideaineita opetettaessa asioita voi soveltaa. *Nai-
nen, muu (sirkus)*
- I utbildningen ingick en del praktiskt evenemangs-
förverkligande, vilket är en del av mitt nuvarande
jobb. *Mies, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Olen tehnyt enemmän puhe- kuin musiikkiteatteria.
Nainen, muu (musiikkiteatteri)
- Työssäni tällä hetkellä opetan lasten taiteen perus-
opetuksena sanataidetta sekä musiikin ilmaisua,
suoraan teatteria en opeta, ilmaisua kylläkin. *Nai-
nen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*

Merkittävimmät tulolähteet teatterialan vastaajille ovat esittävän taiteilijan työ sekä ns. muut tulolähteet (opintotuki, sosiaaliturva). Jälkimmäinen mainittiin hieman useammin kuin varsinainen palkkatyö. Työttömyystu-
kea tai toimeentulotukea sai noin puolet tämän vaihtoehdon valinneista vastaajista. Muut saivat opintotukea tai äitiys/vanhempainrahaa. Teatteri-
alan ulkopuolisesta työstä saa toimeentulonsa viidennes vastaajista, suurin osa heistä teatteri-ilmaisun ohjaajia. (Taulukko 62.)

Taulukko 62. Teatterialan vastaajien pääasiallinen toimeentulolähde* (kysymys no 29)

	Teatteri-ilmaisun ohjaajat %	Muut %	Kaikki %
Esittävän taiteilijan työ	36	44	38
Esittävän taiteen opetus- ja koulutustyö	35	..	30
Esittävää taidetta sivuava työ	19	..	16
Muu työ	22	..	20
Muut lähteet**	38	48	40
Vastaajia (lkm)	73	26	99

* Prosenttien summa ei ole 100, sillä vastaajilla voi olla useita tulolähteitä.

** Työttömyyskorvaus, vanhempainraha, opintotuki jne.

Enemmistö teatterialan ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista on ollut tutkinnon suorittamisen jälkeen työelämässä (kysymys no 30). Vain muutama henkilö ilmoitti, ettei ole ollut valmistumisen jälkeen lainkaan työssä. Osa heistä on ollut vanhempainlomalla. Useampi kuin yksi työpaikka on ollut noin puolella vastaajista ja useimmiten työpaikat ovat olleet samanaikaisia.

Ulkomailla työskentely on teatterialan ammattikorkeakoulutuksen saaneiden keskuudessa melko harvinaista. Vain runsas kymmenesosa vastaajista oli toiminut alansa tehtävissä ulkomailla valmistumisen jälkeen. (Taulukko 63.)

Taulukko 63. Teatterialan vastaajien työskentely ulkomailla (kysymys no 39)

	Teatteri-ilmaisun ohjaajat %	Muut %	Kaikki %
Ei ole työskennellyt ulkomailla	89	81	87
On työskennellyt ulkomailla	11	19	13
Yhteensä	100	100	100
Vastaajia (lkm)	70	27	97

Vastaajien kommentteja ulkomailla työskentelystä

- Kulttuurivaihtoprojekti, jossa ei varsinaista palkkaa eikä työnantajaa. Vapaaehtoistyötä. *Nainen, muu (musiikkiteatteri)*
- Kyseessä oli näyttelijän paikkaaminen ulkomaisessa teatteriryhmässä ulkomaisilla festivaaleilla. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Ensimmäinen oman alan palkkatyökeikka. *Nainen, muu (performanssi)*
- Draaman alueella Englannissa enemmän töitä kuin täällä. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Ulkomailla performanssista maksetaan, Suomessa ei. *Nainen, muu (performanssi)*
- Större möjligheter med min breda utbildning. Lättare att få jobb utomlands – Svenskinland = hård konkurrens. ır du tvåspråkig så får du jobb lättare. Jobbade inom bl.a. TV vilket gav mera jobb på andra ställen. Dock inte i Finland. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*

Työttömyys ja työllistyminen

Lähes puolet teatterialan ammattikorkeakoulutetuista oli kokenut tutkinnon suorittamisen jälkeen yhden tai useamman työttömyysjakson. Kolme tai useampia työttömyysjaksoja oli ollut noin viidenneksellä kaikista vastaajista. Ryhmässä ”muut” tällaisia henkilöitä oli kuitenkin vain muutama. Teatteri-ilmaisun ohjaajista kolmannes ja muista viidennes ei ole ollut lainkaan työttömänä tutkinnon suorittamisen jälkeen. (Taulukko 64.)

Taulukko 64. Teatterialan vastaajien työttömyys tutkinnon suorittamisen jälkeen (kysymys no 32)

	Teatteri-ilmaisun ohjaajat %	Muut %	Kaikki %
Ei lainkaan työttömänä	33	19	29
Vain satunnaisia jaksoja	14	31	18
Vain oppilaitosten kesäloma-aikoina	7	–	6
Yksi työttömyyskausi	16	35	21
Kaksi työttömyyskautta	10	..	8
Kolme tai useampia työttömyyskausia	20	..	18
Yhteensä	100	100	100
Vastaajia (lkm)	73	26	99

Freelanceraloille tyypillisesti vastaajien työttömyys ei kuitenkaan ole ollut kovin pitkäkestoista. Suurimmalla osalla työttömyyden kokonaiskestoheidän oman arvionsa mukaan on ollut alle puoli vuotta. Vain muutamalla henkilöllä työttömyysaika kokonaisuudessaan ylitti kaksi vuotta. (Taulukko 65.)

Vuosina 2002–2004 valmistuneiden työttömyys on ollut pitempiaikaista kuin vuosina 1999–2001 valmistuneilla. Viimeksi mainituista vain muutama henkilö oli ollut työttömänä yli puoli vuotta, kun myöhemmin valmistuneiden keskuudessa osuus oli yli neljännes.

Taulukko 65. Teatterialan vastaajien työttömyysjaksojen kokonaispituus (kysymys no 33)

	Teatteri-ilmaisun ohjaajat %	Muut %	Kaikki %
Alle 6 kuukautta	66	76	69
6 – 12 kuukautta	20	..	17
1 – 2 vuotta	7
Yli 2 vuotta	..	–	..
Ei osaa sanoa	..	–	..
Yhteensä	100	100	100
Vastaajia (lkm)	50	21	71

Työttömänä olleista vastaajista 90 prosenttia oli saanut työttömyysaikanaan joko työttömyyspäivärahaa tai työmarkkinatukea (kysymys no 34). Ne, jotka eivät olleet saaneet tukea, eivät olleet työttömyyden lyhytaikaisuuden vuoksi usein hakeneetkaan (*”aika ei riitä byrokratian rattaissa pyörimiseen”*) tai puolison tulot vaikuttivat (*”Asun avoliitossa vakinaisessa työsuhteessa olevan henkilön kanssa. Hänen täytyisi Kelan mielestä elättää minut! Tämän vuoksi olen ottanut koulutusta vastaamatonta, kaupallisen alan työtä saadakseni toimeentulon.”*).

Työttömyyden lisäksi alan tutkinnon suorittaneiden keskeinen ongelma on se, ettei työ takaa riittävää toimeentuloa. Tämän mainitsi ongelmaksi lähes puolet vastaajista. Suurin piirtein yhtä moni piti ongelmana sitä, ettei ole saanut kokopäivätyötä. Käytännössä kyse on usein samasta asiasta eli työtuntien vähäisyydestä. Noin kolmannes vastaajista piti ongelmana sitä, ettei ole saanut koulutusta vastaavaa työtä. Kaiken kaikkiaan teatterialan ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista runsas neljännes ilmoitti, ettei heillä ole ollut työllistymisvaikeuksia. (Taulukko 66.)

Taulukko 66. Teatterialan vastaajien työllistymisvaikeudet (kysymys no 35)*

	Teatteri-ilmaisun ohjaajat %	Muut %	Kaikki %
Työ ei takaa riittävää toimeentuloa	53	23	45
Ei kokopäivätyötä	47	23	41
On ollut työttömänä	36	42	38
Ei koulutusta vastaavaa työtä	35	23	32
Ei työpaikkaa heti valmistuttua	25	38	29
Muita työllistymisvaikeuksia	22	19	21
Ei ole ollut työllistymisvaikeuksia	24	31	26
Vastaajia (lkm)	72	26	98

* Prosenttien summa ei ole 100, sillä vastaajat saattoivat valita useita vaihtoehtoja.

Keskeiset työllistymisvaikeuksien syyt teatterialan ammattikorkeakoulutettujen mielestä ovat alan huono työllisyystilanne sekä kilpailu työmarkkinoilla. Myös omien markkinointitaitojen puute mainittiin melko usein. (Taulukko 67.)

Taulukko 67. Teatterialan vastaajien työllistymisvaikeuksien syyt (kysymys no 36)*

	Teatteri-ilmaisun ohjaajat %	Muut %	Kaikki %
Huono työllisyystilanne	72	56	69
Kilpailu työmarkkinoilla	67	44	61
Omien markkinointitaitojen puute	44	50	46
Väärä koulutus	35	..	33
Huono tiedonkulku työpaikoista	26	31	27
Työkokemuksen puute	17	..	17
Asuinpaikkakunta	13	..	16
Oman ammatillisen osaamisen puute	11	..	14
Sukupuoli
Muita syitä**	33	44	36
Vastaajia (lkm)	54	16	70

* Prosenttien summa ei ole 100, sillä vastaajat saattoivat valita useita vaihtoehtoja.

** Esimerkiksi kontaktien puute, epäselvä ammattinimike, työstä ei haluta maksaa jne.

Alan koulutettujen työllisyyttä ovat kyselyn tulosten mukaan edistäneet pääasiassa henkilökohtaiset kontaktit sekä teatterialan tutkinto. Ryhmässä ”muut” korostui myös opinnäytetyön merkitys työllistymisessä³⁹. (Taulukko 68.)

Myös kyselyhetken työpaikkaan/paikkoihin vastaajat olivat rekrytoituneet pääasiassa henkilökohtaisten suhteiden avulla. Työvoimatoimiston kautta oli työllistynyt vain muutama henkilö. (Taulukko 69.)

Taulukko 68. Teatterialan vastaajien näkemykset työllisyyttä edistäneistä tekijöistä (kysymys no 37)*

	Teatteri-ilmaisun ohjaajat %	Muut %	Kaikki %
Henkilökohtaiset kontaktit	87	85	87
Teatterialan ammatillinen tutkinto	75	77	75
Muu aiempi työkokemus	49	50	49
Koulutukseen liittynyt työharjoittelu	32	38	34
Muu koulutus	41	..	33
Opinnäytetyö	15	42	23
Osallistuminen produktioon/kilpailuun	8	..	10
Muu **	25	..	22
Vastaajia (lkm)	71	26	97

* Prosenttien summa ei ole 100, sillä vastaajat saattoivat valita useita vaihtoehtoja.

** Mm. oma asenne sekä osuuskuntien kautta saadut työt.

39 Opinnäytetyön luonne ja vaatimukset vaihtelevat hieman koulutusyksiköittäin. Esimerkiksi Stadiassa opinnäytetyö voi olla teatterityön tai soveltavan draaman alueelta joko käytännöllinen tai teoreettinen. Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulussa opinnäytetyö suositellaan tehtäväksi harjoittelupaikan kehittämistarpeista. Tässä yhteydessä vastaajat ovat saattaneet tarkoittaa myös loppuproduktiota.

Taulukko 69. Teatterialan vastaajien rekrytoituminen nykyiseen työpaikkaan (kysymys no 38)*

	Teatteri-ilmaisun ohjaajat %	Muut %	Kaikki %
Henkilökohtaisten suhteiden avulla	55	59	56
Työnantaja otti yhteyttä	41	45	42
Otti itse yhteyttä työnantajaan	39	45	41
Työllistän itse itseni	27	..	23
Ilmoitus sanomalehdessä/Internetissä	23	..	19
Työvoimatoimiston kautta
Muulla tavoin	11	..	12
Vastaajia (lkm)	64	22	86

* Prosenttien summa ei ole 100, sillä vastaajat saattoivat valita useita vaihtoehtoja.

Teatterialan ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneille on työssä tärkeintä sen kiinnostavuus sekä mahdollisuus luovuuteen. Enemmistö vastaajista piti myös työyhteisöä tärkeänä. Palkka oli enemmistölle vastaajista joko tärkeä (27 %) tai melko tärkeä (58 %), eikä alaryhmien välillä ollut vastauksissa eroja. Myös työn varmuus oli enemmistölle joko tärkeä (19 %) tai melko tärkeä (48 %), mutta jopa vajaa kolmannes piti työn varmuutta melko epäolellaisena. Tämä viitannee siihen, että vastaajilla ei ole ollut odotuksia varmoista työpaikoista ja vakinaisesta työstä, vaan he ovat tunteneet alan freelanceluonteen ja varustautuneet siihen.

Taulukko 70. Teatterialan vastaajien työssä tärkeänä pitämät asiat (kysymys no 40)

	Tärkeä %	Melko tärkeä %	Melko epäolellainen %	Täysin epäolellainen %	Vastaajia (lkm)
Palkka	27	58	14	–	99
Työn kiinnostavuus	94	5	–	–	99
Työyhteisö	63	34	96
Etenemismahdollisuudet	20	40	34	6	90
Alan/ammatin arvostus	27	37	29	7	91
Ammatin tarjoama yhteiskunnallinen asema	6	16	48	30	89
Työn varmuus/pysyvyys	19	48	30	..	91
Julkiset tunnustukset	13	38	37	12	90
Mahdollisuus luovuuteen	84	14	96

Näkemykset alan työtilanteesta

Enemmistö teatterialan ammattikorkeakoulutetuista piti alansa työtilannetta yleisesti ottaen huonona. Hyvänä teatterialan työtilannetta piti vain muutama henkilö ja tyydyttävänä noin neljännes. Ryhmän ”muut” vastaajat olivat aavistuksen verran tyytyväisempiä yleiseen työtilanteeseen kuin teatteri-ilmaisun ohjaajat. (Taulukko 71.)

Syiksi huonoon työtilanteeseen esitettiin pääasiassa se, ettei (valmiita) työpaikkoja ole ja että alalla joudutaan tekemään erittäin huonosti palkattua tai jopa palkatonta työtä.

Taulukko 71. Teatterialan vastaajien arvio oman alan työtilanteesta yleisesti (kysymys no 41)

	Teatteri-ilmaisun ohjaajat %	Muut %	Kaikki %
Hyvä
Tyydyttävä	22	33	25
Huono	63	48	59
Ei osaa sanoa	14	..	12
Yhteensä	100	100	100
Vastaajia (lkm)	73	27	100

Alan työtilanne tyydyttävä

- Työtä on tarjolla, mutta palkkaa ei haluta maksaa. Teatteri-ilmaisun ohjaajia on valmistumassa lähiaikoina aivan liikaa, mikä tulee vähentämään töitä. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Jos ei ole Teakin opiskelija tai Näyttelijäliiton virallinen jäsen, ei pysty etsimään tietoja työpaikoista rekrytointisivuilta ja monet haut menevät ohi. *Nainen, muu (musiikkiteatteri)*
- Oman taiteellisen työskentelyn rahoittaminen apurahoilla on jumalattoman raskasta, hakemusta hakemuksen perään, ei tietoa tulevasta. Opetustöitä ei saa kuin pätkissä koska muodollinen pätevyys puuttuu. En tiedä kauanko tällaista elämää jaksaa, ryhtyykö mieluummin kotiäidiksi tai pitkäaikaistyöttömäksi – no, tämä on vitsiä, ainakin osittain. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Hommia, ideoita ja yhteistyökumppaneita olisi enemmän jos rahoitusta olisi ja ”voittoa”. Monet tahot kuten päiväkodit ja muut kunnalliset tahot ottaisivat esityksiä ja soveltavan draaman tekijöitä vastaan jos rahaa olisi. Rahan tärkeyttä on turha väistää, enkä halua sitä itsekään tehdä. Olen opetellut ja opettelen koko ajan pyytämään tarpeeksi palkkaa. Silti Suomi on hyvinvointivaltio, siksi en halua valittaa. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Freelancerina ja sinkkuna pystyn liikkumaan työn mukana. Se on myös rasittavaa. Epävarmuuden sietokyky on kestänyt tähän asti. Epävarmuus voi olla ahdistavaa, toisaalta saan yllättäen hyvinkin haastavia töitä. Elän jatkuvasti pienillä tuloilla. Elän vieläkin työn ehdoilla, se on oma valintani...mutta en tiedä miten muuttaa oravanpyörä. Suurin osa palkasta on apurahoja, sosiaaliturva + eläke ja muut ei kerry. Se on hermostuttavaa ja turvatonta. Toisaalta ilman apurahasysteemiä en voisi tehdä tätä taiteellista työtä, johon olen koko ikäni suuntautunut. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Työtä on mutta usein palkatta tai huonopalkkaisia, tunteja pitää kerätä. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Opetustyötä on hyvin tarjolla. Taiteellisella alalla ei ole juuri pysyviä työnantajia, omaa markkinointia tarvitaan. Sirkus on ”muodissa”, keikkatyötä on melko hyvin tarjolla. *Nainen, muu (sirkus)*
- Taide- ja ilmaisuaineita ei arvosteta tarpeeksi yhteiskunnassamme. Ilmeisesti vallitseva ajatus on, että se ei jotenkin kuulu perushyvinvointiin tai joutain. Ilmaisun tarve on perustarve. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Työllistyminen alallani on hyvin yksilökohtaista. Tuntuu, että ne jotka työllistyvät, työllistyvät helposti ja varmasti, mutta ne jotka eivät työllisty, jäävät usein pitkiksi ajoiksi työllistymättä ja kokevat sen todella vaikeaksi. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*

Työtilanne huono

- Liikaa ihmisiä kilpailemassa työpaikoista, joita ei ole olemassa. On järjetöntä perustaa koulutusohjelma idealla, että tarjonta synnyttää työpaikkoja. Tai jos tämä on perusteltua, niin silloin opiskelijat tulee varustaa paremmin koulun jälkeiseen olemassaolon taisteluun. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Tarvetta soveltavan teatterin osajille olisi paljon, mutta valmiita työpaikkoja ei ole, ne pitää itse osata markkinoida. Alaamme ei myöskään tunneta, niin että eri työyhteisöt osaisivat kysyä palveluksiamme. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Osaamisesta ei haluta maksaa, ilmaiskeikkoja kyllä riittäisi. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Performanssitaitteen oletetaan olevan harrastelijoiden ja harrastajien ilmaista puuhastelua. Työtön taiteilija ei saa kehittää itseään työllistyäkseen, saadakseen apurahoja tai vastaavaa. Tämä tulkitaan ammatin harjoittamiseksi, jolloin hän ei enää ole työtön eikä siksi saa työttömyyspäivärahaa. Hullu systeemi! *Nainen, muu (performanssi)*
- Ammattinukketeattereita on vähän, eivätkä ne pysty työllistämään lisää työntekijöitä. Työt ovat määräaikaisia ja vaihtelevat työtehtävien suhteen hyvin laajasti. Työtilanne on epävaka. Olisi hyvä jos nukketheaterintekijöiden yksittäisiä produktiohankkeita tuettaisiin. Vuoden tai parin päästä olisi hyvin ajankohtaista perustaa Suomeen myös uusi nukketeatteeri. Ei kai meitä muuten koulutettaisi ammattikorkeakoulusta joka toinen vuosi noin 15 kappaletta. *Nainen, muu (nukketeatteeri)*
- Paikkoja, joista voisi hakea kokopäiväistä palkkatyötä teatteri-ilmaisun ohjaajana, ei taida olla edes olemassa. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Teatteri-ilmaisun ohjaajaksi valmistunut on väliinputoaja. Ei ”oikea” teatteriohjaaja eikä kukaan oikein tiedä mitä teatteri-ilmaisun ohjaaja tekee. Vettä piirileikkejä nuorisopajoilla? *Mies, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Räjähäntynyt koulutuspaikkojen kasvu tuottaa enemmän ammattiin valmistuneita kuin työpaikkoja, yhä useampi valmistuu kortistoon. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Kouluissa äidinkielenopettajat huolehtivat myös teatteriopetuksesta. Harrastajilla vähän rahaa palkata ammattilaista, joten tekevät produktioita keskenään. Pääkaupunkiseudulla apurahoja vaikea saada. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Näyttelijöitä, ohjaajia ja dramaturgeja on enemmän kuin töitä on tarjolla. Lisäksi Suomen valtio ei tue taidetta riittävästi, jotta alalla voisi työllistyä hyvin. *Mies, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Harva kurssikaveri työskentelee alalla (niin että saisi palkkaakin). Toisaalta koulutus oli niin laaja (pintaraapaisua) että aika monet alat voidaan laskea meidän alaksemme. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Esim. maakuntateattereiden väitetään kärsivän näyttelijäpulasta, mutta vain [näyttelijäliiton jäsenet] kelpaavat. Kulttuurin arvostus on huono, kulttuurille ei anneta rahaa. Julkisia palveluita leikataan. Pieniltä harrastajaryhmiltä viedään tuet ja tilat. Samat naamat saavat töitä. Työtilanne on Helsinki-keskeinen. Vain miehet saavat töitä. Yleensäkin yhteiskunta antaa viestiä: kuolkaa pois, turhat nuoret! *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Vähän valmiita työpaikkoja mitä hakea. Mutta toisaalta ihmiset ovat kiinnostuneita uudesta ja erikoisesta ja plussaa on että on joku erikoisalue hallussa. *Nainen, muu (nukketeatteeri)*
- Teatteri-ilmaisun ohjaajan ammattia ei vielä tunneta laajalti. Monet eivät sitä edes pidä ammattina, vaan se on harrastus. Ja koska se on harrastus, ei siitä voida palkkaakaan maksaa. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Helvetisti valmistuneita, vähän töitä (paitsi opettajan töitä = ilm.taidon + kerhonvetäjän hommia. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Nukketeatteerikenttä pieni, valmiita työpaikkoja ei juuri ole. *Mies, muu (nukketeatteeri)*
- Itselläni työt vähenevät vuosi vuodelta. *Mies, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Näyttelijöitä valmistuu yli tarpeiden koko ajan. Puoliammattilaisryhmiä perustetaan, mutta niille ei riitä mitään tukia eikä apurahoja. Toki kaikenlaisia teatteriä ja sen opetukseen liittyviä töitä on mitää tehdä, mutta on eri asia saako niistä tarpeeksi palkkaa ja vastaako työ koulutusta. *Nainen, muu (musiikkiteatteri)*
- Ilmaiseksi saa tehdä kivoja juttuja, joihin pitää silti sitoutua. Palkka selviää usein vasta sitoutumisen jälkeen. Palkkatyöt kiven alla. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Många vill ha ens tjänster men få har råd att betala för det. *Mies, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Työtä on vähän, varsinkin vakituista. Ammattimme on monelle vielä tuntematon, ne jotka palkkaavat eivät uskalla ottaa riskejä, vaan luottavat mediaseksikkäisiin ja arvostetuista oppilaitoksista valmistuneisiin. Ylipäätään teatterialan tulevaisuus huolestuttaa, kun valtio ja kunnat ajaa kulttuurin varoja alas. *Mies, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Pätkätöitä, pätkäsuhteita, pätkittäistä kilpailua: yksin palkkaneuvotteluissa - työnantajat käyttävät tilaisuutta hyväkseen. Aiemmilla meriiteillä ei merkitystä. Kulttuuria ajetaan alas – sitä ei pidetä tärkeänä kuin mietinnöissä ja juhlapuheissa. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Nukketeatteeriala Suomessa ei ole kovin pitkälle kehittynyt. Ei ole vielä tarpeeksi ammattitaitoisia osajia eikä ole montaa nukketeatteeria. *Nainen, muu (nukketeatteeri)*

Vastaajat eivät juurikaan osanneet arvioida alansa työtilanteen kehittymistä tulevaisuudessa. Lähes puolet vastasi asiaa kysyttäessä, ettei osaa sanoa. Noin kolmanneksen mielestä tilanne huononee tulevaisuudessa ja neljännes vastaajista arvioi tilanteen paranevan. Teatteri-ilmaisun ohjaajat näkivät tulevan tilanteen hieman synkempänä kuin ryhmä ”muut”. (Taulukko 72.) Työtilanteen tulevan huononemisen syynä pidettiin pääasiassa koulutettavien suurta määrää sekä yhteiskunnan yleistä ilmapiiriä. Toisaalta tilanteen paranemiseen uskovat katsoivat, että mm. koulutoimen ja yritysten kiinnostus soveltavan draaman käyttöön lisääntyy ja sitä kautta tulee myös lisää työtilaisuuksia.

Taulukko 72. Teatterialan vastaajien arvio oman alan työtilanteesta tulevaisuudessa (kysymys no 42)

	Teatteri-ilmaisun ohjaajat %	Muut %	Kaikki %
Paranee	22	33	25
Huononee	37	..	30
Ei osaa sanoa	41	56	45
Yhteensä	100	100	100
Vastaajia (lkm)	73	27	100

Tilanne paranee

- Kiinnostus alaan on kasvanut paljon. *Nainen, muu (performanssi)*
- Mikäli kouluihin tulee draama pakolliseksi aineeksi, työllisyystilanne paranee huomattavasti. *Mies, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Nukketeatterialan koulutusta voi saada ammattikorkeakoulussa. Koulutetut haluavat tehdä töitä ja luoda uutta. Kyllä siitä jotain syntyy. Nukketeatteri on vielä niin lapsenkengissä, että uudistumistakin riittää. *Nainen, muu (nukketeatteri)*
- Pakko uskoa, että paranee, mutta valmistuvia alkaa kohta olla yli työllistymismahdollisuuksien. Mutta oma osaaminen kehittyy koko ajan ja kokemuksia tulee joka päivä lisää. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Yritykset ovat alkaneet kiinnostua ilmaisutaidosta työyhteisön ja asiakaspalvelujen kehittämässä. Tämän tyyppinen työ vastaa teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutusta. *Mies, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Ainakin opetustoimi pitää asiantuntijan vierailuista luokassa. Toiminnalliset menetelmät elävöittävät tuntikehystä ja aktivoivat ja motivoivat sekä oppilaita että opettajia. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Toivon, että teatterin opettaminen aletaan nähdä ammatillista koulutusta vaativana. Ettei parin viikonloppukurssin jälkeen enää pääse opettamaan!
- Taidekasvatuksen merkitys ja arvostus yhteiskunnallisesti nousee. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Draaman terapeuttilinen vaikutus on alettu ymmärtää ja toivon, että sitä tullaan hyödyntämään jatkossa enemmän. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Haluan olla optimisti ja toivon arvomaailman muuttamista tuloskeskeisyydestä kohti humanistisempia ”ei-mitattavia” arvoja... ja kohti sitä taidetta. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Suomen taidekenttä kaipaa monipuolisia ja kansainvälisesti kiinnostavia tekijöitä. Uuden tekijäpolven myötä performanssitaiteen kiinnostavuus ja arvo nousee. *Nainen, muu (performanssi)*
- Teen lasten ja nuorten kiertueteatteria. Se on tärkeää, vaikka julkista tunnustusta tulee harvoin. Jotakin vain uskon siihen, että lasten- ja nuortenteatterin tekijöitä tulee lisää, koulujen teatterikasvatus kehittyy jne. Pakko olla optimisti! *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Uskon työllistäväni itseni alalla. Ehkei taloudellista varmuutta, mutta työtilaisuuksia on. Ja niitä pystyy myös itse luomaan. *Mies, muu (nukketeatteri)*
- Sirkuskerhoja syntyy paljon ja alkaa varmasti tulla mahtavia artisteja kun harrastajamäärät lisääntyvät. *Nainen, muu (sirkus)*
- Toivon todella, että nukketeatterin arvostus Suomessa nousee ja sitä myötä tulee työtilaisuuksia

meille ammattilaisille. Sen verran kuin olen nyt tehnyt pieniä projekteja ilmaiseksi, niin olen huomannut, että ajatukset nukketeatterista meillä ammatti-

Tilanne huononee

- Yhteiskunta menossa taiteen suhteen perikatoon. *Nainen, muu (musiikkiteatteri)*
- Alalle koulutetaan liikaa! Kaikille ei selvää ammatikuvaa. Kriteerit oppilaitokseen valitsemiselle liian löysät. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Koko ajan valmistuu hirveä määrä ihmisiä teatterija tanssialalle. Osa heistä on päässyt opiskelemaan liian nuorina ja kokemattomina. Syntyy varmasti paljon lisää ryhmiä, jotka tekevät työtä ilmaiseksi. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Työpaikat jo täytetty. Jos keinoja luoda omia työkenttiä (yritystoiminta, hautomot jne.) ei ole, syntyy uusavuttomien valmistuneiden työtön joukko. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Pienten teatteriryhmien esityksistä ylitarjontaa. Mahdollisia työtilaisuuksia etsittävä enemmän soveltavan draaman osa-alueilta. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Julkinen rahoitus tuntuu olevan vähenemässä. *Mies, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Sirkuksen suosio saavuttanee jossain vaiheessa huippunsa, tutkinnon suorittaneiden määrä lisääntyy. *Nainen, muu (sirkus)*
- Oikeistolainen hallitus ei tarvitse taidetta. Olemme menossa erittäin huonoon suuntaan. Rikkaille suun-

Ei osaa sanoa

- Musiikkiteatterin uudet suunnat ovat Suomessa hakusessa...musikaali ei ole ainut ratkaisu. Poikkitaiteellisilla projekteilla soisi olevan näkyvämpi osa teatterin kentällä. *Nainen, muu (musiikkiteatteri)*
- Huonolta näyttää, mutta liikkeellä on liian taitavia ihmisiä että voisi povata täyttä katastrofia. *Mies, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Toivotaan, että noususuhdanne jatkuu, mutta varmuutta ei ole, sillä sirkus ei ole vielä vakiinnuttanut paikkaansa muiden esittävien taiteiden joukossa. *Nainen, muu (sirkus)*
- Huononee, sillä alalle koulutetaan enenevästi väkeä. Toisaalta taas voi parantua, sillä kiinnostuksen määrä kielii tarpeesta. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Seuraa varmasti koko yhteiskunnan taloudellista tilaa. Arvostus on nousussa, taloudelliset resurssit ei

laisilla ja tavallisilla kansalaisilla ovat täysin erilaiset. *Nainen, muu (nukketeatteri)*

- nattu taide saattaisi myydä jos sitä tekisivät konservatoriolaiset tai Sibelius-Akatemia. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Taidelaitokset näköjään ajetaan alas. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Uhkakuva on se, että taiteen ja taiteen ammattilaisten asema halutaan nujertaa, koska taide ei sovi kulutusyhteiskuntaan, jossa oleellista on tuotto. Mahdollisuuksia on, jos taidealan ihmiset eivät suostu mukisematta kohtaloonsa. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Alan ammattilaisia valmistuu lisää ja suurin osa asettuu ruuhka-Suomen alueelle. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Toivottavasti ei huonone. Mutta kunnat ovat kovin köyhiä tällä hetkellä ja teattereiden tukirahat ovat vaarassa (Kajaani...). *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Koulutettavien määrä liian suuri. Alani koulutusta tarjoavat oppilaitokset tuntuvat hylkäävän pioneirityön ja siirtyvän toteuttamaan yleistä, virheellistä, käsitystä koulutuksesta. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*

pysy perässä. Voi olla että meitä on liikaa? *Mies, teatteri-ilmaisun ohjaaja*

- Paljon on ainakin valmistumassa uusia, nuoria, innokkaita nukketeatterintekijöitä. *Nainen, muu (nukketeatteri)*
- On hieman pakko ajatella positiivisesti, että kyllä tilanne tästä paranee. Toisaalta ystäväni on toiminut alalla 10 vuotta. Siinä ajassa ei ole mikään muuttunut: työtunteja on vain vähennetty! *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Teatteria ja kulttuuria ylipäänsä tähän maahan mahtuu, eri asia on, saako sen tekemisestä tarvittavaa elantoa. *Mies, teatteri-ilmaisun ohjaaja* -Riippuu paljon myös siitä aiotaanko mm. näyttelijäopiskelijoiden määrää vähentää. Myös toimimattomia teatterilinjoja pitäisi lakkauttaa (tosin en ymmärrä miksi meidän toimivaa koulutusta ei jatkettu...?) *Nainen, muu (musiikkiteatteri)*

Vaikka alan työtilanne nähtiin yleisesti melko huonona ja sen paranemiseenkin uskoi vain joka neljäs, olivat teatterialan vastaajat oman henkilökohtaisen työtilanteensa suhteen optimistisempia. Avovastaukset, joissa vastaajat esittivät näkemyksiään tai kuvailivat omaa työtilannettaan, ryh-

miteltiin sen mukaan, oliko vastauksen (so. kuvatun työtilanteen) sävy myönteinen, kielteinen, neutraali vai sisälsikö se sekä myönteisiä että kielteisiä asioita. Vastaajista yli puolet kuvaili omaa työtilannettaan myönteisesti ja vain runsas kymmenesosa (teatteri-ilmaisun ohjaajista kuitenkin lähes joka viides) täysin kielteisesti. Enemmistö työtilannettaan myönteisesti kuvanneista toimii teatterialalla, joten positiivisten näkemysten syy ei ole jo tapahtunut siirtyminen muulle alalle. Hyvin usein vastaukset kuitenkin alkoivat sanoilla "uskon", "toivon" jne. joten optimistisuus ei aina näytä liittyvän nykyiseen työtilanteeseen, vaan tulevaan, esimerkiksi siihen, että vastaajat valmistuvat toisesta koulutuksesta.

Taulukko 73. Teatteri-ilmaisun ohjaajien näkemys omasta työtilanteestaan (kysymys no 43)

	Teatteri-ilmaisun ohjaajat %	Muut %	Kaikki %
Myönteinen	52	54	52
Kielteinen	18	..	15
Sekä – että	17	..	16
Neutraali	13	25	16
Yhteensä	100	100	100
Vastaajia (lkm)	62	24	86

Oma työtilanne myönteinen

- Hyvä tilanne. Palkkaus huomattavasti suomalaisten keskiansioiden yläpuolella, töitä varsinkin syksyisin niin paljon kuin jaksaa tehdä. Lomailla saa milloin haluaa. Ei valittamista. *Mies, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Luulen, että ilman palkkaa tehty työ alkaa tuottaa hedelmää ja tiedossa on kiinnostavaa palkkatyötä. Vain tekemällä voi saada jalansijaa uudella paikkakunnalla. Positiiviset mutta vaihtelevat näkymät. *Nainen, muu (musiikkiteatteri)*
- Itsestä on paljon kiinni. Täytyy olla aktiivinen ja jaksaa taistella ja täyttää apurahahakemuksia. Toivon, että tilanne helpottuu, kun on ollut muutaman vuoden työelämässä. *Nainen, muu (nukketeatteri)*
- Olen urani alussa, mikä on jännittävää. Freelancerin töiden epävarmuus ja epäsäännöllisyys huolettaa välillä. Toisaalta tuntuu, että Suomi on sen verran pieni, ettei kovin raakaa kilpailua ole. Saan kiinnityksen kaudelle 2005–2006, mikä tuntuu onnenpotkulta. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Uskon työllistyväni, olen ammattitaitoinen ja yhteistyökykyinen. Joudun luultavasti kuitenkin tekemään töitä, jotka eivät niin tarkasti omaa aluettani. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Maisterin papereita enemmän tulee vaikuttamaan se, että olen opiskellut teatterikorkeakoulussa, sillä on yhä ainutlaatuinen asema kentällä. Ammattikorkeakoulua ei arvosteta. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Kohtalainen. Luottamus omaan työllistymiseen on luja. Vuosi 2005 sovittu ennakkoon ja mahdollistaa siten siirtymisen kokopäiväiseen teatterityöhön. *Mies, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Olen hyvin onnellinen työpaikastani, sillä se on ainoita alani työpaikkoja, jossa noudatetaan työehtosopimuksia pilkulleen, eikä teetetä ylitöitä. Työsuhteeni on vieläpä vakainainen. *Nainen, muu (sirkus)*
- Toivon parasta eli että saisin omia ideoitani toteutettua ja rahoitettua niitä jatkossa esim. apurahoilla. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Nyt on jatkuva sopimus. Oli itsestä kiinni haluaako/hakeutuuko/pääseekö muualle ja myös se pysyykö työpaikka. *Mies, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Nyt hyvä. Mutta ei jatkune ikuisesti hyvänä. Muttei tarvitsekaan. En haluakaan ikuissitoutumista. Muillelekaan. Olen järkyttynyt laitosteattereiden hautakivisopimuksista. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Jag är rätt nöjd med min situation. Har fått göra spännande produktioner i fina ensembler på olika teatrar och grupper, men även framställt egna föreställningar. Har en del sångkeikkor och andra utmaningar, drar bland annat en dramaklubb. *Nainen, muu (musiikkiteatteri)*

- Uskon saavani töitä alalla. Olen aika sitkeä ja valmis tekemään monenlaisia töitä. Unelmana on näyttelijäntyö ja esiintyminen, toisaalta soveltava teatteri yhdistettynä aikaisempaan koulutukseeni. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Toivottavasti paranee aktiivisella ja laaja-alaisella työhaulla. *Mies, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Nyt olen muutaman vuoden turvassa virassa, sitten katselen eteenpäin. Uskon selviäväni, minulla on työkokemusta sekä kontaktit hienoon ja omatoimittaiseen esittävän taiteen ryhmään, tarkoitan että on joku henkinen koti. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Teen vielä jonkin aikaa opetushommia ja siinä sivussa teen palkatta teatterihommia. Pikkuhiljaa apurahoja hakemaan ja draamakoulutusprojektia pystyyn ja lastenteatteria kierättämään päiväkoteihin... hitaasti ja varmasti...*Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Uskon, että minulla on mahdollisuus saada apurahaa jatkossa, jos antaudun taiteelliselle työleni ja elää sillä jotenkuten ja välillä. Mietin jatkokoulutusmahdollisuuksia ja koulutusta myös muulta alalta. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Toivon, että sinnittelemällä pitkäjänteisesti kiinni tekemisessä alan joskus saada työstä toimeentuloni. *Mies, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Se on ok siihen verrattuna että olen juuri valmistunut. Oletan että saan enemmän töitä n. 1–2 vuoden kuluessa kun saan enemmän kontakteja mahdollisiin työnantajiiin. Luultavasti joudun tekemään opetustöitä, vaikka olen painottunut opinnoissani taiteen tekemiseen ohjaajana. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Tilanne vaikuttaa hyvältä, opiskelen uutta alaa ja ammattia. *Nainen, muu (sirkus)*
- Minulla on kiinnostus vuoteen 2006, teen samalla myös ohjausvierailuja ja opetuskeikkoja. Tällä hetkellä töitä on melkein liikaakin. Luulen että tulevaisuudessa jatkan X:ssä tai päädyn ohjaajaksi johonkin teatteriin. Tai freelanceriksi. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Uskon työnsaantimahdollisuuksien parantuvan nykyisen koulutuksen jälkeen. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Nyt tilanne vakaa. Ensi syksy avoin, mutta projektiluontoisesti jotain töitä varmasti tulee. *Mies, muu (nukketeatteri)*
- Töitä on paljon. Työ on haasteellista. Saan käyttäen paljon mielikuvitusta sekä luovuutta. Palkka on huono, mutta työ palkitsee tekijänsä (ainakin tässä tapauksessa). *Nainen, muu (sirkus)*
- Freelancerina työllistyminen oli mielenkiintoista mutta raskasta. Uskon, että yrityksen kautta tämä helpottuu. *Mies, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Kombinationen dramainstruktör + speciallärare kommer att bli ett starkt kort på arbetsmarknaden, tror jag. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Paranee, kun valmistun nykyisestä koulutuksestani. *Nainen, muu (nukketeatteri)*
- Med den breda utbildning som dramainstruktör har torde det vara lätt att få jobb ("Vi kan lite om allt"). Vissa jobbar som skådespelare andra som projektledare, kultursekreterare, utbildare, lärare mm. Ser bra ut. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Epävarma, mutta olen optimistinen sen suhteen, että kun en turhaan nirsoile, keikkoja riittää! Epävarmuuden kanssa on oppinut elämään. Uskon omaan ammattitaitooni. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*

Oma työtilanne kielteinen

- Kamala. Olen taitava, mutta niin marginaalisella alalla, että palkkatuloni ovat ihan satunnaisia ja pieniä. *Mies, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Suurin syy työttömyyteeni on halu keskittyä omaan taiteelliseen työhön (kirjoittamiseen). En identifioi teatteri-ilmaisun ohjaajaksi, eikä opetusala kiinnostaa, joten luultavasti minusta tulee virallisesti pitkäaikaistyötön. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Sirpalemaista, jaksoittaista, sitä leimaa epävarmuus ja jatkuva itsensä markkinoimisen tarve, projekti- ja produktiokohtaista, työnantajien haluttomuus vakinaistaa työsuhteita, kulttuurin tärkeys vs. valtion tuen vähyys. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Koska en halua opettaa teatteri-ilmaisua sitä tarjoavissa oppilaitoksissa, en usko että työtilanteeni helpottuu. Koen omat projektini antoisiksi, mutta rahoitusta niille ei kerta kaikkiaan ole. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Töitä on aivan liian vähän. Tällä koulutuksessa pitäisi olla jo mahdollisuus tienata vähintään normaalisti (yli 1000 €/kk), eikä joutua kitumaan köyhyysrajalla. Kun on ammatti, pitäisi olla myös sitä vastaavia työpaikkoja, eikä joutua olemaan pyhällä hengellä kulkeva pioneeri. Tilanne on rasittava ja hajottava. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Jatkuvalle veitsenterällä. Jos 2 vuoden kuluttua ei tapahdu sitä, mitä haluan, harkitsen ammatin vaihtoa. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Pelkään, että minulla tulee vanhempainvapaan jälkeen olemaan vaikeuksia työllistyä. Nykyään minun ikäiselläni pitää olla jo ura korkeimmillaan, joten aloittelevana tekijänä olen heikoilla. Opiskelu ei enää kiinnosta, mutta jos tilanne näyttää siltä että jään työttömäksi tai saan vain satunnaisesti työtä, olen luultavasti pakotettu takaisin koulun penkille. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Surkea! Itsepäisyyteni ja elämänuskoni ovat 26-vuotiaana romahtamassa. Ei kannata tehdä mitään: ei voi hankkia perhettä, eikä suunnitella elämäänsä minkään varaan. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Koen tilanteen Kelan kanssa erittäin ongelmalliseksi. Koska saan työmarkkinatukea, en saisi lainkaan tehdä taidetta (vuokrata työhuonetta jne.) kuitenkaan vastavalmistuneena taiteilijana minulla ei ole realistisia mahdollisuuksia vielä elättää itseäni taiteen tekemisellä. Rahoittaakseni elämisen + taiteel-

lisen työni minun on etsittävä muita töitä. *Nainen, muu (performanssi)*

- Taidan vaihtaa alaa tai ainakin painopiste muuttuu paremman toimeentulon antavaan työhön, jos se on enää mahdollista. *Mies, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Haluaisin tulevaisuudessa tehdä koulutustani vastaavaa työtä edes jonkin verran, niin että saan siitä

myös rahaa. Neljän vuoden koulutuksen jälkeen on harmi, jos nukketeatteeria tekee vain pienessä määrin ja ilmaiseksi. Toivon saavani myös ammattitaitoisia yhteistyökumppaneita. Minulla ei ole kiinnostusta lähteä ulkomaille. *Nainen, muu (nukketeatteeri)*

Vastauksessa sekä myönteisiä että kielteisiä asioita

- Työtä riittää niin paljon kuin jaksaa tehdä, mutta alaan liittyy paljon ”muuta säätämistä”, joka syö jaksamista. *Nainen, muu (sirkus)*
- Välillä töitä liikaakin; tosin esim. museodraamojen suunnittelussa ei työnantaja ymmärrä juuri suunnitteluun ja käsikirjoittamiseen kuluvaan aikaa. Esim. koko kesän miettii ja pyörittää ajatuksia, mutta rahaa maksetaan parista viikosta... *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Vaihtelee. Jos vakituista työtä on, se on laadultaan useimmin epäluovaa ja byrokraattista (opettaminen oppilaitoksissa). Osuuskuntatyössä olisi mahdollisuus suurempaan luovuuteen, mutta kaikki aika ja energia menee apurahojen hakemiseen. Olen varautunut siihen, että työt voi loppua kokonaan ja SOL-siivouksen harjanvarsi odottaa... *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Varmistaakseen toimeentulonsa pitää tulevia töitä ”hoidella” koko ajan lisää, jos jokin työ ei toteudukaan, ei jää tyhjän päälle. Tämän seurauksena voi töitä kertyä ajoittain kamalan paljon ja väliin jää siten palkattomia lomajaksoja (joulu, kesä). *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Työpaikkani on epävarma, mutta itse luotan ammattitaitooni. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Minulla on paljon kontakteja, ensi vuonna työtilanne on hyvä. Joistakin töistä saa jopa ihan hyvää palkkaa. Pitäisi keksiä joku keino millä saisi edes minimitoimeentulon aikaiseksi. Paljon töitä, vähän rahaa. Vaikea suunnitella mitään. Toisaalta työ on antoisaa ja taiteellisesti haastavaa. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Määräaikaisuus iso epävarmuustekijä (olen ollut päätoiminen 2 vuotta eikä vakinaistamista näy). Jos opetustyö ei vaatisi niin paljon aikaa, tekisin enemmän taiteellista työtä. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Helmikuussa jään osa-aikaiseksi, huolestuttaa, saanko tarpeeksi oman alan freelancerkeikkoja. Tosin uskon löytäväni aina jotain työtä, vaikei se vastaiskaan koulutustani. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Määräaikaisen työsuhteen päätyttyä toimin todennäköisesti freelancetaiteilijana, jolloin työttömyysjaksotkin mahdollisesti lisääntyvät. *Nainen, muu (sirkus)*
- Saan kyllä töitä kun jaksan polttaa kynttilää molemmista päistä. Välillä jaksan, välillä en. Uskon olevani niitä, jotka työllistyvät, toivoisin sen kuitenkin olevan helpompaa ja että palkoista ei tarvitsisi tapella joka kerta. Ja että työn määrä ja palkka olisivat tasapainossa. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Huono se on, mutta elän ja työskentelen vain sellaisilla tavoilla joihin uskon ja se on palkitsevaa. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Uskon, että teatteri-ilmaisun ohjaajilla olisi kysyntää. Ongelma on kai siinä, kuka maksaa palkan. Nyt mulla on 2 teatteriryhmää, joita ohjaan ilman palkkaa pitääkseni ammattitaitoani yllä. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Jos jaksan yrittää joka suuntaan niin hyvä – jos nyrjäytän nilkkani niin kaikki romahtaa. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Tilanne helpottuu, jos saan apurahaa seuraavalle projektilleni. *Nainen, muu (musiikkiteatteri)*

Neutraali

- Aktiivinen ihminen tekee työtä. Liika hienous ei helpota työnsaantia – asenne on tärkeä. *Nainen, muu (musiikkiteatteri)*
- Linkittyminen olisi tärkeää... Mutta miten muuten kuin ”kapakissa”? Ns. omien juttujen tekeminen tuntuisi tärkeältä. Samalla on iso tarve saada hyvää ja arvostettua (palkka)työtä olemassa olevista foorumeista. *Nainen, muu (musiikkiteatteri)*
- Haluaisin kulkea monia polkuja: tehdä pienimuotoisia esityksiä marginaalissa, tehdä laitoksissa mielenkiintoisista aiheista esityksiä (muodoltaan perinteisiäkin), opettaa äänenkäyttöä. Ulkomailla opiskelu ja vaikutteet musiikkiteatterin tekemisessä olisivat nyt todella tärkeitä. samoin linkittyminen uusien musiikkiteatteria tekevien ihmisten kanssa. *Nainen, muu (musiikkiteatteri)*
- Pätkätyöläisen arkea. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Todennäköisesti päädyn opetustöihin. Olen myös ajatellut kirjoittaa kritiikkiä tms. juttuja. *Nainen, muu (performanssi)*
- Työn saaminen on paljon kiinni omasta aktiivisesta töiden hakemisesta ja omien projektien toteuttamisesta. Luulen, että vähemmän työtilaisuuksia tarjotaan työnantajien puolelta. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Toivoisin, että minulla olisi jossain vaiheessa taloudellinen mahdollisuus siirtyä kouluttajaksi. Freelancer, oma yritys tms. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Työskentelen todennäköisesti pääsääntöisesti muissa töissä. Ehkä satunnaisesti myös teatterissa. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*

- Tuleva työllistymiseni jännittää minua. Suuntautumiseni on halutuille aloille eli elokuvanäyttelemiseen, käsikirjoittamiseen ja ohjaamiseen. Kaikki on vielä auki. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
- Itse en tiedä miten pitkälle haluan jatkaa alalla. Olen löytänyt myös muita alueita, jotka koen tärkeiksi. Uskon kuitenkin, että mikäli haluan jatkaa ja mikäli tarkoitettu on niin, että tulen kyllä löytämään töitä. *Nainen, muu (mukketateatteri)*
- Tällä hetkellä, kun lapseni on ihan pieni, en haluaisikaan tehdä kokopäiväisesti töitä. Freelancerina toimimisessa huolettaa se, riittääkö keikkatöiden tuoma toimeentulo. *Nainen, muu (musiikkiteatteri)*
- En satsning borde göras på utvecklandet av drama som metod inom olika områden: i konstfostran, som integrerat skolämne, som del i vårdarbete osv. *Mies, teatteri-ilmaisun ohjaaja*

Apurahat

Apurahat näyttävät olevan huomattavan tärkeitä teatterialan ammattikorkeakoulutetuille, sillä lähes 70 prosenttia heistä on hakenut apurahaa taiteelliseen työskentelyynsä. Yli puolet on saanut apurahan (77 % apurahaa hakeneista). (Taulukko 74.) Niistäkin vastaajista, jotka ilmoittivat, etteivät olleet hakeneet apurahaa, muutama kertoi olleensa mukana apurahaa hakeneessa työryhmässä. Apurahan saaneiden osuus on suurempi kuin koko alan taiteilijakunnalla ja apurahan merkitys selvästi korostuu enemmän kuin muilla teatterialan ammattiryhmillä⁴⁰. Vastaajien painottuminen freelancetyöhön näkyy selvästi tässä tuloksessa.

Yleisimmin teatterialan vastaajat olivat hakeneet apurahaa valtiolta tai säätiöltä. Valtion apurahaa oli hakenut koko vastaajajoukosta 44 prosenttia. Apurahaa saaneista kolmannes oli saanut valtion apurahan. Tässäkin suhteessa teatterialan vastaajat eroavat esimerkiksi tanssin ja musiikin koulutetuista, jotka eivät juuri olleet hakeneet valtion apurahoja⁴¹.

Taulukko 74. Teatterialan vastaajien apurahat (kysymys no 31)

	Teatteri-ilmaisun ohjaajat %	Muut %	Kaikki %
On hakenut apurahaa	66	77	69
On saanut apurahan	52	54	53
Vastaajia (lkm)	67	26	93

Ne, jotka eivät ole koskaan hakeneet apurahaa, kertoivat useimmiten syiksi sen, ettei ole ollut tarvetta tai sopivia projekteja.

40 Rensujeff 2003: 56. Kaikista näyttämötaiteilijoista 19 prosenttia oli saanut apurahan vuonna 2000.

41 Ks. tämän julkaisun sivu 52 sekä Karhunen 2005: 61.

Miksi et ole hakenut apurahaa?

- Ei tarpeeksi kiinnostavia projekteja eikä tarpeeksi halua. *Nainen, muu (nukketeatteri)*
 - En ole ehtinyt ja osannut hakea ja löytänyt saumaa miksi, mihin hakisin. Nyt idea jota toivottavasti jatkossa kannustetaan apurahalla. Toivottavasti osaan hakea! Tätä koulutukseen lisää. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
 - Valmistuin alle vuosi sitten ja olen sen jälkeen toiminut työsuhteissa. En ole hakenut henkilökohtaista apurahaa. *Nainen, muu (sirkus)*
 - En ole vielä ehtinyt, tarkoitus hakea ensi vuoden puolella. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
 - En tiedä mistä ja miten hakemus pitäisi laatia, jotta apurahan myös saisi. *Nainen, muu (musiikkiteatteri)*
 - Haluan tehdä töitä myös muille. En haaveile pelkäämistä vapaudesta, en kaipaa sellaista. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
 - Har ej behövt personliga, har alltid jobbat för lön. *Mies, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
 - Uskon että säätiöt ovat valheellisia ja jakavat rahaa vain tuttujen kesken. *Nainen, teatteri-ilmaisun ohjaaja*
-

Teatterialan ammattikorkeakoulutuksesta on valmistunut vuosina 1999–2004 noin 150 henkilöä, joista tähän kyselyyn osallistui 100. Suurin osa valmistuneista on teatteri-ilmaisun ohjaajia. Vuosittain teatterialan tutkinnon eri koulutusasteilla (Teatterikorkeakoulu mukaan lukien) suorittaa arviolta 80–90 henkilöä. Suurin osa valmistuvista on näyttelijöitä ja teatteri-ilmaisun ohjaajia.

Teatterialan ammattikorkeakoulutuksen saaneista enemmistö on työelämässä koulutustaan vastaavalla alalla. Kuitenkin noin viidennes ilmoitti olevansa kyselyhetkellä työtön joko koko- tai osa-aikaisesti, näistä lähes kaikki olivat teatteri-ilmaisun ohjaajia. Työttömyysaste on kiistämättä korkea, mutta ei kuitenkaan korkeampi kuin koko näyttämötaiteilijakunnalla. Rensujeffin tutkimuksen mukaan vuonna 2000 näyttämötaiteilijoista (ml. kaikki taiteelliset ammattiryhmät) oli työttömänä 23 prosenttia⁴². Työministeriön tilastotietojen mukaan vuoden 2004 lokakuussa oli työttömänä työnhakijana kaikkiaan runsaat 500 näyttämötaiteilijaa, joista noin puolet näyttelijöitä⁴³. Kun alan järjestöissä oli jäseniä samaan aikaan noin 2000⁴⁴, on arvioitu työttömyysaste edelleen 23 prosenttia. Teatterikorkeakoulusta valmistuneiden näyttelijöiden työttömyys oli Tilastokeskuksen sijoittumispalvelun tietojen mukaan hieman alhaisempi kuin tässä raportissa tutkimuksen kohteena olevien teatteri-ilmaisun ohjaajien (17 %)⁴⁵.

Teatterialan vastaajat työskentelevät pääosin työsuhteessa (määräaikaisessa) ja freelancereina. Vaikka osuuskuntayrittämisen määrä näyttäisi olevan kasvamassa, puhutaan kuitenkin vielä pienistä määristä. Vastaajista joka kymmenes työllisti itsensä osuuskuntatoiminnalla.

Työttömyyden lisäksi keskeinen ongelma alalla on se, ettei työ takaa riittävää toimeentuloa. Tämän mainitsi ongelmaksi lähes puolet vastaajista. Toimeentulo-ongelmat ovat yhteydessä sekä työn osa- ja määräaikaisuuteen, että huonoon palkkaukseen. Eräs vastaaja kirjoitti: ”*Olen innoissani kahden viikon sijaisuudesta, koska se on enemmän mihin olen tottunut. Suostun pätkätöihin iloisena enkä kaipaa työterveyspalveluja + lomiam kun niitä ei ole koskaan ollut. Onko se hienoa, sitä en tiedä.*” Kiinnostus alaa kohtaan ja sitoutuminen työhön tuntuu olevan niin voimakasta, etteivät nuoret ammatillaiset aina kysele työehtojen perään.

42 Rensujeff 2003:35.

43 Työministeriö, tilastot 2005.

44 Karttunen 2004: 32.

45 Tilastokeskus, sijoittumispalvelu 2005.

Oppilaitosten erilainen suuntautuminen näyttää vaikuttavan jossain määrin siihen, mihin teatterialan ammattikorkeakoulutetut työllistyvät. Esittäjyyteen painottuneen tutkinnon suorittaneista moni työskentelee näyttelijänä tai ohjaajana, kun taas soveltavaa draamaa opiskelleet työllistyvät edellisiä useammin esimerkiksi nuorisotoimen, museoiden ja harrastajien parissa. Koulutusta vastaava (teatteri)ala onkin tässä raportissa ymmärretty laajasti. Ratkaisevaa ei ole se, onko työnantaja teatterialalla, vaan se missä tehtävissä vastaajat työskentelevät. Näin ollen koulutusta vastaavaksi teatterialaksi on katsottu myös se, jos henkilö työllistyy vaikkapa nuorisotoimen draamatyöpajassa.

Siitä huolimatta, että vastaajien enemmistö (59 %) arvioi teatterialan yleisen työllisyystilanteen huonoksi, oma työtilanne nähdään positiivisempana. Yli puolet vastaajista kuvaa omaa työtilannettaan myönteisenä ja täysin kielteisesti siitä kertoo ainoastaan runsas kymmenesosa. Usein myönteinen asenne perustuu toiveikkuuteen sekä ajatukseen, että työllistyminen on ”itsestä kiinni”. Freelancerin työn epävarmuus huolestuttaa, mutta toisaalta sen nähdään myös antavan mahdollisuuksia.

Alan vastaajat ovat suhteellisen tyytyväisiä saamaansa koulutukseen, mutta kritiikkiä esitettiin – kuten muillakin taidealoilla – erityisesti koulutukseen sisältyvän työmarkkinatietouden ja -kontaktien vähäisyydestä. Lisäksi tällä alalla näyttäisi ongelmana olevan myös arvostuksen puute suhteessa Teatterikorkeakoulussa opiskelleisiin sekä se, että ammattinimike on mahdollisille työnantajille – ja joissakin tapauksissa myös vastaajille itselleen – epäselvä. Teatterialan ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden mielestä alan koulutuksen kehittämisessä keskeinen tehtävä on työelämäkontaktien lisääminen sekä koulutuksen määrän uudelleenarviointi. Uudelleenarvioinnilla useimmat vastaajat tarkoittivat koulutettavien määrän vähentämistä. Tilastoja tarkasteltaessa (ks. esim. sivu 16) näyttääkin siltä, että koulutettavien määrä on kääntymässä lievään laskuun.

Teatterialan ammattikorkeakoulutetut ovat hakeneet apurahoja usein ja heistä myös osa työskenteli kyselyhetkellä apurahan turvin. Apuraha saaneiden osuus on ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden keskuudessa myös suurempi kuin koko alan taiteilijakunnalla. Niin ikään verrattuna muiden taitealojen ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneisiin, apuraha hakeneiden ja saaneiden osuus on suuri⁴⁶.

Teatteri-ilmaisun ohjaajat ovat nuori ammattikunta, eikä heidän sijoitumistaan ja tilannettaan ole aikaisemmin tutkittu. Ammatillaiset ovat olleet kentällä pääsääntöisesti alle kymmenen vuotta, joten on vielä aikaista arvioida, millaisen paikan he teatterin kentällä saavat. Suhteellisen korkea työttömyysprosentti viittaa siihen, ettei ammattikunta ole vielä vakiinnuttanut asemaansa, eikä kysyntä ole lisääntynyt samassa määrin kuin työmarkkinoille tulevien ammattilaisten määrä. Näistä vastauksista käy myös selvästi ilmi, että nimike ei kuvaa täysin tulevan työn sisältöä ja että osaa-

46 Ks. esim. Karhunen 2004: 50, Karhunen 2005: 62 sekä tämän julkaisun sivu 52.

minen voi olla hyvinkin eri tavoin painottunutta riippuen siitä, missä vastaajat ovat opiskelleet.

Melko paljon toiveita on asetettu soveltavan draaman käytön lisääntymiselle niin yritysmaailmassa, koulutuksessa kuin sosiaali- ja terveystalouden alalla. Vastaajista osa olikin työllistynyt tämältyyppisissä tehtävissä ja osa toivoi tulevaisuudessa työllistyvänsä soveltavan taiteen alalla. Ns. uudenlaisia työtehtäviä – esimerkiksi draamakouluttajana, ilmaisutaidon opettajana, esitystaidon konsulttina jne. oli noin puolella teatteri-ilmaisun ohjaajista (55 %).

Teatterialan koulutettujen työtehtävien laajentamisen osalta ongelmana ei niinkään ole se, etteikö soveltavaa draamaa tai yhteisöteatteria kohtaan olisi kiinnostusta vaan se, ollaanko tällaisesta työstä valmiita maksamaan. Moni kyselyn vastaaja totesi, että työtä kyllä olisi, mutta sitä pitäisi tehdä ilmaiseksi tai erittäin alipalkattuna. Esimerkiksi eräs teatteri-ilmaisun ohjaaja kirjoitti: *”Mielestäni tarvetta esim. soveltavien teatterimenetelmien osaajille olisi paljonkin, mutta valmiita työpaikkoja ei ole, ne pitää itse osata markkinoida. Alaamme ei myöskään tunneta, niin että eri työyhteisöt osaisivat kysyä palveluitamme.”* Kun eri taidealojen työllisyyden tulevaisuuden osalta on nähty positiivisena visiona taiteen soveltava käyttö, ei ole välttämättä otettu huomioon sitä, ettei taiteen soveltavan käytön lisääntyminen sinänsä tuo työllisyyttä ja rahaa taiteen kentälle. Pikemminkin se näyttäisi edellyttävän rahoituksen lisääntymistä ja uudenlaisia rahoituskanavia.

Lähteet

- Jännes, L. 1998. *Tanssiko muka työtä? Selvitys tanssitaiteilijoiden työllistymiseen vaikuttavista rakenteellisista tekijöistä*. Teatterikorkeakoulu. Helsinki.
- Karhunen, P. 1993. *Näyttämötaiteilija Suomessa. Tutkimus asemasta ja toimeentulosta 1980–90-luvun vaihteessa*. Taiteen keskustoimikunnan julkaisuja no 17. Painatuskeskus. Helsinki.
- Karhunen, P. 2004. *Kuvan ja median koulutuksesta työelämään. Kyselytutkimus ammatillisen tutkinnon suorittaneista*. Tilastotietoa taiteesta nro 33. Taiteen keskustoimikunta. Helsinki.
- Karhunen, P. 2005. *Musiikin koulutuksesta työelämään. Kyselytutkimus toisen asteen ja ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista*. Tilastotietoa taiteesta nro 35. Taiteen keskustoimikunta. Helsinki.
- Karhunen, P. – Niininen, M. 2003. *Taidealan ammattikoulutus -esiselvitys*. Työpapereita n:o 41. Taiteen keskustoimikunta. Helsinki.
- Karhunen, P. – Smolander, A. 1995. *Tanssitaiteilija lähikuvassa. Tutkimus asemasta ja toimeentulosta 1990-luvun vaihteessa*. Taiteen keskustoimikunta. Helsinki.
- Karttunen, S. 2004. *Taiteilijoiden lukumäärän kehitys 1950-luvulta 2000-luvulle – kasvaako työvoima työllisyyttä nopeammin? Teoksessa: Arpo, R. (toim.). Taiteilija Suomessa. Taiteellisen työn muuttuvat edellytykset*. Taiteen keskustoimikunnan julkaisuja n:o 28. Helsinki. Taiteen keskustoimikunta.
- Katajisto, J. 2005. *Koulutustarpeiden ennakointi. Musiikkialan sekä teatteri- ja tanssialan koulutustarjonta*. Alustus musiikki-, teatteri- ja tanssialan koulutustoimikunnassa 25.1.2005. Julkaisematon.
- Koulutus. Education in Finland* 1991. Koulutus ja tutkimus 1991:11. Tilastokeskus. Helsinki.
- Lakso, S. 2005. *Kutsumuksen hinta. STTL:n jäsentutkimus 2004*. Suomen Tanssitaiteilijain Liitto. Helsinki.
- Liitos 5/2005*. Tanssitaiteilija soveltavan taiteen palveluksessa. Suomen Tanssitaiteilijain Liiton jäsenlehti. Helsinki.
- Musiikki-, teatteri- ja tanssialan koulutustoimikunnan tanssijaosto 21.10.2005. *Tanssi ammatiksi? Raportti tutkintoon johtavasta tanssialan koulutuksesta*. Julkaisematon.
- Tanssin tila ja tulevaisuus. Tanssitaidepoliittisen työryhmän muistio*. Opetusministeriön työryhmien muistioita 24:1999. Helsinki.
- Rensujeff, K. 2003. *Taiteilijan asema. Raportti työstä ja tulonmuodostuksesta eri taiteenaloilla*. Taiteen keskustoimikunnan julkaisuja n:o 27. Helsinki. Taiteen keskustoimikunta.
- Repo, R. 1989. *Tanssien tulevaisuuteen. Tutkimus suomalaisen tanssitaiteen legitimaatiosta ja tanssin koulutusjärjestelmän vakiintumisesta*. Taiteen keskustoimikunnan julkaisuja nro 6. Valtion painatuskeskus. Helsinki.
- Koskela, S. – Rekola S. 2003. *Askel tulevaisuuteen. Tanssin vapaan kentän kehittämishankkeen loppuraportti*. Tanssin tiedotuskeskus. Helsinki.
- Opetushallitus 2005. *Opetus- ja kulttuuritoimen rahoitusjärjestelmän raportit*. <http://www.vos.uta.fi/rap>
- Opetusministeriö 1990. *Viestintäkulttuurialan ammatillisen koulutuksen opetussuunnitelmaorganisaation mietintö*. Komiteamietintö 1990:23. Valtion painatuskeskus. Helsinki.
- Tilastokeskus 2005. *Sijoittumispalvelu*. www.stat.fi/tup/sijoittumispalvelu/.

Paula Karhunen

Finnish dance and theatre graduates on the labour market

*Survey on graduates from secondary
and polytechnic level education*

English summary

Background and data

The study is a part of the project "Artists' professional training", which has been carried out at the Research Unit of the Arts Council of Finland since 2002. The objective of the project is to produce an overall picture of the effects and structure of artists' professional training and the changes which have taken place in this field of education over the past decades.

This publication reports the findings of a survey focusing on graduates from secondary and polytechnic level education in the fields of dance and theatre (graduation years 1999–2004). The survey, carried out at the turn of the year 2004/2005, examined the occupational and labour market structure of dancers, dance educators and drama instructors¹ after graduation.

The survey is a part of a series of identical surveys which have focused on the graduates of fine arts, audiovisual media and music².

1 Drama instructor is a rather new occupation in Finnish theatre life. Training of drama instructors started at the beginning of the 1990s at the polytechnic level. The degree programme is specialised e.g. in applied drama and community theatre. The objective is, among others, to connect theatre methods with projects in social and health care and education.

2 Publications: Karhunen 2004 and Karhunen 2005.

The data was collected through a mail questionnaire sent to those who have taken a degree in dance and theatre at the secondary or polytechnic level. Information about the graduates' name, date of birth, and the graduation year was collected from educational institutions. In dance, nowadays nine institutions provide professional degree-based training. In theatre, the number of educational institutions is six.

A total of five training institutions in dance and three in theatre provided a list of their graduates. Of these institutions, two were secondary level vocational institutions and five were polytechnics.³ After updating the addresses, a total of 162 dance professionals and 145 theatre professionals received the questionnaire. The response rate in dance was 71 per cent and in theatre 69 per cent. No marked bias was found between the original populations and the respondents.

Main findings

Characteristics of respondents

Dance

The respondents in the field of dance form a group of 115 persons who represent occupational groups of performing dancers (both classical and contemporary dance) and dance educators. Some of the respondents (10%) have completed vocational adult education, i.e. have been working in the field and have only updated their qualification.

The majority of the dance respondents are women. The proportion of men is only 15 per cent and most of them are ballet dancers. The average age of all dance respondents is 26 years. Dancers are younger (25 years) than dance educators (28 years). Ballet dancers in particular usually graduate in their early twenties (average age 22 years).

Over 40 per cent of the dance respondents live in the metropolitan area. Among dancers the proportion of metropolitan area residents is even higher due to regional concentration of employment possibilities. (Table 1.)⁴

Theatre

Theatre respondents consist of a group of 100 persons who were formally enrolled in the drama instructor programme, but some of whom specialised in music theatre, puppet theatre, circus or performance. Their answers

3 Some training institutions were excluded from the study because they did not as yet have graduates.

4 Symbols in tables: – No cases

.. Information not available or will not be shown due to small number (<5) of cases

are analysed separately (group "other") since their working profile differs considerably from that of the actual drama instructors.

The share of men among theatre respondents is also very low (15%). The average age of theatre respondents is 30 years. Almost half of the graduates in the theatre field live in the metropolitan area. (Table 1.)

Table 1. Characteristics of respondents

	Dance %		Theatre %
Dancers	47	Drama instructors	73
<i>Classic ballet</i>	23	Others	27
<i>Contemporary dance</i>	24		
Dance educators	53		
Women	85	Women	85
Men	15	Men	15
Secondary level degree	62	Secondary level degree	–
Polytechnic degree	38	Polytechnic degree	100
Swedish-speaking	2	Swedish-speaking	5
Metropolitan area	44	Metropolitan area	47
<i>N</i>	115	<i>N</i>	100

Labour market situation of respondents

The labour market situation of the respondents was clarified by asking about, for example, their current employment status and jobs, working history, unemployment periods and main income sources.

The employment situation of dance graduates is strongly dependent on the occupational group. The proportion of employees, unemployed persons and entrepreneurs varies according to occupation (dancers, dance educators). According to these results, over 80 per cent of dance educators work as employees; among dancers the share of employees is also high (65 %) ⁵. In addition, genre has an effect on the situation of dancers, since ballet dancers and contemporary dancers have completely different labour markets. The proportion of employees among dancers is raised by the ballet dancers, who are almost without exception employees (73%). Among contemporary dancers the proportion of employees is 57 per cent.

⁵ The labour market status of respondents – and artists in general – is not exclusionary. Persons can at the same time have several different statuses.

The share of unemployed dance graduates was 10 per cent, but as Table 2 shows, there are only a few unemployed persons among dance educators. Moreover, the proportion of unemployed might be somewhat misleading since all unemployed dancers are actually contemporary dancers. Thus, the accurate proportion of unemployment is as high as 36 per cent.

The situation of theatre respondents is characterised by multiple job-holding and a high share of freelancers. However, the proportion of employees is also relatively high among theatre graduates (68%). The rate of unemployment among graduates in theatre is about one fifth for all respondents in the field. Unemployment is, however, higher in the group of drama instructors, of which 25 per cent were unemployed when the survey was conducted. In many cases, however, unemployment is "part-time", i.e., the periods of work and unemployment may vary even weekly.

*Table 2. Labour market status of respondents**

	Dance			Theatre		
	Dancers %	Dance educators %	Dance total %	Drama instructors %	Other %	Theatre total %
Employee	65	84	75	68	67	68
<i>Artistic work</i>	41	26	33	36	41	37
<i>Teaching</i>	30	75	54	47	37	44
<i>Other</i>	11	8	10	29	..	25
Freelancer	33	36	35	52	41	49
<i>Artistic work</i>	33	25	29	40	41	39
<i>Teaching</i>	15	18	17	16	–	12
<i>Other</i>	7	–	5
Student	24	28	26	18	33	22
Unemployed (partly/ total)**	19/36	..	10	25	..	21
Entrepreneur	..	11	7	15	..	11
On grant	9	..	6	15	–	11
Other***	12	..	10
<i>N</i>	54/28	61	115	73	27	

* The sum does not add up to 100% since the respondents have chosen many alternatives.

** The latter number in the "dancers" column refers to contemporary dancers.

*** Maternity leave, army, etc.

A majority of respondents in both fields work in jobs corresponding with their training, namely as performing artists or educators, or in some other art-related work. Teaching is a main income source for the majority of dance respondents (55%) and about one fourth receive their main income

from work as a performing artist. However, the proportion is clearly higher among dancers (45%). Quite many (35%) of the dance respondents receive income from other sources than work, that is, from social benefits and student grants. (Table 3.)

In theatre, work as performing artists and teachers has almost same proportion among respondents. Well over one fifth of the respondents work outside the theatre field. The share of income from other sources than work is relatively high also among theatre graduates.

*Table 3. Main income sources of respondents**

	Dance			Theatre		
	Dancers %	Dance educators %	Dance total %	Drama instructors %	Other %	Theatre total %
Work as a performing artist	45	10	27	36	44	38
Work as a teacher	30	78	55	35	..	30
Work related to own art field	11	..	6	19	..	16
Other work	17	9	13	22	..	20
Other income sources**	49	22	35	38	48	40
<i>N</i>	53	58	111	73	26	99

* The sum does not add up to 100% since the respondents have chosen many alternatives.

** Study grant, parental allowance, unemployment benefits, etc.

The main employers of dance professionals are dance schools (36%), theatres and the opera (33%), and artist training institutions (22%). Almost half (49%) of dance educators reported that their main employers are dance schools. Among dancers, jobs are generally in art institutions such as the opera and theatres (48%).

The major employers of the theatre respondents are theatres (34%) and theatre groups (31%). They often mentioned freelance work (30%), which means that they create their own jobs. The "new" working opportunities, such as museum drama and community were reported by half of the theatre respondents.

Concerning the means of recruitment, the data confirms the well-known fact that the most common way of getting a job in the arts is through one's personal contacts and network. Official means of employment (such as employment offices) are insignificant in this respect. (Table 4.)

*Table 4. Means of getting one's present job**

	Dance %	Theatre %
Personal contacts	47	56
Employers' initiative	43	42
Own initiative	40	41
Advertisement in newspaper/internet	9	19
Self-employed	14	23
Other means	11	12
Employment office
<i>N</i>	106	86

* The sum does not add up to 100% since the respondents have chosen many alternatives.

Besides unemployment at the time of the survey, the questionnaire included questions concerning respondents' unemployment history after graduation. Since the data deals with the graduation years 1999–2004, it is clear that both the unemployment and employment histories of the respondents are rather short. However, the share of those who had experienced unemployment at some point of their career was 66 per cent in dance and 71 per cent in theatre. (Table 5.)

The total duration of unemployment⁶ had usually been less than six months (theatre 69%, dance 63%).

Table 5. Respondents' unemployment after graduation

	Dance			Theatre		
	Dancers %	Dance educators %	Dance total %	Drama instructors %	Other %	Theatre total %
No unemployment periods	36	32	34	33	19	29
Incidental periods	16	9	12	14	31	18
During the summer season	..	35	22	7	–	6
One unemployment period	16	9	13	16	35	21
Two unemployment periods	12	..	7	10	..	8
Three or more unemployment periods	12	12	12	20	..	18
Total	100	100	100	100	100	100
<i>N</i>	50	57	107	73	26	99

⁶ Respondents' own estimation of the total duration of their unemployment after graduation.

Opinions about training

The opinions about the content of training were mapped out through questions dealing with expectations concerning training, merits and deficiencies in training, as well as respondents' ideas about the development of professional training in this field.

Respondents in both fields had mostly expected practical skills from their training. Also, the versatility of studies was emphasised in their answers. The majority of graduates in both fields were rather satisfied with the correspondence between the training and their expectations. Thirty-seven per cent of the dance respondents considered their training as completely corresponding to their expectations. In theatre, the share of those was 24 per cent. In both fields, only a few stated that there was no correspondence at all. (Table 6.)

Table 6. Correspondence between expectations and training

	Dance %	Theatre %
Training corresponded to expectations	37	24
Training mostly corresponded to expectations	47	50
Training partly corresponded to expectations	15	24
Training did not correspond to expectations at all
Total	100	100
<i>N</i>	115	100

Besides the correspondence with expectations, the connection between the training and present job was also examined. The results showed that the majority of respondents in both fields were of the opinion that their present job entirely or at least partly corresponded with their training. Respondents in the field of dance seemed to be slightly more satisfied than those in the theatre. In both groups, only a few respondents stated that there was no correspondence at all between their present job and their training.

Table 7. Correspondence between present job and training

	Dance			Theatre		
	Dancers %	Dance educators %	Dance total %	Drama instructors %	Other %	Theatre total %
Corresponds entirely	33	57	47	21	36	25
Corresponds partly	56	39	47	71	55	67
No correspondence at all
Can not say	..	–
Total	100	100	100	100	100	100
<i>N</i>	45	56	101	66	22	88

In general, the respondents felt rather positive about their training, although some criticism was also expressed. The criticism dealt mainly with two issues: insufficiency of information on and contacts with the labour market. However, the proportion of those who considered their training as entirely useless was very low in both fields. In fact, the majority of the respondents stated that their training and degree have been particularly useful as a means to employment. The share of these respondents was 51 per cent in dance and 62 per cent in theatre.

Conclusions

Dance

The professional training in dance has increased in number and widened in scope during the past fifteen years. Today, about 30–40 persons graduate from different levels of dance education annually. Not all of them enter the labour market immediately, but instead continue their studies. About half of the dance graduates are dance educators. Thus, the number of new performing dancers is annually about 15–20. Although the number of graduates in this field is small, it seems that also the working opportunities for performing dancers are few. In classic ballet, the only employer in the whole country is the Finnish National Ballet, and in contemporary dance the work is mostly freelance work with the exception of a few free dance theatres that employ dancers on temporary contracts. Thus, the situation of dance graduates is strongly dependent on occupation and genre.

Because of the freelance nature of the contemporary dance labour market, the situation of this group proved to be more problematic than that of the others. Work is intermittent by nature, the unemployment rate is high and the income level is low. The unemployment rate of contemporary

dancers was 36 per cent, which is about the same proportion as earlier studies have documented. Among ballet dancers, none was unemployed. In contrast to dancers, the employment situation of dance educators seemed relatively bright. Actually, many dance educators referred to a labour shortage in teaching jobs, at least outside the metropolitan area. For dance educators the problem does not seem to be so much a lack of work as the lack of full-time jobs with reasonable contracts and income.

Theatre

Annually about 80–90 theatre professionals graduate from different educational levels. Most of them are actors and drama instructors.

The majority of theatre graduates from polytechnics work in a field corresponding to their training. However, more than one fifth reported that they were unemployed at the time of the survey. The unemployment rate is undoubtedly high, but not in fact higher than the unemployment of the whole group of theatre artists. The study concerning the year 2000⁷ and the statistics of the Ministry of Labour from 2004 indicate that the unemployment rate among theatre artists is 23 per cent.

Besides rather high unemployment one problem in the field is a high share of temporary and part-time jobs, as well as the low level of income.

Since the occupation of drama instructor is rather new, it remains to be seen what kind of role it will have in the field. At the moment, the profile of this occupational group seems to be somewhat unclear for both graduates and employers. The new ways of using art (drama) in different areas of society are strongly emphasised in the arts policy documents. However, in order to increase working opportunities in this sector there are also needs for new channels of financing.

7 Rensujeff 2003: 35.

T A U S T A T I E T O J A

1. Syntymävuosi _____
2. Sukupuoli (Rengasta oikea vaihtoehto.)
a) Nainen
b) Mies
3. Yleisviisittävä peruskoulutus (Rengasta oikea vaihtoehto.)
a) Peruskoulu
b) Lukio/osa lukiota
c) Ylioppilastutkinto
d) Lukio ammatillisen koulutuksen yhteydessä
e) Muu, mikä? _____
4. Tässä tutkimuksessa kartoitetaan toisen asteen ja ammattikorkeakoulujen tutkintoja. Missä olet suorittanut tutkinnon? (Jos olet opiskellut molemmilla asteilla, merkitse viimeisin ja vastaa jatkokysymyksin sen mukaisesti.)
a) Toisen asteen ammatillisessa oppilaitoksessa (esim. konservatorio)
b) Ammattikorkeakoulussa

5. Koulutusala ja oppilaitos (Rengasta oikea vaihtoehto.)

- a) Musiikkialan opinnot
1. Klassinen musiikki
2. Pop- ja jazzmusiikki
3. Kirkkomusiikki
4. Opettajankoulutus
5. Muu, mikä? _____
Päänsstrumentti _____
- b) Tanssialan opinnot
1. Klassinen baletti
2. Nykytanssi
3. Opettajankoulutus
4. Muu, mikä _____
- c) Teatterialan opinnot
1. Teatteri-ilmaisun ohjaaja
2. Musiikkiteatteri
3. Muu, mikä _____

Oppilaitoksen nimi: _____
Koulutusohjelma/suuntautumisvaihtoehto: _____
Tutkintonimeke: _____
Suoritusvuosi: _____
Oliko kyseessä aikuiskoulutus tai näyttötutkinto 1 kyllä 2 ei

6. Muu ammatillinen koulutus, myös ulkomailta harjoitetut opinnot (vain tutkintoon johtava koulutus)

- a) Suoritetut opinnot
Oppilaitos/koulutusohjelma _____ Aloitusvuosi _____ Päätösvuosi _____
- b) Keskeytyneet opinnot
Oppilaitos/koulutusohjelma _____ Aloitusvuosi _____ Päätösvuosi _____
- c) Yhä jatkuvat opinnot
Oppilaitos/koulutusohjelma _____ Aloitusvuosi _____ Päätösvuosi _____

E S I T T Ä V Ä N T A I T E E N K O U L U T U S

7. Miksi valitsit koulutuksen kohdassa 5 mainitussa oppilaitoksessa?

8. Kuinka monta kertaa hait kyseiseen oppilaitokseen?

- a) Pääsin ensi yrittämällä
b) Pääsin toisella yrittämällä
c) Hän kolme kertaa tai enemmän

9. Mikä oli silloin ensisijainen opintopaikkatoiveisi?

Oppilaitos/ koulutusohjelma: _____

10. Oliko sinulla esittävä taiteen (musiikki, teatteri, tanssi) työkokemusta ennen alan koulutusta?

- a) Kyllä
b) Ei

11. Vaikutitko työkokemuksesi koulutuspaikan valintaan?

- a) Kyllä
b) Ei
c) En osaa sanoa

12. Opiskeluaikainen työsäkäynti (Ympyröi ja rasitita. Voit valita useamman vaihtoehdon.)

	Tein taidealan työtä	Tein muun alan työtä
a) Työskentelin loma-aikoina		
b) Tein tilapäis- tai osa-aikatyötä		
c) Kävin säännöllisesti työssä koko ajan		
d) Olin aluksi liittyvässä harjoittelussa		
Missä?		
Kuinka kauan? (vko/kk)		
e) Siirryin työelämään opintojen vielä kestäessä		
f) En työskennellyt lainkaan opiskeluaikanani		
g) Muu vaihtoehto, mikä?		

13. Millaisia asioita odotit esittävän taiteen (musiikki, teatteri, tanssi) koulutukselta?

14. Vastasiko koulutus odotuksiasi?

- a) Kyllä
- b) Suurimmaksi osaksi
- c) Osittain
- d) Ei lainkaan

Perustele halutessasi

15. Missä määrin koulutukseesi sisältyi seuraavia asioita

	Ei sisällynyt lainkaan	Ei sisällynyt riittävästi	Sisältyi riittävästi	Sisältyi liikaa	En osaa sanoa
a) Opetti taiteellisen ammatin perustaidot					
b) Opetti muita ammatissa vaadittavia taitoja (työmyönteisyys, sosiaaliset taidot)					
c) Valmisti oman alan työmarkkinoille (työnhaku, apurahat, verotus ym.)					
d) Tarjosi tietoa yritystoiminnasta/toiminnan perustamisesta					
e) Tarjosi kielen opetusta					
f) Tarjosi oman alan teoreettista opetusta					
g) Tarjosi tietotekniikan opetusta					

Perustele halutessasi

16. Arvioi, minkä verran koulutukseesi sisältyi yhteyksiä työelämään

	Ei sisällynyt lainkaan	Ei sisällynyt riittävästi	Sisältyi riittävästi	Sisältyi liikaa	En osaa sanoa
a) Harjoittelupaikat					
b) Yhteistyöprojektit taidealoitosten kanssa					
c) Yhteistyöprojektit liike-elämän kanssa					
d) Kansainväliset yhteydet					
e) Tutustumiskäynnit					
f) Vierailtavat esittävän taiteen ammattilaiset					
g) Muuta, mitä?					

Perustele halutessasi

17. Mikä koulutuksessasi oli hyvää työllistymistäsi ajatellen?

18. Mitä koulutuksestasi puuttui työllistymistäsi ajatellen?

19. Suunnitteletko alasi jatkokoulutusta?

- a) Kyllä, millaista? _____
Miksi? _____
- b) En _____

c) En osaa sanoa

d) Olen jo aloittanut/suorittanut jatko-opinnot, missä? _____

20. Onko esittävän taiteen (musiikin, tanssin, teatterin) koulutuksestasi ollut hyötyä työllistymisessäsi?

- a) Kyllä, miten? _____
- b) Ei ole, miksi? _____
- c) En osaa sanoa _____

21. Mikäli et toimi taidealalla, mitä katsot hyötynneesi koulutuksesta? (Voit valita useampia vaihtoehtoja.)

- a) Alasta on tullut minulle harrastus _____
- b) Toivon toimivani alalla tulevaisuudessa _____
- c) Koulutus antoi valmiudet toimia muilla aloilla _____
- d) Sain tärkeitä kontakteja _____
- e) Muuta, mitä? _____
- f) En hyötynyt koulutuksesta millään lailla _____

22. Näkemyksiäsi esittävän taiteen (musiikki, teatteri, tanssi) ammatillisen koulutuksen kehittämisestä

TYÖTILANNE

23. Tämänhetkisen työtilanteesi (Voit valita useampia vaihtoehtoja. Ympyröi ja merkitse rastilla, onko kyseessä taiteellinen, opetusyö tai muu työ)

	Taiteellinen työ	Opetustyö	Muu työ
a) Työsuhteessa			
1 määräaikainen			
2 vakinaisen			
3 kokopäiväinen			
4 osa-aikainen (alle 35 tuntia viikossa)			
b) Freelancer			
c) Työskentelet apurahan turvin			
d) Yrittäjä			
e) Työtön			
f) Opiskelija			
g) Muu, mikä?			

24. Mikä on/mitkä ovat ammattinimikkeesi?

25. Jos valitsit kysymyksessä 23 vaihtoehdot a, b tai d, mikä/mitkä ovat pääasiassa työnantajiasi? (Voit valita useita vaihtoehtoja.)

- a) Taidelaitokset (teatteri, orkesterit ym.), mikä? _____
- b) Taidealan oppilaitokset, mikä? _____
- c) Muut oppilaitokset (peruskoulu, kansalais- ja työväenopistot jne.), mikä? _____
- d) Muut kunnalliset laitokset, mikä? _____
- e) Muu, mikä/mitkä? _____

26. Mikä olet yrittäjä (valitsit kysymyksessä 23 vaihtoehdon d), onko sinulla

- a) Yhtiö
- b) Toimimimi

27. Mikä olet yrittäjä, työllistäkö yritys itseasi lisäksi muita?

- a) Ei
- b) Kyllä, kuinka monta henkilöä? _____

28. Missä määrin nykyinen työsi vastaa saamaasi esittävän taiteen (musiikin, tanssin, teatterin) koulutusta?

- a) Vastaa täysin
- b) Vastaa osittain
- c) Ei vastaa lainkaan
- d) En osaa sanoa

Perustele halutessasi

29. Saatko pääasiallisen toimeentulosi

- a) Esittävän taiteilijan työstä
- b) Esittävän taiteen opetustyöstä
- c) Esittävää taidetta sivuavasta työstä, mistä? _____
- d) Muusta työstä, mistä? _____
- e) Tekijänoikeuskorvauksista
- f) Muista lähteistä, mistä? (esim. opintotuki, toimeentulotuki, ääntys-/vanhempainraha, apurahan jne.) _____

30. Työhistoriasi kohdassa 5 mainitun koulutuksen jälkeen (Voit valita tarvittaessa useamman vaihtoehdon.)

- a) En ole ollut lainkaan töissä
- b) Olen toiminut valmistumisen jälkeen apurahan turvin
- c) Olen työskennellyt freelancerina
- d) Olen työskennellyt työsuhteessa seuraavasti: (Ei koske alle laukauden mittaisia freelancer-työsuhteita.)

Työpaikka	Tehävä/ammattinimike	Merkitse rastilla	
		Osa-aikainen (alle 35 t. vko)	Määräaikainen
			Vakmainen

31. Apurahat

	Mitä apurahaa? (Esim. valtion kohdeapurahaa, säätön ahueellisen taidetoimikunnan jne.)	Vuonna 2004	Aiemmin
a) Olen hakenut seuraavia apurahoja			
b) Olen saanut seuraavat apurahat			

c) En ole koskaan hakenut apurahaa, miksi? _____

32. Oletko ollut työttömänä kohdassa 5 mainitun tutkinnon suorittamisen jälkeen?

- a) En ole ollut lainkaan työttömänä
- b) En ole ollut työttömänä kuin satunnaisia jaksoja
- c) Työttömyysjaksoni ajoittuvat vain oppilaitosten kesäloma-aikoihin
- d) Minulla on ollut yksi työttömyyskausi
- e) Minulla on ollut kaksi työttömyyskautta
- f) Minulla on ollut kolme tai useampia työttömyyskausia

33. Arvioi työttömyysjaksojesi kokonaispituus

- a) Alle 6 kk
- b) 6 – 12 kk
- c) 1 – 2 vuotta
- d) Yli 2 vuotta
- e) En osaa sanoa

34. Oletko saanut työttömyysaikamasi työttömyyspäivärahaa tai työmarkkinatukea?

- a) Kyllä, kumpaa? _____
- b) En, miksi? _____

35. Onko sinulla ollut valmistumisesi jälkeen seuraavia työllistymisvaihtoehtoja? (Voit valita useita vaihtoehtoja.)

- a) En ole saanut heti valmistumisen jälkeen työpaikkaa
- b) En ole saanut koulutusta vastaavaa työtä
- c) En ole saanut kokopäivätyötä
- d) Työni ei takaa riittävä toimeentuloa
- e) Olen ollut työttömänä
- f) Muita työllistymisvaihtoehtoja, mitä? _____
- g) Minulla ei ole ollut työllistymisvaihtoehtoja

36. Mikäli sinulla on ollut vaihtoehtoja työllistymisessä, minkä arvioisit olevan syynä?

(Voit valita useita vaihtoehtoja.)

- a) Asuinpaikkakunta
- b) Sukupuoli
- c) Väärä koulutus
- d) Kilpailu työmarkkinoilla
- e) Huono tiedonkulku vapaista työpaikoista
- f) Huono työllisyysilanne
- g) Työkokemuksen puuttuminen
- h) Omien markkinoitajien puuttuminen
- i) Oman ammatillisen osaamisen puuttuminen
- j) Muita syitä, mitä? _____

37. Mikä seuraavista on edistänyt työllistymistä? (Voit valita useita vaihtoehtoja.)

- a) Esitävän taitteen (musiikki, tanssi, teatteri) ammatillinen tukinto
- b) Muu koulutus
- c) Koulutukseen liittynyt työharjoittelu
- d) Muu aiempi työkokemus
- e) Opinnäytetyö
- f) Henkilökohtaiset kontaktit
- g) Osallistuminen produktioon tai kilpailuun, mihin? _____
- h) Muu, mikä? _____

38. Mitä kautta olet saanut nykyisen/t työpaikkasi? (Voit valita useita vaihtoehtoja.)

- a) Ilmoitus sanomalehdessä/ Internetissä
- b) Otin itse yhteyttä työnantajaan
- c) Työvoimatoimiston kautta
- d) Työnantaja otti minuun yhteyttä
- e) Henkilökohtaisten suhteiden avulla
- f) Työllistään itse itseni
- g) Muuten, miten? _____

39. Oletko työskennellyt valmistumisesi jälkeen taidealan tehtävissä ulkomailta?

- a) En
b) Kyllä, missä? _____ Kuinka kauan? _____

Voit halutessasi kertoa kokemuksiasi ulkomailta työskenteleystä / verratä tilannetta Suomeen

40. Mikä merkitys seuraavilla työhön liittyvillä asioilla on sinulle?

	Tärkeä	Melko tärkeä	Melko epätölemäinen	Tiysin epätölemäinen
a) Palkka				
b) Työn kiinnostavuus				
c) Työyhteisö				
d) Etienismahdollisuudet				
e) Alan / ammatin arvostus				
f) Ammatin tarjoama yhteiskunnallinen asema				
g) Työn varmuus / pysyvyys				
h) Julkiset tunnustukset (kriittikki, palkinnot)				
i) Mahdollisuus luovuuteen ja omien ideoiden toteuttamiseen				
j) Muu, mikä?				

41. Millainen on mielestäsi oman taidealas (musiikki/tanssi/teatteri) työtilanne yleisesti?

- a) Hyvä
b) Tyydyttävä
c) Huono
d) En osaa sanoa

Perustele halutessasi

42. Miten arvellet oman taidealas (musiikki/tanssi/teatteri) työtilanteen kehittyvän tulevaisuudessa?

- a) Paranee
b) Huononee
c) En osaa sanoa

Perustele halutessasi

43. Näkemyksiäsi omasta työtilanteestasi

44. Mielipiteitä ja palautetta kyselystä

KIITOS VASTAUKSESTASI!

Liite 2. Kirje oppilaitoksille

Helsinki 12.8.2004

Hyvä vastaanottaja

Taiteen keskustoimikunnan tutkimusyksikkö käynnisti vuonna 2002 tutkimushankkeen, jonka tavoitteena on selvittää ammattikorkeakouluissa ja toisella asteella annettavaa taide- ja kulttuurialan ammatillista koulutusta ja tutkinnon suorittaneiden tilannetta. Hankkeen aikana on julkaistu kaksi tilastollista julkaisua sekä piakkoin ilmestyvä kyselytutkimus kuvataiteen ja viestinnän alan koulutuksen suorittaneista.

Tutkimushanke jatkuu kuluvan vuoden aikana kyselytutkimuksena esittävien taiteiden osalta. Tarkoituksena on paneutua musiikin, tanssin ja teatterin alalle koulutettujen työtilanteeseen ja koulutusnäkemysiin. Tutkimus ei koske oppilaitosten toimintaa, vaan painopiste on taidealan ammatillisia opintoja suorittaneiden henkilöiden tilanteen ja näkemysten kartoittamisessa.

Toivomme, että voisimme saada koulutusyksiköstänne tutkinnon suorittaneiden tiedot kyselyn toteuttamista varten. Pyytämämme tiedot ovat:

Tutkinnon suorittaneen nimi
Henkilötunnus
Tiedossa oleva osoite

Kyselytutkimukseen mukaan tulevat koulutusohjelmat/tutkinnot ovat seuraavat:

- Esittävän taiteen koulutusohjelma
- Esittävän taiteen koulutusohjelma, tanssinopettaja (AMK)
- Esittävän taiteen koulutusohjelma, teatteri-ilmaisun ohjaaja (AMK)
- Grundexamen i musik
- Musiikin koulutusohjelma, musiikkipedagogi (AMK)
- Musiikin koulutusohjelma, muusikko (AMK)
- Musiikkialan perustutkinto, muusikon koulutusohjelma, laulaja
- Musiikkialan perustutkinto, muusikon koulutusohjelma, säestäjä
- Musiikkialan perustutkinto, muusikon koulutusohjelma, yhtye-/orkesterimuusikko
- Musiikkialan perustutkinto, pk, muusikon koulutusohjelma, kirkkomuusikko
- Pop/jazz-musiikin koulutusohjelma, musiikkipedagogi AMK
- Pop/jazz-musiikin koulutusohjelma, muusikko AMK
- Tanssialan perustutkinto, tanssijan koulutusohjelma
- Tanssinopettajan koulutusohjelma
- Utbildningsprogram för musik/ musiker
- Utbildningsprogram för musik/ musikpedagog

Tietoja tullaan käyttämään ainoastaan tutkimustarpeisiin ja tulokset esitetään tilastollisina jakaumina. Olemme varautuneet päivittämään osoitetiedot väestörekisterikeskuksen kautta. Taiteen keskustoimikunnan tutkimusyksikkö on pyytänyt tietosuojavaltuutetun toimistosta liitteenä olevan lausunnon, joka koskee yksikön oikeutta pyytää ja käyttää yllämainittuja tietoja.

Toivomme, että suhtaudutte myönteisesti tutkimushankkeeseemme. Sekä taide- että koulutuspolitiikan kannalta on tärkeää saada eriytynyttä tutkimustietoa taidealojen koulutuksesta. Uskomme, että tiedoista on hyötyä myös oppilaitoksille ja koulutusyksiköille.

Tulemme ottamaan tarkemmin yhteyttä asian merkeissä viikolla 35. Mahdollisiin kysymyksiin vastaa allekirjoittanut tutkija.

Yhteistyöterveisin

Hannu Saha
Puheenjohtaja
Taiteen keskustoimikunta

Paula Karhunen
Tutkija
Taiteen keskustoimikunta
Puh. 09 – 1607 7202
Paula.Karhunen@minedu.fi

Tutkimushankkeesta enemmän: www.taiteenkeskustoimikunta.fi (tutkimusyksikkö → tutkimushankkeet).

Julkaisut:

- Paula Karhunen – Mikko Niininen: *Taidealan ammattikoulutus. Esiselvitys*. Taiteen keskustoimikunnan työpapereita 41. Helsinki 2003.
- Mikko Niininen: *Tilastotietoa taidealan koulutuksesta*. Tilastotiedote 1/03. Taiteen keskustoimikunta 2003.
- tulossa: Paula Karhunen: *Taidealan koulutuksesta työelämään. Kuvataiteen ja viestinnän ammatillinen koulutus ja työllisyys*. Tilastotietoa taiteesta no 32. Taiteen keskustoimikunta. Ilmestyy syksyllä 2004.

Liitteet:

- 1 Jakeluluettelo
- 2 Tietosuojavaltuutetun toimiston lausunto

Tilastotietoa taiteesta -sarjan (ISSN 0788-0278) julkaisut: Facts about the arts series:

- no 1 Ritva MITCHELL & Eeva-Sisko VEIKKOLA: Yritysten tuki taiteille 1987. (Company support for the arts in Finland in 1987. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 1990. ISBN 951-47-3719-9.
Tilastokeskus. Helsinki 1990. ISBN 951-47-3719-9.
- no 2 Paula KARHUNEN. Läänien taidetoimikunnat taiteen tukijoina. (Regional arts councils as supporters of the arts in Finland. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 1990. ISBN 951-47-4034-3.
- no 3 Esa RANTANEN. Säätiöiden tuki taiteille. (Foundations as supporters of the arts in Finland. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 1990. ISBN 951-47-4053-X.
- no 4 Esa RANTANEN: Arvostelijat ja apurahat. (Critics and state grants. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 1991. ISBN 951-47-4054-8.
- no 5A Kyllikki KIVEKÄS: Alueoopperat ja yleisöt. (Regional operas and their audiences. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 1991. ISBN 951-47-4055-6.
- no 5B Pekka OESCH: Alueoopperoiden toiminta ja talous 1979-1988. (Regional operas: functioning and financing 1979-1988. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 1991. ISBN 951-47-5494-8.
- no 6 Sari KARTTUNEN: Valtion valokuvataiteen tuki vuosina 1980-1991. (State support for photographic art in Finland 1980-1991. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 1991. ISBN 951-47-5659-2.
- no 7 Timo CANTELL: Musiikkijuhlien yleisöt – Kaustinen, Kuhmo, Viitasaari. (The Audiences of Finnish Music Festivals - Kaustinen Folk Music Festival, Kuhmo Chamber Music Festival, Viitasaari – Time of Music. English Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 1993. ISBN 951-47-7752-2.
- no 8 Pekka OESCH : Yritysten tuki taiteille 1990. (Company support for the arts in Finland in 1990. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 1993. ISBN 951-47-6092-1.
- no 9 Paula KARHUNEN: Teatterikoulutus ja työmarkkinat. (Theatre training and the labour market. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 1994. ISBN 951-47-9570-9.
- no 10 Sari KARTTUNEN: Taideteollinen korkeakoulutus ja työmarkkinat. (Art and design training and the labour market. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 1994. ISBN 951-47-9839-2.
- no 11 Pekka OESCH: Yritysten tuki taiteille 1993 & taiteen tuen vaihtelut vuosina 1984-93. (Company support for the Arts in Finland in 1993 and changes in support during the period 1984-93. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 1995. ISBN 951-53-0555-1.
- no 12 Paula KARHUNEN & Annikki SMOLANDER: Tanssitaiteilija lähikuvassa. Tutkimus asemasta ja toimeentulosta 1990-luvun vaihteessa. (The social and economic position of Finnish dance artists. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 1995. ISBN 951-53-0621-3.
- no 13 Mari YLÄ-SANKOLA: Lastenkulttuuri ja apurahat. Taiteen keskustoimikunnan tuki lastenkulttuurille 1988-1995. (Children's culture and state grants. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 1995. ISBN 951-53-0623-X.
- no 14 Timo CANTELL: Kaupunkifestivaalien yleisöt. Kuopio Tanssii ja Soi, Tampereen Teatterikesä, Turun musiikkijuhlat, Ruisrock. (City festival audiences in Finland. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 1996. ISBN 951-53-0896-8.

- no 15 Pekka OESCH: Julkiset kulttuurimäärärahat 1994. (Public expenditure on the arts and culture in Finland 1994. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 1996. ISBN 951-53-0941-7.
- no 15a Pekka OESCH: Julkiset kulttuurimäärärahat 1994. 2. tarkistettu p. (Public expenditure on the arts and culture in Finland 1994. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 1997. ISBN 951-53-1510-7.
- no 16 Paula KARHUNEN: Kuvataiteen korkeakoulutus ja työmarkkinat. Selvitys Suomen Taideakatemian koulussa ja Kuvataideakatemiassa opiskelleiden työtilanteesta ja tyytyväisyydestä koulutukseen. (Training in the Fine Arts Academy and the labour market. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 1996. ISBN 951-53-1012-1.
- no 17 Pekka OESCH: Musiikkiteollisuus Suomessa. Rakenne, työllisyys ja talous. (The music industry in Finland. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 1998. ISBN 951-5253-01-5.
- no 18 Paula KARHUNEN: Musiikkialan korkeakoulutus ja työmarkkinat. Selvitys Sibelius-Akatemiassa opiskelleiden työtilanteesta ja koulutustyytyväisyydestä. (Training at the Sibelius Academy and the Labour Market. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta, Sibelius Akatemia. Helsinki 1998. ISBN 952-5253-05-8.
- no 19 Timo CANTELL: Yleisfestivaalien yleisöt – Helsingin Juhlaviikot, Joensuun Laulujuhlat. (Festival audiences in Finland: Helsinki Festival, Joensuu Festival. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 1998. ISBN 952-5253-08-2.
- no 20 Pekka OESCH: Yritysten tuki taiteille 1996. (Company support for the arts and heritage in Finland in 1996. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 1998. ISBN 952-5253-09-0.
- no 21 Merja HEIKKINEN ja Auli IRJALA: Taideteollisuuden ja sarjakuvan ammattilaisten työtilanne ja kansainvälinen toiminta. Raportti kyselytutkimuksesta Ornamon, Grafian ja Sarjakuvantekijät ry:n jäsenille. (Working conditions and international activities of professionals in design and comics. Survey of the members of artists' organizations in the fields of design and comics. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 1999. ISBN 952-5253-10-4.
- no 22 Virpi MINKKINEN: Taiteellinen työ ja apurahat. Tutkimus valtion apurahan saajista. (Artistic work and grants. A survey of state grant recipients. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 1999. ISBN 952-5253-12-0.
- no 23 Pekka OESCH: Säätiöiden tuki taiteille 1993 ja 1997. (Foundations as supporters of the arts. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 1999. ISBN 952-5253-13-19.
- no 24 Pekka OESCH: Kulttuuri- ja taideyhdistysten rakennemuutos. (Finnish cultural and art associations in transition in the 1990s. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 2000. ISBN 952-5253-21-X.
- no 25 Ilkka HEISKANEN: Kulttuurin julkinen rahoitus Suomessa – tilastot ja todellisuus. Rahoitustilastojen käyttökelpoisuudesta ja 1990-luvun rahoitustilanteesta taide- ja kulttuurilaitosten kannalta. (Public financing of the arts and culture - statistics and reality in Finland. Methodological issues and identification of the 1990s turning points that re-shaped the conditions of cultural and art institutions. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 2000. ISBN 952-5253-23-6.
- no 26 Tiia KURKELA: Hyvinvointivaltion lippuluukulla. Teattereiden ohjelmistopoliittiset ja taloudelliset selviytymiskeinot rahoitusympäristön muutoksissa. (Finnish theatres at the box office of a welfare state. Repertoire changes and managerial strategies of adaptation in the new era of financing. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 2000. ISBN 952-5253-18-X.
- no 27 Pekka OESCH: Yritysten tuki taiteille 1999. (Company support for the arts and heritage in Finland 1999. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 2001. ISBN 952-5253-18-X.

- no 28 Ilkka HEISKANEN: Muuttuivatko laitokset, miksi ja miten? Taide- ja kulttuurilaitosten institutionaalinen muutos 1990-luvulla. (Performing to the tunes of institutional change. Strategies of Finnish cultural and arts institutions under the new conditions of late 1990s. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 2001. ISBN 952-5253-36-8.
- no 29 Ilkka HEISKANEN: Public financing of the arts and culture: Statistics and reality in Finland. Methodological issues and identification of the 1990s turning points that re-shaped the conditions of cultural and art institutions.
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 2002. ISBN 952-5253-32-5.
- no 30 Pekka OESCH: Valtion tuki kulttuurille 2001. Opetusministeriön hallinnonalan määrärahat. (State support for culture in 2001. Cultural appropriations provided by the Ministry of Education. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 2002. ISBN 952-5253-43-0.
- no 31 Timo CANTELL: Nykytanssin yleisöt. Tutkimus Tanssiareena 2000-festivaalin kävijöistä. (The audience of contemporary dance in Finland. A study on the audience of the contemporary dance festival Dance Arena 2000. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 2003. ISBN 952-5253-46-5.
- no 32 Pekka OESCH: Kulttuuriyhteisöjen harkinnanvarainen tuki. Valtionavustusjärjestelmän muutokset ja yhteisöjen toimintamahdollisuudet. (Discretionary aid to cultural organisations. Changes in the Government transfer system and opportunities of organisations. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 2004. ISBN 952-5253-49-X.
- no 33 Paula KARHUNEN: Kuvan ja median koulutuksesta työelämään. Kyselytutkimus ammatillisen tutkinnon suorittaneista. (From visual and media training to the labour market. Survey on the situation of graduates. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 2004. ISBN 952-5253-50-3.
- no 34 Pekka OESCH: Yritysten tuki taiteille 2003 ja tuen muutokset 1993–2003. (Company support for the arts and heritage in Finland in 2003 and changes in the support 1993–2003. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 2005. ISBN 952-5253-53-8.
- no 35 Paula KARHUNEN: Musiikin koulutuksesta työelämään. Kyselytutkimus toisen asteen ja ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista. (Music graduates on the labour market. Survey on Finnish music graduates from secondary and polytechnic level education. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 2005. ISBN 952-5253-56-2.
- no 36 Paula KARHUNEN: Tanssin ja teatterin koulutuksesta työelämään. Kyselytutkimus ammatillisen ja ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista. (Finnish dance and theatre graduates on the labour market. Survey on graduates from secondary and polytechnic level education. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 2006. ISBN 952-5253-58-9.

Muut julkaisusarjat	Other publication series
Taiteen keskustoimikunnan julkaisuja	Publications of the Arts Council of Finland
Työpapereita	Working Papers
Tilastotiedote	Facts and Figures
Toimitus	Edited by
Taiteen keskustoimikunnan tutkimusyksikkö	Research Unit of the Arts Council of Finland
Tilaukset ja tiedustelut	Orders and Information
Taiteen keskustoimikunta	Arts Council of Finland
Tutkimusyksikkö	Research Unit
Maneesikatu 7, PL 293, FIN-00171 Helsinki, Finland	
tel. +358 9 1607 7066, fax. +358 9 1607 7069	
tkt-kirjasto@minedu.fi	
www.taiteenkeskustoimikunta.fi	www.artscouncil.fi